

Zühretünnur

Nev'-i insanî bir nefistir, dirilmek üzere ölecek. Ve Küre-i Arz dahi bir nefistir, bâki bir surete girmek için o da ölecek. Dünya dahi bir nefistir, âhiret suretine girmek için o da ölecek!

*Müellifi
Bediüzzaman
Said Nursi*

ZÜHRETÜNNUR

Müellifi
Bedîüzzaman Said Nursî

Yirmibeşinci Lem'a

Yirmibeş devadır

(Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete, bir iyadet-ül mariz ve geçmiş olsun makamında yazılmıştır.)

İhtar ve İtizar

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızın fevkinde bir sür'atle ¹(Haşiye) te'lif edildiği gibi; hem umuma muhalif olarak tashihata ve dikkate vakit bulmayarak, te'lifi gibi gayet sür'atle, ancak bir defa nazardan geçirildi. Demek müsvedde-i evvel hükmünde müşevveş kalmıştır. Kalbe fitrî bir surette gelen hatıratı, san'atla ve dikkatle bozmamak için, yeniden tedkikata lüzum görmedik. Okuyan zâtlar, hususan hastalar bazı nâhoş ibarelerden veyahud ağır kelimelerden ve ifadelerden sıkılıp gücenmesinler, bana da dua etsinler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي
وَيَسْقِينِي وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي

Şu Lem'ada, nev'-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibettede ve hastalara hakikî bir teselli ve nâfi' bir merhem olabilecek yirmibeş devayı icmalen beyan ediyoruz.

Birinci Deva

Ey bîçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil belki bir nevi dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi bulunmazsa zayi' olur. Hem rahat ve gafletle olsa, pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni büyük kârlarla meyvedar ediyor. Hem ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor.. tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darb-ı mesel dillerde destandır ki; "Musibet zamanı çok uzundur, safa zamanı pek kısa oluyor."

İkinci Deva

Ey sabırsız hasta! Sabret, belki şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çünkü ibadet iki kısımdır. Biri müsbet ibadettir ki; namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğer menfî ibadetlerdir ki; hastalıklar, musibetler vasıtasıyla musibetzedede, aczini, za'fını hisseder. Hâlık-ı Rahîmine iltica eder, yalvarır. Hâlis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur. Evet hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için ibadet sayıldığına rivayat-ı sahiha vardır. Hattâ bazı sâbir ve şâkir hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği ve bazı kâmillerin bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiği, rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabittir. Senin bir dakika ömrünü, bin dakika hükmüne getirip, sana uzun ömrü kazandıran hastalıktan teşekki değil, teşekkür et.

Üçüncü Deva

Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyf sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahiddir. Hem insan, zîhayatın en mükemmeli, en yükseği ve cihazatça en zengini, belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belaları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nisbeten en edna bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan, bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile, ebedî daimî bir hayatın saadetine çalışmak için gelmiştir. Onun eline verilen sermaye de ömürdür. Eğer hastalık olmazsa, sıhhat ve âfiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, âhireti unutturur. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor, sermaye-i ömrünü bâd-i heva boş yere sarfettiriyor. Hastalık ise, birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: “Lâyemut değilsin, başıboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni yaratanı düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan.” İşte hastalık bu nokta-i nazardan hiç aldatmaz bir nâsih ve ikaz edici bir mürşiddir. Ondan şekva değil, belki bu cihette ona teşekkür etmek; eğer fazla ağır gelse, sabır istemek gerektir.

Dördüncü Deva

Ey şekvacı hasta! Senin hakkın şekva değil şükürdür, sabırdır. Çünkü senin vücudun ve a'zâ ve cihazatın, senin mülkün değildir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülküdür. Onların mâliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Yirmialtıncı Söz'de denildiği gibi, meselâ gayet zengin, gayet mahir bir san'atkâr; güzel san'atını, kıymetdar servetini göstermek için, miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçik zamanda, murassa' ve gayet san'atlı diktiği bir gömleği, bir hulleyi o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Hârika enva'-ı san'atını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zâta dese: "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun." demeye hak kazanabilir mi? Merhametsizlik, insafsızlık ettin diyebilir mi? İşte aynen bu misal gibi, Sâni'-i Zülcelal sana ey hasta! Göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassa' olarak giydirdiği cisim gömleğini, esma-i hüsnasının nakışlarını göstermek için, çok hâlât içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzak ismini tanıdığın gibi, Şâfî ismini de hastalığınla bil. Elemler, musibetler bir kısım esmasının ahkâmını gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem'alar ve rahmetten şualar ve o şuaat içinde çok güzellikler bulunuyor. Eğer perde açılrsa, tevahhuş ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında, sevimli güzel manaları bulursun.

Beşinci Deva

Ey maraza mübtela hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatım gelmiştir ki; hastalık bazılara bir ihsan-ı İlahîdir, bir hediye-i Rahmanîdir. Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsız olduğum halde, bazı genç zâtlar, hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki; hangi hastalıklı genci gördüm, sair gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvanî hevesattan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dâhilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı İlahî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki: “Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim, hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra Hâlık-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir.” Hem derdim: “Senin bir kısım emsalin sıhhat belasıyla gaflete düşüp, namazı terkedip, kabri düşünmeyip, Allah’ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviye’nin zahirî keyfi ile, hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler, belki de harab eder. Sen hastalık gözüyle, her halde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık, bir sıhhattır. Bir kısım emsalindeki sıhhat, bir hastalıktır.”

Altıncı Deva

Ey elemiden teşekki eden hasta! Senden soruyorum; geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safa günleri ve bela ve elemli vakitlerini tahattur et. Herhalde ya oh, ya ah diyeceksin. Yani, ya elhamdülillah şükür veyahud vâ-hasretâ, vâ-esefâ kalbin veya lisanın diyecek. Dikkat et, sana oh elhamdülillah şükür dediren, senin başından geçmiş elemeler, musibetlerin düşünmesi, bir manevî lezzeti deşiyor ki; senin kalbin şükreder. Çünkü elemnin zevali, lezzettir. O elemeler, o musibetler zevaliyle, ruhta bir lezzet irsiyet bırakmış ki, düşünmekle deşilse, ruhtan bir lezzet akıyor, şükürler takattur ediyor. Sana vâ-esefâ, vâ-hasretâ dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safalı o hallerdir ki; zevalleriyle, senin ruhunda daimî bir elem irsiyet bırakıp, ne vakit düşünsen, o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor. Madem bir günlük gayr-ı meşru lezzet, bazan bir sene manevî elem çektiriyor. Ve muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî lezzet-i sevabla beraber, zevalindeki halâs ve kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır. Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve içyüzündeki sevabı düşün, “Bu da geçer yahu!” de, şekva yerinde şükret.

Altıncı Deva

²(Haşıye) Ey dünya zevkini düşünüp hastalıktan ızdırab çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsa idi ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve firak ve zevalin rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı istikbalde manevî kış mevsimleri olmasaydı; ben de seninle beraber senin haline acıyacaktım. Fakat madem dünya bir gün bize haydi dışarı diyecek, feryadımızdan kulağını kapayacak, o bizi dışarı kovmadan biz bu hastalıklar ikazatıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terketmeden, kalben onu terke çalışmalıyız. Evet hastalık bu manayı bize ihtar edip der ki: “Senin vücudun taştan, demirden değildir. Belki daima ayrılmaya müsaid muhtelif maddelerden terkeb edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla, mâlikini tanı, vazifeni bil, dünyaya ne için geldiğini öğren.” kalbin kulağına gizli ihtar ediyor. Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor. Hususan meşru olmazsa hem devamsız, hem elemli, hem günahlı oluyor. O zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama; bilakis hastalıktaki manevî ibadet ve uhrevî sevab cihetini düşün, zevk almaya çalış.

Yedinci Deva

Ey sıhhatının lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlahiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilakis tattırıyor, ziyadeleştiriyor. Çünkü bir şey devam etse tesirini kaybeder. Hattâ ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki:

إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِأَضْدَادِهَا yani: “Herşey zıddıyla bilinir.” Meselâ, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa, yemek lezzet vermez. Mide harreti olmazsa, su içmesi zevk vermez. İlet olmazsa, âfiyet zevksizdir. Maraz olmazsa, sıhhat lezzetsizdir. Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve herbir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit hadsiz enva’-ı nimeti tadacak tanıyacak derecede gayet çok cihazat ile insanı techiz etmesi gösteriyor ki; elbette sıhhat ve âfiyeti verdiği gibi; hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir. Senden soruyorum: “Bu hastalık senin başında veya elinde veya midende olmasaydı; sen, başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzetli, zevkli nimet-i İlahiyeyi hissedip şükreder miydin? Elbette şükür değil, belki düşünmeyecektin; şuursuz o sıhhatı gaflete belki sefahete sarfederdin.”

Sekizinci Deva

Ey âhiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar, keffaret-üz zünub olduğu hadîs-i sahîh ile sabittir. Hem hadîste vardır ki: “Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer; imanlı bir hastanın titremesi de, öyle günahları silker.” Günahlar, hayat-ı ebediyede daimî hastalıklardır. Bu hayat-ı dünyevîde dahi kalb, vicdan, ruh için manevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekva etmezsen, şu muvakkat bir hastalık ile daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun. Eğer günahları düşünmüyorsan, yahut âhireti bilmiyorsan veya Allah’ı tanımıyorsan, sende öyle dehşetli bir hastalık var ki; milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür. Ondan feryad et. Çünkü bütün dünyanın mevcudatıyla kalbin, ruhun ve nefsin alâkadardır. Mütemadiyen firak ve zeval ile o alâkalar kesilip, sende hadsiz yaralar açılır. Bahusus âhireti bilmediğin için, ölümü i’dam-ı ebedî tahayyül ettiğinden -âdetâ- güya yara bere içinde, dünya kadar hastalıklı bir vücudun var. İşte en evvel hadsiz yaralı ve hastalıklı bu büyük manevî vücudun hadsiz hastalıklarına kat’î ilâç ve kat’î şifa verici bir tiryak olan iman ilâcını aramak ve itikadını düzeltmek gerektir ki, o ilâcı bulmakta en kısa yol, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği aczin ve za’fın penceresiyle, bir Kadîr-i Zülcelal’in kudretini ve rahmetini tanımaktır. Evet Allah’ı tanımayanın dünya dolusu bela başında vardır. Allah’ı tanıyanın dünyası nurla ve manevî sürurla doludur. Derecesine göre iman kuvvetiyle hisseder. Bu imandan gelen manevî sürur ve şifa ve lezzet altında, cüz’î maddî hastalıkların elemi erir, ezilir.

Dokuzuncu Deva

Ey Hâlıkını tanıyan hasta! Hastalıklardaki elem ve tevahhuş ve korkmak ise; hastalık bazan ölüme vesile olduğu cihetindendir. Ölüm, nazar-ı gaflet ve zahirî cihetinde dehşetli olduğundan, ona vesile olabilen hastalıklar korkutuyor, telaş veriyor.

Evvelâ bil ve kat'î iman et ki: "Ecel mukadderdir, tegayyür etmez." Çok ağır hastaların başında ağlayanlar ve sıhhatleri yerinde olanlar ölmüşler, o ağır hastalar şifa bulup yaşamışlar.

Sâniyen: Ölüm, sureten görüldüğü gibi dehşetli değil. Çok risalelerde gayet kat'î, şeksiz, şübhesiz bir surette, Kur'an-ı Hakîm'in verdiği nur ile isbat etmişiz ki: Ehl-i iman için ölüm, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir; hem dünya meydanındaki imtihanda, talim ve talimat olan ubudiyetten bir paydostur; hem öteki âleme gitmiş yüzde doksandokuz ahbab ve akrabasına kavuşmak için bir vesiledir; hem hakikî vatanına ve ebedî makam-ı saadetine girmeye bir vasıta; hem zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana bir davettir; hem Hâlık-ı Rahîminin fazlından, kendi hizmetine mukabil ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Madem ölümün mahiyeti hakikat noktasında budur; ona dehşetli bakmak değil, bilakis rahmet ve saadetin bir mukaddemesi nazarıyla bakmak gerektir. Hem ehlullahın bir kısmının ölümden korkmaları, ölümün dehşetinden değildir. Belki daha fazla hayır kazanacağım diye, vazife-i hayatın idamesinden kazanacakları hayrat içindir. Evet ehl-i iman için ölüm, rahmet kapısıdır. Ehl-i dalalet için, zulûmat-ı ebediye kuyusudur.

Onuncu Deva

Ey lüzumsuz merak eden hasta! Sen, hastalığın ağırlığından merak ediyorsun. O merakın, senin hastalığını ağırlaştırır. Hastalığın hafifleşmesini istersen, merak etmemeye çalış. Yani hastalığın faidelerini, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün, merakı kaldır, hastalığın kökünü kes. Evet merak, hastalığı ikileştirir; maddî hastalığın altında merak ile manevî bir hastalığı kalbine verir; maddî hastalık ona dayanır, devam eder. Eğer teslimiyetle, rıza ile, hastalığın hikmetini düşünmekle o merak gitse, o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hafifleşir, kısmen gider. Hususan evhamla bir dirhem maddî hastalık, bazan merak vasıtasıyla on dirhem kadar büyür. Merak kesilmesiyle, o hastalığın onda dokuzu gider. Merak, hastalığı ziyade ettiği gibi, hikmet-i İlahiyeyi ittiham ve rahmet-i İlahiyeyi tenkid ve Hâlık-ı Rahîminden şekva hükmünde olduğu için, aks-i maksadıyla tokat yer, hastalığını ziyadeleştirir. Evet nasılkî şükür nimeti ziyadeleştirir.. öyle de şekva; hastalığı, musibeti tezyid eder. Hem merakın kendisi de bir hastalıktır. Onun ilâcı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, faidesini bildin; o merhemi meraka sür, kurtul. Ah yerine oh de, vâ-esefâ yerine “Elhamdülillahi alâküllihal” söyle.

Onbirinci Deva

Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık, hazır bir elemi sana vermekle beraber; evvelki hastalığından bugüne kadar o hastalığın zevalindeki bir lezzet-i maneviye ve sevabındaki bir lezzet-i ruhiye veriyor. Bugünden, belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok, elbette yoktan elem yok; elem olmazsa teessür olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhüm ettiğin için sabırsızlık geliyor. Çünkü bugünden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi gitmekle, elemi de beraber gitmiş; kendindeki sevabı ve zevalindeki lezzet kalmış. Sana kâr ve sürur vermek lâzım gelirken, onları düşünüp müteallim olmak ve sabırsızlık etmek divaneliktir. Gelecek günler daha gelmemişler. Onları şimdiden düşünüp, yok bir günde, yok olan bir hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm ile düşünüp müteallim olmak, sabırsızlık göstermekle, üç mertebe yok yoğa vücut rengi vermek, divanelik değil de nedir? Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur veriyor. Ve madem yine bu saatten sonraki zaman madum, hastalık madum, elem madumdur. Sen, Cenab-ı Hakk'ın sana verdiği bütün sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma; bu saatteki eleme karşı tahşid et; "Yâ Sabûr!" de, dayan.

Onikinci Deva

Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden hasta! Bil ki: Hadîsçe sabittir ki; müttaki bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır. Farzı, mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem hâlis bir surette, hastalık tutar. Hem hastalık, insandaki aczini, za'fını ihsas eder. O aczin lisanıyla ve za'fın diliyle halen ve kâlen bir dua ettirir. Cenab-ı Hak, insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir za'f vermiş.. tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlahiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin. **قُلْ مَا يَعْبُؤُا** **يَكُْم رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** yani “Eğer duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?” âyetin sırrıyla insanın hikmet-i hilkatî ve sebep-i kıymetî olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan şekva değil, Allah’a şükür etmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesbetmekle kapamamak gerektir.

Onüçüncü Deva

Ey hastalıktan şekva eden bîçare adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymetdar bir hediye-i İlahiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden tasavvur edebilir. Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insanı yeis-i mutlak ve gaflet-i mutlakdan kurtarmak için, havf u reca ortasında ve hem dünya ve hem âhireti muhafaza etmek noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık gafleti dağıtır, âhireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir, öylece hazırlanır. Bazı öyle bir kazancı olur ki; yirmi senede kazanamadığı bir mertebeyi yirmi günde kazanıyor.

Ezcümle, arkadaşlarımızdan -Allah rahmet etsin- iki genç vardı. Biri İlama'lı Sabri, diğeri İslâmköy'lü Vezirzade Mustafa. Bu iki zât, talebelerim içinde kalemsiz oldukları halde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilmedim. Vefatlarından sonra anladım ki; her ikisinde de ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadıyla, sair gafil ve feraizi terkedene gençlere bedel, en mühim bir takva ve en kıymetdar bir hizmette ve âhirete nâfi' bir vaziyette bulundular. İnşâallah iki senelik hastalık zahmeti, milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine medar oldu. Ben onların sıhhatı için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum dünya itibariyle beddua olmuş. İnşâallah o duam, sıhhat-ı uhreviye için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zât, benim itikadımca, on senelik bir takva ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip, gaflet ve sefahete atılsaydılar; ölüm de onları tarassud edip tam günahlarının pislikleri içinde yakalasaydı; o nurlar definesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

Madem hastalıkların böyle menfaati var, ondan şekva değil tevekkül, sabır ile, belki şükredip, rahmet-i İlahiyeye itimad etmektir.

Ondördüncü Deva

Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve manevî bir göz olduğunu bilsen “Yüzbin şükür Rabb-ı Rahîmime!” dersin. Bu merhemi izah için bir hâdise söyleyeceğim. Şöyle ki:

Bana sekiz sene kemal-i sadakatla hiç gücendirmeden hizmet eden Barla’lı Süleyman’ın halasının, bir vakit gözü kapandı. O sâliha kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ü zan ederek, “Gözümün açılması için dua et!” diyerek, câmi kapısında beni yakaladı. Ben de, o mübarek ve meczube kadının salahatını duama şefaathı yapıp, “Yâ Rabbi, onun salahatı hürmetine onun gözünü aç!” diye yalvardım. İkinci gün Burdur’lu bir göz hekimi geldi, gözünü açtı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok müteessir oldum, çok dua ettim. İnşâallah o dua, âhireti için kabul olmuştur. Yoksa benim o duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü eceli kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra -Allah rahmet etsin- vefat eyledi.

İşte o merhume, kırk gün Barla’nın hazînane bağlarına rikkatli ihtiyarlık gözüyle bakmasına bedel; kabrinde, Cennet bağlarını kırkbin günlerde seyredeceğini kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, salahatı şiddetli idi. Evet bir mü’min gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir. Bu dünyada nasıl çok şeyleri biz görüyoruz, kör olan mü’minler görmüyorlar. Kabirde o körler, iman ile gitmiş ise, o derece ehl-i kuburdan ziyade görür. En uzak gösteren dûrbînlerle bakar nevinde, kabrinde derecesine göre Cennet bağlarını sinema gibi görüp temaşa ederler.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki Cennet’i görecektir ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında şükür ile sabır ile bulabilirsin. İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur’an-ı Hakîm’dir.

Onbeşinci Deva

Ey âh u enîn eden hasta! Hastalığın suretine bakıp âh! eyleme. Manasına bak oh! de. Eğer hastalığın manası güzel birşey olmasa idi, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibadına hastalıkları vermezdi. Halbuki hadîs-i sahihte vardır ki: **أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءَ الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءِ الْأَمَثَلُ فَلَا مَثَلُ** -ev kema kal- yani: “En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanların en iyisi, en kâmilleridirler.” Başta Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm, enbiyalar sonra evliyalar ve sonra ehl-i salahat çektikleri hastalıklara birer ibadet-i hâlise, birer hediye-i Rahmaniye nazarıyla bakmışlar; sabır içinde şükretmişler. Hâlık-ı Rahîm’in rahmetinden gelen bir ameliyat-ı cerrahiye nev’inden görmüşler. Sen ey âh u fizar eden hasta! Bu nuranî kafilere iltihak etmek istersen, sabır içinde şükret. Yoksa şekva etsen, onlar seni kafilelerine almayacaklar. Ehl-i gafletin çukurlarına düşersin!.. Karanlıkları bir yolda gideceksin.

Evet hastalıkların bir kısmı var ki; eğer ölümle neticelense, manevî şehid hükmünde şehadet gibi bir velayet derecesine sebebiyet verir. Ezcümle çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar ³(Haşiye) ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat eden, şehid-i manevî olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velayet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını hafifleştirdiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan müfarakatı tahfif eder; bazan da sevdendir.

Onaltıncı Deva

Ey sıkıntıdan şekva eden hasta! Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hürmet ve merhameti telkin eder. Çünkü insanı vahşete ve merhametsizliğe sevkeden istiğnadan kurtarıyor. Çünkü *إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ* sırrıyla, sıhhat ve âfiyetten gelen istiğnada bulunan bir nefs-i emmare, şâyan-ı hürmet çok uhuvvetlere karşı hürmeti hissetmez. Ve şâyan-ı merhamet ve şefkat olan musibetzedelere ve hastalıklılara merhameti duymaz. Ne vakit hasta olsa, o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lââyık-ı hürmet olan ihvanlarına ihtiram eder. Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü'min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder. Ve rikkat-ı cinsiyeden gelen şefkat-ı insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan musibetzedelere karşı merhameti hissedip, onları nefesine kıyas ederek, onlara tam manasıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder, hiç olmazsa dua eder, hiç olmazsa şer'an sünnet olan keyfini sormak için ziyaretine gider, sevab kazanır.

Onyedinci Deva

Ey hastalık vasıtasıyla hayrat yapamamaktan şekva eden hasta! Şükret, hayratın en hâlisinin kapısını sana açan, hastalıktır. Hastalık mütemadiyen hastaya ve Lillah için hastaya bakıcılara sevab kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir. Evet hastalara bakmak ehl-i iman için mühim sevabı vardır. Hastaların keyfini sormak, fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniye'dir; keffaret-üz zünub olur. Hadîste vardır ki: "Hastaların duasını alınız, onların duası makbuldür." Bahusus hasta, akrabadan olsa, hususan peder ve vâlîde olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevabdır. Hastaların kalbini hoşnud etmek, teselli vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer. Bahtiyardır o evlâd ki; peder ve vâlîdesinin hastalık zamanında, onların seri-üt teessür olan kalblerini memnun edip hayır dualarını alır. Evet hayat-ı içtimaiyede en muhterem bir hakikat olan peder ve vâlîdesinin şefkatlerine mukabil, hastalıkları zamanında kemal-i hürmet ve şefkat-i ferzendane ile mukabele eden o iyi evlâdın vaziyetini ve insaniyetin ulviyetini gösteren o vefadar levhaya karşı, hattâ melaikeler dahi "Mâşâallah, Bârekâllah" deyip alkışlıyorlar. Evet hastalık zamanında, hastalık elemi ni hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden şefkatlerden ve acımak ve merhametlerden gelen lezzetler var.

Hastanın duasının makbuliyeti, ehemmiyetli bir mes'eledir. Ben otuz-kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani dua kendi kendini kaldırmadığından anladım ki, duanın neticesi uhrevîdir; ⁴(Haşiye) kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalık ile aczini anlayıp dergâh-ı İlahiyeye iltica eder. Onun için otuz senedir şifa duasını ettiğim halde, duam zahirî kabul olmadığından, duayı terketmek kalbime gelmedi. Zira hastalık, duanın vaktidir; şifa, duanın neticesi değil. Belki Cenab-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse, fazlından verir.

Hem dua, istediğimiz tarzda kabul olmazsa makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor, menfaatimize hayırlı ne ise onu verir. Bazan dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için âhiretimize çevirir, öyle kabul eder. Her ne ise... Hastalık sırrıyla hulusiyet kazanan, hususan za'f u aczden ve tezellül ve ihtiyaçtan gelen bir dua kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın medarındır. Hem dindar olan hasta, hem hastaya bakan mü'minler de bu duadan istifade etmelidirler.

Onsekizinci Deva

Ey şükrü bırakıp şekvaya giren hasta! Şekva, bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi' olmamış ki şekva ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenab-ı Hakk'ın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekva ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şekva edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan bîçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak! Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan a'malara bak! Allah'a şükret. Evet nimette kendinden yukarıya bakıp şekva etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur.

Ve musibette herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki şükretsin. Bu sır bazı risalelerde bir temsil ile izah edilmiş. İcmali şudur ki: Bir zât, bir bîçareyi, bir minarenin başına çıkarıyor. Minarenin her basamağında ayrı ayrı birer ihsan, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük bir hediyeyi veriyor. O mütenevvi hediyelere karşı ondan teşekkür ve minnetdarlık istediği halde; o hırçın adam, bütün o basamaklarda gördüğü hediyeleri unutup veyahud hiçe sayıp şükretmeyerek yukarıya bakar. Keşke bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım, ne için o dağ gibi veyahud öteki minare gibi çok yüksek değil deyip şekvaya başlarsa, ne kadar bir küfran-ı nimettir, bir haksızlıktır. Öyle de: Bir insan hiçlikten vücuda gelip, taş olmayarak, ağaç olmayıp, hayvan kalmayarak, insan olup, müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve âfiyet görüp, yüksek bir derece-i nimet kazandığı halde, bazı ârızalarla, sıhhat ve âfiyet gibi bazı nimetlere lâayık olmadığı veya sû'-i ihtiyarıyla veya sû'-i istimaliyle elinden kaçırdığı veyahud eli yetişmediği için şekva etmek, sabırsızlık göstermek, aman ne yaptım böyle başıma geldi diye rububiyet-i İlahiyeyi tenkid etmek gibi bir halet; maddî hastalıktan daha musibetli, manevî bir hastalıktır. Kırılmış el ile

döğüşmek gibi, şikayetiyle hastalığını ziyadeleştirir. Âkıl odur ki: لِكُلِّ
مُصِيبَةٍ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ sırrıyla teslim olup sabretsin; tâ o hastalık,
vazifesini bitirsin gitsin.

Ondokuzuncu Deva

Cemil-i Zülcelal'in bütün isimleri esma-ül hüsna tabir-i Samedanîsiyle gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat içinde en latif, en güzel, en câmi' âyine-i Samediyet de hayattır. Güzelin âyinesi güzeldir. Güzelin mehasinlerini gösteren âyine güzelleşir. O âyinenin başına o güzelden ne gelse, güzel olduğu gibi; hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünkü güzel olan o esma-ül hüsnanın güzel nakışlarını gösterir.

Hayat, daima sıhhat ve âfiyette yeknesak gitse, nâkıs bir âyine olur. Belki bir cihette adem ve yokluğu ve hiçliği ihsas edip sıkıntı verir. Hayatın kıymetini tenzil eder. Ömrün lezzetini sıkıntıya kalbeder. Çabuk vaktimi geçireceğim diye, sıkıntıdan ya sefahete, ya eğlenceye atılır. Hapis müddeti gibi, kıymetdar ömrüne adavet edip, çabuk öldürüp geçirmek istiyor. Fakat tahavvülde ve harekette ve ayrı ayrı tavırlar içinde yuvarlanmakta olan bir hayat, kıymetini ihsas ediyor, ömrün ehemmiyetini ve lezzetini bildiriyor. Meşakkatte ve musibette dahi olsa, ömrün geçmesini istemiyor. "Aman Güneş batmadı, ya gece bitmedi." diye sıkıntısından of! of! etmiyor.

Evet gayet zengin ve işsiz, istirahat döşeginde herşeyi mükemmel bir efendiden sor; ne haldesin? Elbette, aman vakit geçmiyor, gel bir şeş-beş oynayalım, veyahud vakti geçirmek için bir eğlence bulalım, gibi müteallimane sözleri ondan işiteceksin.. veyahud tûl-i emelden gelen, bu şey'im eksik, keşke şu işi yapsaydım gibi şekvaları işiteceksin. Sen bir musibetzedeye veya işçi ve meşakkatli bir halde olan bir fakirden sor; ne haldesin? Akıllı başında ise diyecek ki: "Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke çabuk Güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydim. Vakıt çabuk geçiyor, ömür durmuyor gidiyor. Vakıa zahmet çekiyorum, fakat bu da geçer, herşey böyle çabuk geçiyor." diye, manen ömür ne kadar kıymetdar olduğunu, geçmesindeki teessüfle bildiriyor. Demek meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini

ve hayatın kıymetini anlıyor. İstirahat ve sıhhat ise, ömrü acılaştırıyor ki, geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, başka risalelerde tafsilâtıyla kat'î bir surette isbat edildiği gibi; musibetlerin, şerlerin, hattâ günahların aslı ve mayesi ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi haletler ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül ise vücuttur, vücudu ihsas eder. Vücut ise hâlis hayırdır, nurdur. Madem hakikat budur; sendeki hastalık, kıymetdar hayatı safileştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek ve vücutundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o hastalıklı uzvun etrafına muavenetdarane müteveccih etmek ve Sâni'-i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi, çok vazifeler için, o hastalık senin vücutuna misafir olarak gönderilmiştir. İnşâallah çabuk vazifesini bitirir gider. Ve âfiyete der ki; sen gel, benim yerimde daimî kal, vazifeni gör, bu hane senindir, âfiyetle kal.

Yirminci Deva

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir. Hakikî kısmı ise Şâfî-i Hakîm-i Zülcelal, küre-i arz olan eczahane-i kübrasında, her derde bir deva istif etmiş. O devalar ise, dertleri isterler. Her derde bir derman halketmiştir. Tedavi için ilâçları almak, istimal etmek meşrudur. Fakat tesiri ve şifayı, Cenab-ı Hak'tan bilmek gerektir. Dermanı o verdiği gibi, şifayı da o veriyor. Hâzık mütedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilâçtır. Çünkü ekser hastalıklar sû'-i istimalâtтан, perhizsizlikten ve israftan ve hatiattan ve sefahetten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bir dairede nasihat eder ve vesayada bulunur. Sû'-i istimalâtтан, israfattan men'eder, teselli verir. Hasta o vesaya ve o teselliye itimad edip hastalığı hafifleşir, sıkıntı yerinde bir ferahlık verir.

Amma vehmî hastalık kısmı ise; onun en müessir ilâcı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasılki arılara iliştikçe, insanın başına üşüşürler, aldırılmazsan dağılır. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür. Hattâ bazan onu divane gibi kaçıır; ehemmiyet vermezse, âdi bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telaşına güler. Bu vehmî hastalık çok devam etse, hakikata inkılab eder. Vehham ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır. Habbeyi kubbe yapar; kuvve-i maneviyesi kırılır. Hususan merhametsiz yarım hekimlere veyahud insafsız doktorlara rastgelse, evhamını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider; yoksa ya akli gider veya sıhhatı gider.

Yirmibirinci Deva

Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var, fakat o maddî elemin tesirini izale edecek ehemmiyetli bir manevî lezzet seni ihata ediyor. Çünkü peder ve vâlden ve akrabân varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o eski şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp, çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazarları yine görmekle beraber; çok gizli perdeli kalan etrafındaki dostluklar, hastalığın cazibesıyla yine sana karşı muhabbetdarane baktıklarından, elbette onlara karşı senin bu maddî elemin pek ucuz düşer. Hem sen müftehirane hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zâtlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârane hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun. Hem insanlardaki rikkat-i cinsiyeyi ve şefkat-i nev'iyeyi kendine celbettiğinden, hiçten çok yardımcı ahbab ve şefkatli dost buldun. Hem çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun. Elbette senin cüz'î elemin, bu manevî lezzetlere karşı seni şekvaya değil, teşekkürle sevketmelidir.

Yirmiikinci Deva

Ey nüzul gibi ağır hastalıklara mübtela olan kardeş! Evvelâ sana müjde ediyorum ki; mü'min için nüzul mübarek sayılıyor. Bunu çoktan ehl-i velayetten işitiyordum. Sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki: Ehlullah, Cenab-ı Hakk'a vâsıl olmak ve dünyanın azîm manevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi temin etmek için, iki esas ihtiyaren takib etmişler:

Birisi: Rabıta-i mevttir. Yani: Dünya fâni olduğu gibi, kendisi de içinde vazifedar fâni bir misafir olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebedîsine o suretle çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, çilleler ile, riyazetlerle nefis-i emmarenin öldürülmesine çalışmışlar.

Sizler ey yarı vücudunun sıhhatını kaybeden kardeş! Sen ihtiyarsız kısa ve kolay ve sebep-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki; daima senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevalini ve insanın fâni olduğunu ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor. Ve yarım insan vaziyetinde bir zâta, nefis-i emmare elbette hevesat-ı rezile ile ve nefsanî müştehiyat ile onu aldatamaz, çabuk o nefsin belasından kurtulur.

İşte mü'min sırr-ı iman ile ve teslimiyet ve tevekkül ile, o ağır nüzul gibi hastalıktan az bir zamanda, ehl-i velayetin çilleleri gibi istifade edebilir. O vakit o ağır hastalık çok ucuz düşer.

Yirmiüçüncü Deva

Ey kimsesiz, garib, bîçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalbleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celbederse; acaba Kur'anın bütün surelerinin başlarında kendini Rahman-ur Rahîm sıfatıyla bize takdim eden ve bir lem'a-i şefkatıyla umum yavrulara karşı umum vâlideleri, o hârika şefkatıyla terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki Cennet, bütün mehasiniyle bir cilve-i rahmeti olan senin Hâlık-ı Rahîmine iman ile intisabın ve onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, herşeye bedel onun nazar-ı rahmetini sana celbeder. Madem o var, sana bakar, sana herşey var. Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki; iman ve teslimiyetle ona intisab etmesin veya intisabına ehemmiyet vermesin.

Yirmidördüncü Deva

Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden hastabakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye var. Şevk ve gayret ile o ticareti kazanınız. Masum çocukların hastalıklarını, o nazik vücudlara bir idman, bir riyazet ve ileride dünyanın dağdağalarına mukavemet verdirmek için bir şırınga ve bir terbiye-i Rabbaniye gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak büyüklerdeki keffaret-üz zünub yerine, manevî ve ileride veyahud âhirette terakkiyat-ı maneviyesine medar şırıngalar nev'indeki hastalıklardan gelen sevab, peder ve vâlidelerinin defter-i a'maline, bilhâssa sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatını kendi sıhhatına tercih eden vâlidesinin sahife-i hasenatına girdiği, ehl-i hakikatça sabittir. İhtiyarlara bakmak ise; hem azîm sevab almakla beraber, o ihtiyarların ve bilhâssa peder ve vâlide ise, dualarını almak ve kalblerini hoşnud etmek ve vefakârane hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem âhiretin saadetine medar olduğu rivayat-ı sahiha ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile sabittir. İhtiyar peder ve vâlidesine tam itaat eden bahtiyar bir veled, evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir veled eğer ebeveynini rencide etse, azab-ı uhrevîden başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla sabittir. Evet ihtiyarlara, masumlara, yalnız akrabasına bakmak değil; belki ehl-i iman (madem sırr-ı imanla uhuvvet-i hakikiye var) onlara rastgelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa, ruh u canla ona hizmet etmek İslâmiyetin muktezasıdır.

Yirmibeşinci Deva

Ey hasta kardeşler! Siz gayet nâfi' ve her derde deva ve hakikî lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani tövbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan imanı ve imandan gelen ilâcı istimal ediniz. Evet dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden güya âdeta ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İman ise, o dünya gibi zeval ve firak darbeleriyle yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip; yaralardan kurtarıp, hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î isbat etmişiz.

Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum. İman ilâcı ise, feraizi mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahet ve hevesat-ı nefsaniye ve lehviyat-ı gayr-ı meşrua, o tiryakın tesirini meneder. Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştihayı kesiyor, gayr-ı meşru keyflere gitmeye mani oluyor; ondan istifade ediniz. Hakikî imanın kudsî ilâçlarından ve nurlarından tövbe ve istiğfar ile, dua ve niyaz ile istimal ediniz. Cenab-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı keffaret-üz zünub yapsın. Âmîn âmîn âmîn...

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْتَنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْتَنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَةِ الْأَبْدَانِ وَشِفَائِهَا وَ
نُورِ الْأَبْصَارِ وَضِيَائِهَا وَ عَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَ سَلِّمْ

وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ Meali: “Bu kitab her derde dermandır.” Tevafukat-ı latifedendir ki; Re'fet Bey'in birinci tesvidden gayet sür'atle yazdığı nüsha ile beraber, Hüsrev'in yazdığı diğer bir nüshada, ihtiyarsız hiç düşünmeden, satır başlarında gelen elifleri saydık; aynen bu وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ cümlesine tevafuk ediyor. 5(Haşiye-1) Hem bu risalenin

müellifinin Said ismine, bir tek fark ile yine tevafuk ediyor. ⁶(Haşiyeye-2)
Yalnız risalenin ünvanına ait yazıdaki bir elif hesaba dâhil edilmemiştir.

Cây-ı hayrettir ki: Süleyman Rüşdü'nün yazdığı nüsha, hiç elif hatıra gelmeden ve düşünmeden, 114 elif, 114 şifa-yı kudsiyeyi tazammun eden, 114 suver-i Kur'aniyenin adedine tevafukla beraber وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ şeddeli lâm bir sayılmak cihetiyle, 114 harfine tamtamına tevafuk ediyor.

* * *

Münacat

Ya İlahî ve ya Rabbî! Ben imanın gözüyle ve Kur'anın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyle ve İsm-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki: Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki; böyle intizamıyla senin mevcudiyetine işaret ve delalet etmesin. Ve hiçbir ecrâm-ı semaviye yoktur ki; sükûtuyla gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla, senin rububiyetine ve vahdetine şehadeti ve işareti olmasın. Ve hiçbir yıldız yoktur ki; mevzun hilkaıyla, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkesiyle senin haşmet-i uluhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şehadette bulunmasın. Ve oniki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki; hikmetli hareketiyle ve itaatli müsahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle senin vücub-u vücuduna şehadet ve saltanat-ı uluhiyetine işaret etmesin!..

Evet gökler; sekeneleriyle, herbiri tek başıyla şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla derece-i bedahette, -ey zemin ve gökleri yaratan yaratıcı!- senin vücub-u vücuduna öyle zahir şehadet.. -ve ey zerrati, muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!- senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şehadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nurani bürhanlar ve parlak deliller o şehadeti tasdik ederler. Hem bu safî, temiz, güzel gökler; fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecrâmıyla muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve herşeyi icad eden kudretinin azametine zahir delalet.. ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve herbir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret.. ve bütün mahlukat-ı semaviyenin bütün

işlerine ve keyfiyetlerine taalluk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümülüne şübhesiz şehadet ederler. Ve o şehadet ve delalet o kadar zahirdir ki; güya yıldızlar, şahid olan göklerin şehadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nurani delilleridirler. Hem semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise; muti' neferler, muntazam sefineler, hârika tayyareler, acaib lâmbalar gibi vaziyetiyle, senin saltanat-ı uluhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar. Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delalet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı âhiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâki olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vâcib-ül Vücut! Ey Vâhid-i Ehad! Bu hârika yıldızlar, bu acib güneşler, aylar; senin mülkünde, senin semavatında, senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzim ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecrâm-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden bir tek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hal ile "Sübhanallah, Allahü Ekber" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla seni takdis ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelal! Ey Kâdir-i Mutlak! Kur'an-ı Hakîminin dersiyile ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım: Nasılki gökler, yıldızlar, senin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet ederler.. öyle de; cevvi-i sema bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ederler.

Evet camid, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru, muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz. Hem elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder. Hem yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşuran ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kal ile konuşarak seni takdis edip, rububiyetine şehadet eder. Hem zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi; cevvi âdeti bir hikmete binaen "levh-i mahv ve

isbat” ve “yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası” suretine çevirmekle, senin faaliyet-i kudretine işaret ve senin vücuduna şehadet ettiği gibi, senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi; mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, senin vüs’at-i rahmetine ve geniş şefkatine şehadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa’al ve ey Feyyaz-ı Müteâl! Senin vücub-u vücuduna şehadet eden bulut, berk, ra’d, rüzgâr, yağmur; birer birer şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler. Hem koca fezayı mahşer-i acaib yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve herbir şeye şümulüne şehadet ettikleri gibi; umum zemine ve bütün mahlukata cevvi perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve herşeye yetişmelerine delalet eder. Hem fezadaki hava, o kadar hakîmane vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmane faidelere istimal olunur ki; herşeye ihata eden bir ilim ve herşeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa’alün Limâ Yürîd! Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir nümune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışa yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin; dünyayı âhirete çevirecek ve âhirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelal! Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra’d; senin mülkünde, senin emrin ve havlin ile, senin kuvvet ve kudretinle müsahhar ve vazifedardılar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlukatı, gayet sür’atli ve âni emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren âmir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini medh ü sena ederler.

Ey Arz ve Semavatın Hâlık-ı Zülcelali! Senin Kur’an-ı Hakîminin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın dersiyle iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cevvi feza müştemilatıyla senin vücub-u vücuduna ve senin birliğine ve

vahdetine şehadet ediyorlar. Öyle de: Arz bütün mahlukatıyla ve ahvalıyla senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şehadetler ve işaretler ederler. Evet zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül -cüz'î olsun, küllî olsun- yoktur ki; intizamıyla, senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin. Hem hiçbir hayvan yoktur ki, za'fiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmane rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmane verilmesiyle, senin varlığına ve birliğine şehadeti olmasın. Hem her baharda gözümüz önünde icad edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, san'at-ı acibesıyla ve latif zînetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin hârikaları ve mu'cizeleri; mahdud ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden; yanlızsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni'-i Hakîmlerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şehadettir ki, ziyanın güneşe şehadetinden daha kuvvetli ve parlaktır. Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârane, mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istila edici, intizamsız, heryere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, senin birliğine ve varlığına şehadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kâdir! Ey Fettah-ı Allâm! Ey Fa'al-i Hallak! Nasıl Arz, bütün sekenesiyle Hâlîkının Vâcib-ül Vücud olduğuna şehadet eder.. öyle de: Senin -ey Vâhid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhab-ı Rezzak!- vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbirini içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde senin vahdetine ve ehadiyetine şehadet, belki mevcudat adedince şehadetler eder. Hem nasıl zemin bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vaziyetiyle.. ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin herşeye yetişmesine

delalet eder; öyle de: Hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine kuru ve basit bir topraktan, rahîmane, kerimane verilmesi ve hadsiz o efradın kemal-i müsahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin herşeye şümulünü ve hâkimiyetinin herşeye ihatasını gösteriyor. Hem zeminde değişmekte bulunan mahlukat kabilelerinin sevk ü idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, herşeye taalluk eden bir ilim ile ve herşeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, senin ihata-i ilmine ve hikmetine delalet eder. Hem zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidad ve manevî cihazat ile techiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde; bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlahiye, elbette ve herhalde bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belalı ve fânî dünyaya sığışmaz. Belki ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâki bir dâr-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviye işaret, belki şehadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey! Zeminin bütün mahlukatı, senin mülkünde, senin arzında, senin havl ü kuvvetinle ve senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve müsahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kâlden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlıkını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı halleriyle Rezzak-ı Zülcelalinin hamd ve medh ü senasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zât-ı Akdes! Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabb-ül Berri Ve-l Bahr! Kur'anın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin senin birliğine ve varlığına şehadet ederler.. öyle de: Bahrler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şehadet ederler. Evet bu dünyamızın menba-ı acaib buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcud, hattâ hiçbir katre su yoktur ki; vücuduyla, intizamiyla, menfaatıyla ve vaziyetiyle Hâlıkını bildirmesin. Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garib mahluklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi, bir milyon yumurtacıkları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatıyla ve vazifesiyle ve idare ve iâşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle yaratanına işaret ve Rezzakına şehadet etmesin.

Hem denizde kıymetdar, hâsiyetli, zînetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatıyla ve cazibedar fıtratıyla ve menfaatli hâsiyetiyle seni tanımasın, bildirmesin. Evet onlar birer birer şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve icadça gayet kolay ve efradça gayet çokluk noktalarından, senin vahdetine şehadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallakta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istila ettirmemek ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halketmek ve erzak ve sair umûrlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, senin varlığına ve Vâcib-ül Vücud olduğuna mevcudatı adedince işaretler ederek şehadet eder. Ve senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve herşeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delalet ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iâşe edilen balıklara kadar herşeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delalet.. ve intizamatıyla ve faideleriyle ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, senin herşeye muhit ilmine ve herşeye şamil hikmetine işaret ederler. Ve

senin bu misafirhane-i dünyada yolcular için böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyr ü seyahatına ve gemisine ve istifadesine müsahhar olması işaret eder ki; yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden zât, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fâni ve küçük nûmuneleridirler. İşte denizlerin böyle gayet hârika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesıyla bulunması ve denizlerin mahlukatı dahi, gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki; yalnız senin kuvvetin ve kudretin ile ve senin irade ve tedbirin ile, senin mülkünde, senin emrine müsahhardırlar. Ve lisan-ı halleriyle Hâlıkını takdis edip “Allahü Ekber” derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelal! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin dersiyle anladım ki, nasıl denizler acaibleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: Dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dâhilî inkılabat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilasından kurtulmasına ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine ve suyun muhafaza ve iddiharlarına ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar. Evet dağlardaki taşların enva'ından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki; tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-ü hilkiyle, faideleriyle.. hususan madeniyatın tuz, limontuzu, sulfato ve şap gibi sureten birbirine benzemekle beraber tadlarının şiddet-i muhalefetiyle.. ve bilhâssa nebatatın basit bir topraktan çeşit çeşit enva'larıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz Kadîr nihayetsiz Hakîm, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâni'in vücub-u vücuduna bedahetle şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe' ve mesken ve hilkat ve san'atça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, o Sâni'in vahdetine ve ehadiyetine şehadet ederler.

Hem nasılkı dağların yüzünde ve karnındaki masnu'lar, zeminin her tarafında, herbir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mani olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken, karıştırmaksızın icadları; senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delalet eder; öyle de: Zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlukların hadsiz hacetlerini, hattâ mütenevvi hastalıklarını, hattâ muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihaalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delalet.. ve toprak tabakatı içinde, gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu halde; bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, senin herşeye taalluk eden ilminin ihatasına ve herbir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla rububiyetinin rahîmane ve kerimane olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delalet ederler.

Hem bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat anbarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delalet, belki şehadet eder ki; bu kadar kerim ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadîr ve rububiyetperver bir Sâni'in, elbette ve herhalde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kâdir-i Külli Şey! Dağlar ve içindeki mahluklar senin mülkünde ve senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle müsahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlıkını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım: Nasılkı sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahluklarıyla beraber seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: Zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve

meyveleriyle, seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar. Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarane hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve zînetleriyle Sâni'inin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden herbirisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan hârika san'at içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki zînet ve zînet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâni'in vücub-u vücuduna bedahet derecesinde şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet ve onlara taalluk eden icad fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüzbin enva'ın hadsiz efradlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalarıyla, o Vâcib-ül Vücud Sâni'in bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine dahi şehadet ederler. Hem nasılki onlar senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ediyorlar.. öyle de; rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüzbinler tarzda iâşe ve idareleri; şaşırmayarak, karıştırmayarak mükemmel yapılmasıyla, senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icad eden kudretinin azametine ve herşeye taallukuna delalet ettikleri gibi, koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine.. ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iâşeler ve icraatlar kemal-i intizamla cereyanları ve herşey hattâ zerreler o emirlere ve icraata itaat ve müsahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delalet etmekle beraber o ağaçların ve nebatların ve herbir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi herbirisinin herbir şeyini, herbir işini bilerek, görerek, faidelere, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne pek zahir bir surette delalet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve senin gayet kemaldeki cemel-i san'atına ve nihayet cemeldeki kemal-i nimetine hadsiz dilleriyle sena ve medhederler. Hem bu muvakkat handa ve fâni misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymetdar

ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret belki şehadet eder ki: Misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zât-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlukat tarafından “Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi i’dam etti.” dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı uluhiyetini iskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her halde ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennet’e lâayık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için nûmunelerdir.

Hem ağaclar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden herbirisi dahi ayrıca seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî’ bir surette, etleri çok muhtelif, san’atları çok acib, çekirdekleri çok hârika olarak yapılarak o yemek tablalarını ağacların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hal olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kal derecesine çıkar. Bütün onlar senin mülkünde, senin kuvvet ve kudretinle, senin irade ve ihsanatınla, senin rahmet ve hikmetinle müsahhardırlar ve senin herbir emrine mutî’dirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni’-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm! Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamd ü sena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Müdebbir-i Hakîm! Ey Mürebbi-i Rahîm! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın talimiyle ve Kur’an-ı Hakîm’in dersiyle anladım ve iman ettim ki; nasıl nebatat ve eşcar seni tanıyorlar, senin sıfât-ı kudsiyeni ve esma-i hüsnanı bildiriyorlar.. öyle de: Zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki; cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî a’zâlarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faideler ile yerleştirilen âlât ve duygularıyla ve cesedinde gayet san’atlı bir yapılaş ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir müvazene içinde konulan cihazat-ı

bedeniyesiyle, senin vücub-u vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şehadet etmesin. Çünkü bu kadar basîrane nazik san'at ve şuurkârane ince hikmet ve müdebbirane tam müvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldır. Çünkü o halde herbir zerresi; herbir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu herşeyini bilecek, görecek, yapabilecek âdeta ilah gibi ihatalı bir ilim ve kudreti bulunacak. Sonra teşkil-i cesed ona havale edilir ve kendi kendine oluyor denilebilir. Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'îye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahade edilen sikke-i fıtratta birlik ve herbir nev'in efradı sîmalarında görülen sikke-i hikmette ittihad ve iaşede ve icadda beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, senin vahdetine kat'î şehadette bulunmasın! Ve herbir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vâhidiyet içinde senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem nasılki insan ile beraber hayvanatın, zeminin bütün yüzünde yayılan yüzbin enva'ı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve müsahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet san'atlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delalet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine ve herbiri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle, hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delalet ederler. Hem nasılki hayvanattan herbirisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musaggarı hükmünde gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin

herşeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne, adedlerince işaretler ederler; öyle de: Herbiri birer mu'cize-i san'at ve birer hârîka-i hikmet olacak kadar san'atlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin san'at-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve herbirisi, hususan yavrular gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanürrahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Emin! Ey Mâlik-i Yevmiddin! Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâminin talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehab neticesi hayattır.. ve hayatın en müntehab hülâsası ruhtur.. ve zîruhun en müntehab kısmı zîşuurdur.. ve zîşuurun en câmii insandır.. ve bütün kâinat ise, hayata müsahhardır ve onun için çalışıyor.. ve zîhayatlar, zîruhlara müsahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar.. ve zîruhlar, insanlara müsahhardır, onlara yardım ediyorlar.. ve insanlar fıtraten Hâlıkını pek ciddî severler ve Hâlıkları onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile sevdirebilir.. ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâki âleme ve ebedî bir hayata bakıyor.. ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor.. ve lisanı, hadsiz dualarıyla beka için Hâlıkına yalvarıyor; elbette ve herhalde, o çok seven ve sevilen ve mahbub ve muhib olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udane yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecelli eden isimlerin, bu fâni ve kısa hayattaki cilveleriyle âlem-i bekada onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu, ebedî olacak. Ve Bâki'nin âyine-i zîşuuru, bâki olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâki kalacağını ve Hüdhüd-ü Süleymanî (A.S.) ve Neml'i ve Naka-i Sâlih (A.S.) ve Kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa; hem ruhu, hem cesediyle bâki âleme gideceği ve herbir nev'in arasına istimal için bir tek cesedi bulunacağı rivayet-i sahihadan anlaşılmakla beraber; hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kâdir-i Kayyum! Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur senin mülkünde, yalnız senin kuvvet ve kudretinle ve ancak senin irade ve tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fitrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fîrâten insanın za'fı ve aczi için, rahmet tarafından ona müsahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile Sâni'lerini ve Mabudlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes! Bütün zîruhlardan tesbihatıyla seni takdis etmek niyet edip **يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ** diyorum.

Ya Rabb-el Âlemîn! Ya İlahe-l Evvelîne Ve-l Âhirîn! Ya Rabb-es Semavat-ı Ve-l Aradîn! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki: Nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan; efradıyla, eczasıyla, zerratıyla seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şehadet ve delalet ve işaret ediyorlar; öyle de: Kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hülâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının müşahadat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma' ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle senin vücub-u vücuduna ve senin vahdaniyet ve ehadiyetine şehadet edip, ihbar ediyorlar. Mu'cizat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla, haberlerini isbat ediyorlar.

Evet kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir zâta bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye; ve ilham edici bir zâta baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka; ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve esma-i hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne; ve enbiya ve evliyada bir Vâcib-ül Vücud'un envârını aynelyakîn ile müşahade eden hiçbir nurani kalb; ve asfiya ve sıddıkînde, bir Hâlık-ı Külli Şey'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, isbat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma-i hüsnana şehadet etmesin, delaleti bulunmasın ve işareti olmasın. Ve bilhâssa bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hülâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarını tasdik eden hiçbir

mu'cizat-ı bahiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-ı âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatlı kitapların hülâsat-ül hülâsası olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hiçbir âyet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hiçbir mes'ele-i kudsiyesi yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şehadet etmesin ve delaleti olmasın ve işareti bulunmasın!..

Hem nasılkı bütün o yüzbinler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istinad ederek, senin varlığına ve birliğine şehadet ederler; öyle de: Herşeye muhit olan Arş-ı A'zam'ın külliyat-ı umûrunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini.. ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icad eden hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mani olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma' ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve isbat ediyorlar.

Hem nasılkı bu kâinatı zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve cenneti ve saadet-i ebediyeyi cinn ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini.. ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva'-ı mahlukatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle isbat ederler; öyle de: Kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuz'un defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübin'de bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hâfızalarda, sahiblerinin tarihçe-i hayatlarını yanlıssız, muntazaman yazdıran ilminin herşeye ihatasına; ve herbir mevcuda çok hikmetleri takan, hattâ herbir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren; ve herbir zîhayatta a'zâları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takib eden; hattâ insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince zevkî olan mizancıklar ile teşhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin herbir şeye şümulüne; hem bu dünyada nûmuneleri görülen celalî ve cemalî

isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebed-ül âbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde nûmuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşıaalı bir surette Dâr-ı Saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlarına ve beraber bulunmalarına bil'icma', bil'ittifak şehadet ve delalet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bahiresine ve âyât-ı katiasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'an-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-u nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukûl-ü münevvere erbabı olan asfiyalar; bütün suhuf ve kütüb-ü mukaddesede, senin çok tekrar ile ettiğin va'dlerine ve tehdidlerine istinaden ve senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celal ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celaline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahadat ve ilmelyakîn itikadlarıyla, saadet-i ebediyeyi cinn ve inse müjdeliyorlar. Ve ehl-i dalalet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Kerim! Ey izzet ve azamet ve celal sahibi Kahhar-ı Zülcelal! Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar va'dlerini ve bu kadar sıfât ve şuuratını tekzib edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi seni tasdik ve itaatle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve seni va'dinde tekzib etmekle, senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celaline dokunduran ve uluhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalalet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüzbin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin! Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum! عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا âyetini, vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum! Belki senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatın hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur

eden güzel isimlerinin hârika güzel cilvelerine şehadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatların mercii ve güneşi ve hâmisi olan “Hak” isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabb-ül Enbiya Ve-s Sıddıkîn! Bütün onlar senin mülkünde, senin emrin ve kudretin ile, senin irade ve tedbirin ile, senin ilmin ve hikmetin ile müsahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmid, tehlil ile Küre-i Arz’ı bir zikirhane-i a’zam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler. Ya Rabbî ve ya Rabb-es Semavatı Ve-l Aradîn! Ya Hâlıkî ve ya Hâlık-ı Külli Şey! Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilatıyla ve bütün mahlukatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana müsahhar eyle! Ve matlubumu bana müsahhar kıl! Kur’ana ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur’a müsahhar yap! Ve bana ve ihvanıma, iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver. Hazret-i Musa Aleyhisselâm’a denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm’a ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâm’a dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm’a cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm’a Şems ve Kamer’i teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur’a kalbleri ve akılları müsahhar kıl!.. Ve beni ve Risale-i Nur talebelerini, nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennet-ül Firdevs’te mes’ud kıl! Âmîn, âmîn, âmîn!..

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

* * *

Kur’andan ve münacat-ı Nebeviye olan Cevşen-ül Kebir’den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekküriye olarak, Rabb-ı Rahîmimin dergâhına arzetymekte kusur etmişsem, kusurumun afvı için Kur’anı ve Cevşen-ül Kebir’i şefaatchı ederek rahmetinden afvımı niyaz ediyorum.

* * *

Yirmialtıncı Lem'a

İhtiyarlar Lem'ası

(Yirmialtı rica ve ziya-yı teselliyi câmi'dir.)

İHTAR: Herbir "rica"nın başında manevî derdimi gayet elîm ve sizi müteessir edecek derecede yazdığının sebebi: Kur'an-ı Hakîm'den gelen ilâcın fevkalâde tesirini göstermek içindir. İhtiyarlara ait bu Lem'a, üç dört cihetle hüsn-ü ifadeyi muhafaza edememiş.

Birincisi: Sergüzeşt-i hayatıma ait olduğu için, o zamanlara hayalen gidip o halette yazıldığından; ifade, intizamını muhafaza edemedi.

İkincisi: Sabah namazından sonra gayet yorgunluk hissettiğim bir zamanda, hem sür'ate mecburiyet tahtında yazıldığından ifadede müşevveşiyet düşmüş.

Üçüncüsü: Yanımda daim yazacak bulunmadığından, yanımda bulunan kâtibin de Risale-i Nur'a ait dört beş vazifesi olmakla, tashihatına tam vakit bulamadığımızdan intizamsız kaldı.

Dördüncüsü: Te'lifin akabinde ikimiz de yorgun olarak, manayı dikkatle düşünemeyerek, gayet sathî bir tashihle iktifa edildiğinden, tarz-ı ifadede elbette kusurlar bulunacak. Âlîcenab ihtiyarlardan, ifadedeki kusurlarıma nazar-ı müsamaha ile bakmak; ve rahmet-i İlahiye boş olarak döndürmediği mübarek ihtiyarlar, ellerini dergâh-ı İlahiyeye açtıkları vakit bizi de dualarında dâhil etsinler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كَيْعَصْ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكْرِيًا إِذْ تَادَى رَبُّهُ يَدَاءً خَفِيًّا قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ
الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Şu Lem'a yirmialtı ricadır.

Birinci Rica

Ey sinn-i kemale gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında arasına bulduğum ricaları ve o ricalardaki teselli nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziya ve rastgeldiğim rica kapıları, elbette benim nâkıs ve müşevveş istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşâallah sizlerin safi ve hâlis istidadlarınız, gördüğüm ziyayı parlattırarak; bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte gelecek o ricaların ve ziyaların menbaı, madeni, çeşmesi; imandır.

İkinci Rica

İhtiyarlığa girdiğim zaman; bir gün güz mevsiminde, ikindi vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden gayet rikkatli ve hazîn ve bir cihette karanlıklı bir halet bana geldi. Gördüm ki; ben ihtiyarlandım, gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firak ve sevdiklerimden iftirak zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı. Birden rahmet-i İlahiye öyle bir surette inkişaf etti ki; o rikkatli hüzün ve firakı, kuvvetli bir rica ve parlak bir teselli nuruna çevirdi. Evet ey benim gibi ihtiyarlar! Kur'an-ı Hakîm'de yüz yerde "Errahmanurrahîm" sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların imdadına rahmetini gönderen ve gaybdan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren ve za'f u acz derecesi nisbetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlîk-ı Rahîmimizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyadır. Bu rahmeti bulmak, iman ile o Rahman'a intisab etmek ve feraizi kılmakla ona itaat etmektir.

Üçüncü Rica

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım; vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazi-i Mısri'nin

Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere,

Can yatar gafil, binası oldu viran bîhaber...

dediği gibi, ruhumun hanesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümidlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfarakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O manevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazi-i Mısri gibi dedim ki:

Dil bekası, Hak fenası istedi mülk-ü tenim,

Bir devasız derde düştüm, ah ki Lokman bîhaber! ^Z(Haşiye)

O vakit birden merhamet-i İlahiyenin lisanı, misali, timsali, dellâlı, mümessili olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidayeti, o dermansız hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak oldu. Karanlıklı ye'simi, nurlu bir ricaya çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlığını hisseden muhterem ihtiyar ve ihtiyareler! Biz gidiyoruz, aldanmakta faide yok. Gözümüzü kapamakla bizi burada durdurmazlar, sevkiyat var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalaletten gelen zulûmat evhamlarıyla bize firaklı ve karanlıklı görünen berzah memleketi, ahbabların mecmâdır. Başta şefiimiz olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâm ile bütün dostlarımıza kavuşmak âlemdir. Evet bin üçyüz elli senede, her sene üçyüz elli milyon insanların sultanı ve onların ruhlarının mürebbsi ve akıllarının muallimi ve kalblerinin mahbubu ve her günde **اَلْسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ** sırrınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenatın bir misli, sahife-i hasenatına ilâve edilen ve şu kâinattaki makasıd-ı âliye-i İlahiyenin medarı ve mevcudatın

kıymetlerinin teâlisinin sebebi olan o Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, dünyaya geldiği dakikada “ümmeî ümmeî” rivayet-i sahiha ile ve keşf-i sadıkla dediği gibi, mahşerde herkes “nefsî nefsi” dediği zaman, yine “ümmeî ümmeî” diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlık ile, yine şefaatiyle ümmetinin imdadına koşan bir zâtın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiya ve evliya yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o zâtın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulümat-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi: Sünnet-i Seniyeye ittibadır.

Dördüncü Rica

Bir zaman ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafleti idame ettiren sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık, müttefikan bana hücum etti. Başıma vura vura uykumu kaçırdılar. Çoluk çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zayi ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini; bütün günahlar, hatiatlar gördüm. Niyazi-i Mısri gibi feryad eyleyerek dedim:

Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu heba,
Yola geldim lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.
Ağlayıp nâlân edip düştüm yola تنها garib,
Dîde giryan, sîne biryan, akıl hayran bîhaber.

O vakit gurbette idim. Me'yusane bir hüznün ve nedametkârane bir teessüf ve istimdadkârane bir hasret hissettim. Birden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir teselli ziyasını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si dahi izale eder ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyareler! Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halkeden bir Sâni'-i Zülcelal, mümkün müdür ki; o şehirde, o sarayda en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin. Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyar ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasılkı "yapan bilir" öyle de "bilen konuşur". Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhane ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebatını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli; kırk vecihle mu'cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve herbir harfinde asgari olarak on sevab ve on hasene ve bazan onbin ve bazan Leyle-i Kadir sırrıyla bir harfine otuzbin hasene ve meyve-i

Cennet ve nur-u berzah veren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'dır. Bu makamda ona rekabet edecek kâinatta hiçbir kitab yoktur ve hiçbir kimse gösteremez. Madem bu elimizdeki Kur'an, Semavat ve Arz'ın Hâlık-ı Zülcelalinin rububiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i uluhiyeti cihetinden ve ihata-i rahmeti canibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır; bir maden-i rahmetidir. Ona yapış. Her derde bir deva, her zulmete bir ziya, her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı imandır ve teslimdir ve onu dinleyip kabul etmek ve okumaktır.

Beşinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inziva arzusuyla, İstanbul'un boğaz tarafındaki Yuşa Tepesi'nde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, daire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazîn ve rikkatli bir levha-i zeval ve firakı, ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün kırkbeşinci senesi olan kırkbeşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki; o aşağıda, herbir dalında, herbir senenin zarfında sevdiklerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımıdan hadsiz cenazeler var. Ve o firak ve iftiraktan gelen gayet rikkatli bir manevî teessürat içinde, Fuzulî-i Bağdadî gibi, müfarakat eden dostları düşünerek enîn edip:

Vaslını yâdeyledikçe ağlarım,
Tâ nefes var ise kuru cismimde feryad eylerim.

diyerek bir teselli, bir nur, bir rica kapısını aradım. Birden, âhirete iman nuru imdada yetişti. Hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Madem âhiret var ve madem bâkidir ve madem dünyadan daha güzeldir ve madem bizi yaratan zât hem Hakîm, hem Rahîm'dir.. ihtiyarlıktan şekva ve teessüf etmemeliyiz. Bilakis ihtiyarlık, iman ile ibadet içinde sinn-i kemale gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle ondan memnun olmalıyız.

Evet nass-ı hadîs ile; nev'-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmidört bin enbiyanın icma' ve tevatür ile; kısmen şuhuda ve kısmen hakkalyakîne istinaden, müttefikan âhiretin vücudundan ve insanların oraya sevkedileceğinden ve bu kâinatın Hâlıkının kat'î va'dettiği âhireti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların verdikleri haberi keşif ve şuhud ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmidört milyon evliyanın o âhiretin vücuduna şehadetleriyle ve bu

kâinatın Sâni'-i Hakîminin bütün esması bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle, bir âlem-i bekayı bilbedahe iktiza ettiklerinden; yine âhiretin vücuduna delaletiyle; ve her sene baharda, rûy-i zeminde ayakta duran hadd ü hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini Emr-i Kün Feyekûn ile ihya edip Ba'sü Ba'de-l mevt'e mazhar eden ve haşır ve neşrin yüzbinler nümunesi olarak nebatat taifelerinden ve hayvanat milletlerinden üçyüz bin nevileri haşır u neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesabsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhları kemal-i şefkatle gayet hârika bir tarzda iâşe ettiren ve her baharda az bir zamanda hadd ü hesaba gelmez enva'-ı zînet ve mehasini gösteren bir rahmet-i bâkiye ve bir inayet-i daimenin bilbedahe âhiretin vücudunu istilzam ile ve şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnuu ve kâinatın mevcudatıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedid, sarsılmaz, daimî olan aşk-ı beka ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet, bilbedahe işaret ve delaletiyle bu âlem-i fâniden sonra bir âlem-i bâki ve bir dâr-ı âhiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette isbat ederler ki, dünyanın vücudu kadar, bilbedahe âhiretin vücudunu kabul etmeyi istilzam ederler ⁸(Haşiyeye). Madem Kur'an-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, "iman-ı bil'âhiret"tir ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica ve bir teselli var ki; yüz bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen teselli mukabil gelebilir. Biz ihtiyarlar "Elhamdülillahi alâ kemal-il iman" deyip, ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

Altıncı Rica

Bir zaman elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylasında Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç dört gurbeti birbiri içinde ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektub'da izah edildiği gibi; o gece ıssız, sessiz, yalnız ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden gelen hazîn bir sadâ, bir ses rikkatime, ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki; gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti, dünya siyah kefenini giydi, öyle de; senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah gecesine ve hayatın yazı dahi ölümün kış gecesine inkılab edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmeceburiye dedi: Evet ben vatanımdan garib olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zeval bulan sevdiklerimden ayrı düştüğümünden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibane vaziyetindeki hazîn gurbetten daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfarakat zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüznün hüznü içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım. Birden iman-ı billah imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet verdi ki; bulunduğum muzaaf vahşet bin defa tezauf etse idi, yine o teselli kâfi gelirdi.

Evet ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem Rahîm bir Hâlıkımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem o var, bizim için herşey var. Madem o var, melaikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil, hâlî dağlar, boş sahralar Cenab-ı Hakk'ın ibadıyla doludur. Zîşuur ibadından başka, onun nuruyla, onun hesabıyla taşı da ağacı da birer munis arkadaş hükmüne geçer; lisan-ı hal ile bizim ile konuşabilirler ve eğlendirirler. Evet bu kâinatın mevcudatı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin

harfleri sayısınca vücuduna şehadet eden ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olabilen cihazatı ve mat'umatı ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şahidler, bize Rahîm, Kerim, Enîs, Vedud olan Hâlıkımızın, Sâni'imizin, Hâmimizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaatçı, acz ve za'ftır. Ve acz ve za'fın tam zamanı da, ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaatçı olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

Yedinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılab ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirlerinde Ankara'nın benden çok ziyade ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kal'asının başına çıktım. O kal'a, tahaccür etmiş hâdisat-ı tarihiye suretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kal'anın ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilafet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn ve rikkatli ve firkatli bir halet içinde, o yüksek kal'ada geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir halet-i ruhiye hissettiğimden, ²(Haşiye) bir nur, bir teselli, bir rica aradım.

Sağa, yani mazi olan geçmiş zamana bakıp teselli ararken; bana mazi, pederimin ve ecdadımın ve nev'immin bir mezar-ı ekberi suretinde göründü, teselli yerine vahşet verdi. Sol tarafım olan istikbale derman ararken baktım. Gördüm ki: Benim ve emsalimin ve nesl-i âtinin büyük ve karanlıklı bir kabri suretinde göründü, ünsiyet yerine dehşet verdi. Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır gününe baktım. O gafletli ve tarihvari nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhanedeki ızdırab çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü. Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca, başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor. O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki: O aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış bir surette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı. Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm

ki; esassız, fâni olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulûmatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti. O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kabileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-i istinad ve silâh-ı müdafaa olacak, cüz'î bir cüz'-i ihtiyarîden başka birşey elimde yok. O hadsiz a'da ve hesabsız muzır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz'-i ihtiyarî; hem nâkıs, hem kısa, hem âciz, hem icadsız olduğundan, kesbden başka birşey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun ve ne de istikbale hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları men'etsin. Geçmiş ve geleceklere ait emellerime ve elemelerime faidesi olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın semasında parlayan iman nurları imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki; gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezauf etse idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber suretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-i ahabab olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi. Hem iman, bir kabir-i ekber suretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i Rahmaniye meclisi suretinde biilmelyakîn gösterdi. Hem iman, nazar-ı gafletle bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyyet şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şaşıklı bir misafirhane-i Rahmanî suretinde bilmüşahede gösterdi. Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzed olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn gösterdi. Hem iman; kemiklerimle, mebd-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını;

belki o toprak, rahmet kapısı ve Cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi. Hem iman; nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'an ile gösterdi ki; o zahirî zulûmatta yuvarlanan dünya ise; vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücudda bırakmış bir kısım mektubat-ı Samedaniye ve sahaif-i nukuş-u Sübhaniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi. Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'an ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise; hiçliğe ve ademistana değil, belki vücuda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem oldu. Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz'-i ihtiyarî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere karşı, gayr-ı mütenahî bir kudrete istinad etmek ve hadsiz bir rahmete intisab etmek için o cüz'-i ihtiyarînin eline bir vesika veriyor.. belki de iman, o cüz'-i ihtiyarînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz'-i ihtiyarî olan silâh-ı insanî, gerçik zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasılkı bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz'-i ihtiyarî, Cenab-ı Hak namına onun yolunda istimal edilse, beşyüz sene genişliğinde bir Cennet'i dahi kazanabilir. Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz'-i ihtiyarînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler maziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dâhil olduğundan; o cüz'-i ihtiyarî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Zaman-ı mazinin en derin derelerine kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüznlerin zulmetlerini def'edebildiği gibi; nur-u iman ile istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izale eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler! Madem elhamdülillah biz ehl-i imanınız ve madem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve madem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyade sevk ediyor.. elbette imanlı ihtiyarlıktan şekva değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

Sekizinci Rica

İhtiyarlığın alâmeti olan beyaz kıllar saçıma düştüğü bir zamanda, gençliğin derin uykusunu daha ziyade kalınlaştıran Harb-i Umumî'nin dağdağaları ve esaretimin keşmekeşlikleri ve sonra İstanbul'a geldiğim vakit; ehemmiyetli bir şan ü şeref vaziyeti, hattâ Halifeden, Şeyhülislâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar haddimden çok ziyade bir hüsn-ü teveccüh ve iltifat gösterdikleri cihetle, gençlik sarhoşluğu ve o vaziyetin verdiği halet-i ruhiye, o uykuyu o derece kalınlaştırmıştı ki; âdeta dünyayı daimî, kendimi de lâyemutane dünyaya yapışmış bir vaziyet-i acibede görüyordum.

İşte o zamanda, İstanbul'un Bayezid câmi-i mübarekine, Ramazan-ı Şerifte, ihlaslı hâfızları dinlemeye gittim. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, semavî yüksek hitabıyla beşerin fenasını ve zîhayatın vefatını haber veren gayet kuvvetli bir surette **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** fermanını, hâfızların lisanıyla ilân etti. Kulağıma girip, tâ kalbimin içine yerleşip, o pek kalın gaflet ve uyku ve sarhoşluk tabakalarını parça parça etti. Câmiden çıktım. Daha çoktan beri başımda yerleşen o eski uykunun sersemliğiyle birkaç gün başımda bir fırtına, dumanlı bir ateş ve pusulasını şaşırmış gemi gibi kendimi gördüm. Aynada saçıma baktıkça, beyaz kıllar bana diyorlar: "Dikkat et!" İşte o beyaz kılların ihtarıyla vaziyet tavazzuh etti. Baktım ki; çok güvendiğim ve ezvakına meftun olduğum gençlik elveda diyor ve muhabbetiyle pek çok alâkadar olduğum hayat-ı dünyeviye sönmeye başlıyor ve pek çok alâkadar ve âdeta âşık olduğum dünya, bana "Uğurlar olsun!" deyip, misafirhaneden gideceğimi ihtar ediyor. Kendisi de "Allah'a ismarladık!" deyip, o da gitmeye hazırlanıyor.

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** âyetinin külliyyetinde: "Nev'-i insanî bir nefistir, dirilmek üzere ölecek. Ve Küre-i Arz dahi bir nefistir, bâki bir surete girmek için o da ölecek. Dünya

dahi bir nefistir, âhiret suretine girmek için o da ölecek!” manası, âyetin işaretinden kalbe açılıyordu.

İşte bu halette vaziyetime baktım ki; medar-ı ezvak olan gençlik gidiyor, menşe-i ahzan olan ihtiyarlık yerine geliyor. Ve gayet parlak ve nuranî hayat gidiyor; zahirî karanlıklı dehşetli ölüm, yerine gelmeye hazırlanıyor. Ve o çok sevimli ve daimî zannedilen ve gafillerin maşukası olan dünya, pek sür’atle zevale kavuşuyor gördüm. Kendi kendimi aldatmak ve yine başımı gaflete sokmak için, İstanbul’da haddimden çok fazla gördüğüm makam-ı içtimaînin ezvakına baktım, hiçbir faidesi olmadı. Bütün onların teveccühü, iltifatı, tesellileri; yakınımnda olan kabir kapısına kadar gelebilir, orada söner. Ve şöhretperestlerin bir gaye-i hayali olan şan ü şerefın süslü perdesi altında sakil bir riya, soğuk bir hodfüruşluk, muvakkat bir sersemlik suretinde gördüğümnden, anladım ki; beni şimdiye kadar aldatan bu işler, hiçbir teselli veremez ve onlarda hiçbir nur yok.

Yine tam uyanmak için, Kur’anın semavî dersini işitmek üzere, yine Bayezid Câmîindeki hâfızları dinlemeye başladım. O vakit o semavî dersten **وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا** ilâ âhir.. nev’inden kudsî fermanlarla müjdeler işittim. Kur’andan aldığım feyz ile hariçten teselli aramak değil, belki dehşet ve vahşet ve me’yusiyet aldığım noktalar içinde teselliye, ricayı, nuru aradım. Cenab-ı Hakk’a yüzbin şükür olsun ki; ayn-ı dert içinde dermanı buldum, ayn-ı zulmet içinde nuru buldum, ayn-ı dehşet içinde teselliye buldum. En evvel herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım.. nur-u Kur’an ile gördüm ki: Ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de; fakat mü’min için asıl sîması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikatı kat’î bir surette isbat etmişiz. Sekizinci Söz ve Yirminci Mektub gibi çok risalelerde izah ettiğimiz gibi; ölüm i’dam değil, firak değil, belki hayat-ı ebediyenin mukaddemesidir, mebdedir ve vazife-i hayat külfetinden bir paydostur, bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Berzah âlemine göçmüş kabile-i ahababa kavuşmaktır. Ve hâkeza bunlar gibi hakikatlar ile ölümün hakikî güzel sîmasını gördüm. Korkarak değil, belki bir cihetle müştakane mevtin yüzüne baktım. Ehl-i tarîkatça rabîta-i mevtin bir sırrını anladım.

Sonra herkesi zevaliyle ağlatan ve herkesi kendine meftun ve müştak eden ve günah ve gaflet ile geçen ve geçmiş gençliğime baktım; o güzel süslü çarşafı (elbisesi) içinde, gayet çirkin, sarhoş, sersem bir yüz gördüm. Eğer mahiyetini bilmeseydim birkaç sene beni sarhoş edip güldürmesine bedel, yüz sene dünyada kalsam beni ağlattıracaktı. Nasılki öylelerden birisi ağlayarak demiş: لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْرِهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ Yani: “Keşke gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazîn haller getirdiğini ona şekva edip söyleyecektim.” Evet bu zât gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp, teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Halbuki gençlik, eğer ehl-i kalb, ehl-i huzur ve akli başında ve kalbi yerinde bulunan mü'minlerde olsa, ibadete ve hayrata ve ticaret-i uhreviyeye sarfedilse; en kuvvetli bir vesile-i ticaret ve güzel ve şirin bir vasıta-i hayrattır. Ve o gençlik, vazife-i diniyesini bilip sû'-i istimal etmeyenlere; kıymetdar, zevkli bir nimet-i İlahiyedir. Eğer istikamet, iffet, takva beraber olmazsa çok tehlikeleri var. Taşkınlıklarıyla, saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeler, belki hayat-ı dünyeviyesini de berbad eder. Belki bir iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyarlıkta çok seneler gam ve keder çeker. Madem ekser insanlarda gençlik zararlı düşüyor, biz ihtiyarlar Allah'a şükretmeliyiz ki, gençlik tehlikelerinden ve zararlarından kurtulduk. Herşey gibi, elbette gençliğin dahi lezzetleri gidecek. Eğer ibadete ve hayra sarfedilmiş ise; o gençliğin meyveleri onun yerinde bâki kalıp, hayat-ı ebediyede bir gençlik kazanmasına vesile olur.

Sonra ekser nâsın âşık ve mübtela olduğu dünyaya baktım. Nur-u Kur'an ile gördüm ki; birbiri içinde üç küllî dünya var.

Birisi esma-i İlahiyeye bakar, onların âyinesidir. İkinci yüzü âhirete bakar, onun mezraasıdır. Üçüncü yüzü, ehl-i dünyaya bakar, ehl-i gafletin mel'abegâhıdır. Hem herkesin bu dünyada koca bir dünyası var. Âdeta insanlar adedince dünyalar birbiri içine girmiş. Fakat herkesin hususî dünyasının direği, kendi hayatıdır. Ne vakit cismi kırılrsa, dünyası başına yıkılır; kıyameti kopar. Ehl-i gaflet, kendi dünyasının böyle çabuk yıkılacak vaziyetini bilmediklerinden, umumî dünya gibi daimî zannedip perestiş eder.

Başkalarının dünyası gibi çabuk yıkılır, bozulur, benim de hususî bir dünyam var. Bu hususî dünyam, bu kısacık ömrümle ne faidesi var diye düşündüm. Nur-u Kur'an ile gördüm ki: Hem benim, hem herkes için, şu dünya muvakkat bir ticaretgâh ve her gün dolar boşalır bir misafirhane ve gelen geçenlerin alış-verişi için yol üstünde kurulmuş bir pazar ve Nakkaş-ı Ezelî'nin teceddüd eden (hikmetle yazar bozar) bir defteri ve her bahar bir yaldızlı mektubu ve herbir yaz bir manzum kasidesi ve o Sâni'-i Zülcelal'in cilve-i esmasını tazelandiren, gösteren âyineleri ve âhiretin fidanlık bir bahçesi ve rahmet-i İlahiyenin bir çiçekdanlığı ve âlem-i bekada gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde gördüm. Bu dünyayı bu surette yaratan Hâlık-ı Zülcelal'e yüzbîn şükrettim. Ve anladım ki; dünyanın, âhirete ve esma-i İlahiyeye bakan güzel içyüzlerine karşı nev'-i insana muhabbet verilmişken, o muhabbeti sû'-i istimal ederek fâni, çirkin, zararlı, gafletli yüzüne karşı sarfettiğinden, حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ hadîs-i şerifinin sırrına mazhar olmuşlar.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'an-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtarıyla ve iman dahi gözümü açmasıyla bu hakikatı gördüm ve çok risalelerde kat'î bürhanlarla isbat ettim. Kendime hakikî bir teselli ve kuvvetli bir rica ve parlak bir ziya gördüm. Ve ihtiyarlığıma memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrur oldum. Siz de ağlamayınız ve şükrediniz. Madem iman var ve hakikat böyledir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalalet ağlasın.

Dokuzuncu Rica

Harb-i Umumi'de esaretle, Rusya'nın şark-ı şimalîsinden, çok uzak olan Kosturma vilayetinde bulunuyordum. Orada Tatarların küçük bir câmii, meşhur Volga Nehri'nin kenarında bulunuyordu. Oradaki arkadaşlarım olan esir zabitler içinde sıkılıyordum. Yalnızlık istedim; dışarıda izinsiz gezemiyordum. Tatar mahallesi, kefaletle beni o Volga Nehri'nin kenarındaki küçük câmiye aldılar. Ben yalnız olarak câmide yatıyordum. Bahar da yakın. O şimal kıt'asının pek çok uzun gecelerinde çok uyanık kalıyordum. O karanlık gecelerde ve karanlıklı gurbette, Volga Nehri'nin hazîn şırıltıları ve yağmurun rikkatli şıpıltıları ve rüzgârın firkatli esmesi, beni derin gaflet uykusundan muvakkaten uyandırdı. Gerçi daha kendimi ihtiyar bilmiyordum, fakat Harb-i Umumi'yi gören ihtiyardır. Güya **يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا** sırrına mazhar olarak, öyle günlerdir ki; çocukları ihtiyarlandığı cihetle, kırk yaşında iken, kendimi seksen yaşında bir vaziyette buldum. O karanlıklı uzun gece ve hazîn gurbet ve hazîn vaziyet içinde hayattan ve vatandan bir me'yusiyet geldi. Aczime, yalnızlığıma baktım, ümidim kesildi. O halette iken Kur'an-ı Hakîm'den imdad geldi; dilim **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** dedi, kalbim de ağlayarak dedi:

**غَرِيبٌ بِي كَسَمِّ صَعِيفٍ تَأْتُوَانِمَ الْأَمَانُ كُوبِمَ عَفُو جُوبِمَ مَدَدُ حَوَاهِمُ زِدَرُ گَاهَتِ
إِلَهِي**

Ruhum dahi vatanımdaki eski dostları düşünüp o gurbette vefatımı tahayyül ederek, Niyazi-i Mısri gibi dedim:

Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp,
Şevk ile her dem uçup, çağırırım dost, dost!

diye, dostları arıyordu. Her ne ise... O hüznü, rikkatli, firkatli uzun gurbet gecesinde, dergâh-ı İlahîde za'f u aczim o kadar büyük bir şefaathı ve vesile oldu ki, şimdi de hayretteyim. Çünkü birkaç gün sonra, gayet hilaf-ı me'mul bir surette, yayan gidilse bir senelik mesafede, tek başımla Rusça bilmediğim halde firar ettim. Za'f u

aczime binaen gelen inayet-i İlahiye ile hârika bir surette kurtuldum. Tâ Varşova ve Avusturya'ya uğrayarak İstanbul'a kadar geldim ki, bu surette kolaylıkla kurtulmak pek hârika olmuştu. Rusça bilen en cesur ve en kurnaz adamların muvaffak olamadıkları, çok teshilât ve çok kolaylıkla, o uzun firarî seyahatı bitirdim. Fakat o Volga Nehri kenarındaki câmideki mezkûr gecenin vaziyeti bana bu kararı verdirmiş ki; bakiyye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimaiyesine karışmak artık yeter. Madem sonunda yalnız kabre gideceğim; yalnızlığa alışmak için, şimdiden yalnızlığı ihtiyar edeceğim, demiştim. Fakat maatteessüf, İstanbul'daki ciddî ve çok ahbab ve İstanbul'un şaşaalı hayat-ı dünyeviyesi, hususan haddimden çok fazla bana teveccüh eden şan ü şeref gibi neticesiz şeyler, o kararımı muvakkaten bana unutturdular. Güya o gurbet gecesi, hayatımın gözünde nurlu siyahlıktı. Ve İstanbul'un beyaz şaşaalı gündüzü, o hayat gözümün nursuz beyazı idi ki, ileriye göremedi, yine yattı.. tâ iki sene sonra Gavs-ı Geylanî Fütuh-ul Gayb kitabıyla tekrar gözümü açtırdı.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Biliniz ki; ihtiyarlıktaki za'f u acz, rahmet ve inayet-i İlahiyenin celbine vesiledir. Ben kendi şahsımda çok hâdiselerle müşahede ettiğim gibi, zeminin yüzündeki rahmetin cilvesi de gayet zahir bir tarzda bu hakikatı gösteriyor. Çünkü hayvanatın en âciz ve en zaîfi, yavrulardır. Halbuki rahmetin en şirin ve en güzel cilvesine mazhar, yine onlardır. Bir ağacın başındaki yuvada bir yavrunun aczi; annesini en mutî' bir nefer gibi -rahmetin cilvesi- istihdam ediyor. Etrafı gezer, rızkını getirir. Ne vakit o yavru kanatlarının kuvvetlenmesiyle aczini unutsa, vâlidesi ona "Sen git rızkını ara." der, daha onu dinlemez.

İşte bu sırr-ı rahmet, yavruların hakkında cereyan ettiği gibi, za'f u acz noktasında yavrular hükmüne geçen ihtiyarlar hakkında da caridir. Bana kanaat-ı kat'iyye verecek derecede tecrübeler vardır ki; nasıl çocukların aczlerine binaen rahmet tarafından rızıkları hârika bir surette memeler musluklarından gönderiliyor ve akıttırılıyor.. öyle de; masumiyet kesbeden imanlı ihtiyarların rızıkları da, bereket suretinde gönderiliyor. Hem bir hanenin bereket direği, o hanedeki ihtiyarlar olduğu; hem bir haneyi belalardan muhafaza edici, içindeki beli

bükülmüş masum ihtiyarlar ve ihtiyareler bulunduğu ¹⁰(Haşiyе) hadîs-i şerifin bir parçası olan **لَوْ لَا الشَّيْخُ الرُّكْعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلَاءُ صَبًّا** yani: “Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belalar sel gibi üzerinize dökülecekti.” diye ferman etmekle, bu hakikatı isbat ediyor.

İşte madem ihtiyarlıktaki za'f u acz, bu derece rahmet-i İlahiyenin celbine medardır; ve madem Kur'an-ı Hakîm عِنْدَكَ الْكِبَرِ HAKİM AÇDİHEMÂ AU KLÂHEMÂ FLÂ Tَقُلْ لَهُMÂ أَفٌ وَلَا تَنْهَهِMÂ وَقُلْ لَهُMÂ قَوْلًا كَرِيمًا وَاحْفِضْ أَعْدَهُMÂ لَهُMÂ جَنَاحَ الدُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُMÂ كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا âyetiyle, beş cihetle gayet mu'cizane bir surette ihtiyar peder ve vâlideye karşı hürmete ve şefkate evlâdları davet ediyor; ve madem İslâmiyet dini, ihtiyarlara hürmet ve merhameti emrediyor; ve madem insaniyet fıtratı, ihtiyarlara karşı hürmet ve merhameti iktiza ediyor.. elbette biz ihtiyarlar, gençlik iştihasıyla olan muvakkat bir zevk-i maddî yerine, manevî ve daimî ve mühim inayet-i İlahiyeden ve rikkat-i cinsiyeden gelen rahmet ve hürmet ve rahmet ve hürmetten neş'et eden ezvak-ı ruhaniyeyi alıyoruz. O halde biz bu ihtiyarlığımızı, yüz gençliğe değışmemeliyiz. Evet ben kendim sizi temin ediyorum ki: "Eski Said'in on senelik gençliğini bana verseler, ben şimdi Yeni Said'in bir senelik ihtiyarlığını vermeyeceğim." Ben ihtiyarlığımdan razıyım, siz de razı olmalısınız.

Onuncu Rica

Bir zaman esaretten geldikten sonra, İstanbul'da bir iki sene yine gaflet galebe etti. Siyaset havası, nazarımı nefsimden kaldırıp âfâka dağıtmış iken, bir gün İstanbul'un Eyyüb Sultan kabristanının dereye bakan yüksek bir yerinde oturuyordum. İstanbul etrafındaki âfâka baktım. Birden, bakıyorum benim hususî dünyam vefat ediyor, bazı cihette ruh çekiliyor gibi bir halet-i hayaliye bana geldi. Dedim: "Acaba bu kabristanın mezar taşlarındaki yazıları mıdır ki, bana böyle hayal veriyor." diye nazarımı çektim. Uzağa değil, o kabristana baktım, kalbime ihtar edildi ki: "Bu senin etrafındaki kabristanın yüz İstanbul içinde vardır. Çünkü yüz defa İstanbul buraya boşalmış. Bütün İstanbul'un halkını buraya boşaltan bir Hâkim-i Kadîr'in hükmünden kurtulup müstesna kalamazsın, sen de gideceksin." Ben kabristandan çıkıp, bu dehşetli hayal ile Sultan Eyyüb Câmîinin mahfelindeki küçük bir odaya çok defa girdiğim gibi, bu defa da girdim. Düşündüm ki; ben üç cihette misafirim; bu menzilcikte misafir olduğum gibi, İstanbul'da da misafirim, dünyada da misafirim. Misafir, yolunu düşünmeli. Nasılki bu odadan çıkacağım, bir gün de İstanbul'dan da çıkacağım, diğer bir gün de dünyadan çıkacağım.

İşte bu halette, gayet rikkatli ve firkatli elemli bir hüznün ve gam kalbime, başıma çöktü. Çünkü ben yalnız bir-iki dostu kaybetmiyorum; İstanbul'da binler sevdiğim dostlarımdan müfarakat gibi, çok sevdiğim İstanbul'dan da ayrılacağım. Dünyada yüzbinler dostlarımdan ıftirak gibi, çok sevdiğim ve mübtela olduğum o güzel dünyadan da ayrılacağım, diye düşünürken, yine kabristanın o yüksek yerine gittim. Arasıra sinemaya -ibret için- gittiğimden; bana, İstanbul içindeki insanlar, o dakikada sinemada geçmiş zamanın gölgelerini hazır zamana getirmek cihetiyle, ölmüş olanları ayakta gezer suretinde gösterdikleri gibi aynen ben de o vakit gördüğüm insanları, ayakta gezen cenazeler vaziyetinde gördüm. Hayalim dedi ki: "Madem bu

kabristanda olanlardan bir kısmı sinemada gezer gibi görölüyor; ileride kat'iyyen bu kabristana girecekleri, girmiş gibi gör; onlar da cenazelerdir, geziyorlar.” Birden Kur'an-ı Hakîm'in nuruyla ve Gavs-ı A'zam Şeyh-i Geylanî Hazretlerinin irşadıyla, o hazîn halet, sürurlu ve neş'eli bir vaziyete inkılab etti. Şöyle ki:

O hazîn hale karşı Kur'andan gelen nur böyle ihtar etti ki; senin, Şimal-i Şarkîde, Kosturma'daki gurbetinde bir iki esir zabıt dostun vardı. Bu dostların her halde İstanbul'a gideceklerini biliyordun. Sana birisi dese idi: “Sen İstanbul'a mı gideceksin, yoksa burada mı kalacaksın?” Elbette zerre mikdar aklın varsa, İstanbul'a ferah ve sürurla gitmesini kabul edecektin. Çünkü bin birden dokuzyüz doksandokuz ahababın İstanbul'dadırlar. Burada bir iki tane kalmış, onlar da oraya gidecekler. Senin için İstanbul'a gitmek; hazîn bir firak, elîm bir ıftırak değil. Hem de geldin, memnun olmadın mı? O düşman memleketindeki pek karanlık uzun gecelerinden ve pek soğuk fırtına kışlarından kurtuldun. Bu güzel (dünya cenneti gibi) İstanbul'a geldin. Aynen öyle de; senin küçüklüğünden bu yaşına kadar, sevdiklerinden yüzde doksandokuzu sana dehşet veren kabristana göçmüşler. Bu dünyada kalan bir iki dostun var, onlar da oraya gidecekler. Dünyada vefatın firak değil, visaldir; o ahabablara kavuşmaktır. Onlar, yani o ervah-ı bâkiye, eskimiş yuvalarını toprak altında bırakıp bir kısmı yıldızlarda, bir kısmı âlem-i berzah tabakatında geziyorlar diye ihtar edildi.

Evet bu hakikatı Kur'an ve iman o derece kat'î bir surette isbat etmiştir ki; bütün bütün kalbsiz, ruhsuz olmazsa veyahud dalalet kalbini boğmamış ise, görüyor gibi inanmak gerektir. Çünkü bu dünyayı hadsiz enva'-ı lütuf ve ihsanıyla böyle tezyin edip mükrimane ve şefikane rububiyetini gösteren ve tohumlar gibi en ehemmiyetsiz cüz'î şeyleri dahi muhafaza eden bir Sâni'-i Kerim ve Rahîm; masnuatı içinde en mükemmel ve en câmi', en ehemmiyetli ve en çok sevdiği masnuu olan insanı, elbette ve bilbedahe sureten göründüğü gibi böyle merhametsiz, akibetsiz i'dam etmez, mahvetmez, zayi' etmez. Belki bir çiftçinin toprağa serptiği tohumlar gibi, başka bir hayatta sünbül vermek için, Hâlık-ı Rahîm o sevgili masnuunu bir rahmet kapısı olan toprak altına muvakkaten atar. ¹¹(Haşiye)

İşte bu ihtar-ı Kur'anîyi aldıktan sonra, o kabristan, İstanbul'dan ziyade bana ünsiyetli oldu. Halvet ve uzlet, bana sohbet ve muaşeretten daha ziyade hoş geldi. Ben de Boğaz tarafındaki Sarıyer'de, bir halvethane kendime buldum. Gavs-ı A'zam (R.A.) Fütuh-ul Gayb'ıyla, bana bir üstad ve tabib ve mürşid olduğu gibi, İmam-ı Rabbanî de (R.A.) Mektubat'ıyla, bir enis, bir müşfik, bir hoca hükmüne geçti. O vakit ihtiyarlığa girdiğimden ve medeniyetin ezvakından çekildiğimden ve hayat-ı içtimaiyeden sıyrıldığımdan pek çok memnun oldum. Allah'a şükrettim.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık içine giren ve ihtiyarlığın ihtarıyla vefatı çok tahattur eden zâtlar! Kur'anın verdiği ders-i iman nuruyla, ihtiyarlığı ve vefatı ve hastalığı hoş görmeliyiz, belki bir cihette sevmeliyiz. Madem iman gibi hadsiz derecede kıymetdar bir nimet bizde vardır; ihtiyarlık da hoştur, hastalık da hoştur, vefat da hoştur. Nâhoş birşey varsa; o da gûnahtır, sefahettir, bid'atlardır, dalalettir.

Onbirinci Rica

Esaretten geldikten sonra, İstanbul'da Çamlıca tepesinde bir köşkte, merhum biraderzadem Abdurrahman ile beraber oturuyorduk. Bu hayatım, hayat-ı dünyeviye cihetinde bizim gibilere en mes'udane bir hayat sayılabilirdi. Çünkü esaretten kurtulmuştum, Dâr-ül Hikmet'te meslek-i ilmiyeme münasib en âlî bir tarzda neşr-i ilme muvaffakiyet vardı. Bana teveccüh eden haysiyet ve şeref, haddimden çok fazla idi. Mevkice İstanbul'un en güzel yeri olan Çamlıca'da oturuyordum. Hem herşeyim mükemmeldi. Merhum biraderzadem Abdurrahman gibi gayet zeki, fedakâr, hem bir talebe, hem hizmetkâr, hem kâtib, hem evlâd-ı maneviyem beraberdi. Dünyada herkesten ziyade kendimi mes'ud bilirken aynaya baktım; saçımda, sakalımda beyaz kılları gördüm. Birden esarete, Kosturma'daki câmideki intibah-ı ruhî yine başladı. Onun eseri olarak, kalben merbut olduğum ve medar-ı saadet-i dünyeviye zannettiğim hâlâtı, esbabı tedkike başladım. Hangisini tedkik ettimse, baktım ki; çürüktür, alâkaya değmiyor, aldatıyor. O sıralarda en sadakatli zannettiğim bir arkadaşımda, umulmadık bir sadakatsizlik ve hatıra gelmez bir vefasızlık gördüm. Hayat-ı dünyeviyeden bir ürkmek geldi. Kalbime dedim: "Acaba ben bütün bütün aldanmış mıyım? Görüyorum ki; hakikat noktasında acınacak halimize, pek çok insanlar gıpta ile bakıyorlar. Bütün bu insanlar divane mi olmuşlar, yoksa şimdi ben divane mi oluyorum ki, bu dünyaperest insanları divane görüyorum?" Her ne ise...

Ben, ihtiyarlığın verdiği şiddetli intibah cihetinde, en evvel alâkadar olduğum fânî şeylerin fâniliğini gördüm. Kendime de baktım, nihayet-i aczde gördüm. O vakit, beka isteyen ve beka tevehhümüyle fânilere mübtela olan ruhum bütün kuvvetiyle dedi ki: "Madem cismen fânîyim, bu fânilerden bana ne hayır gelebilir? Madem ben âcizim, bu âcizlerden ne bekleyebilirim? Benim derdime çare bulacak bir Bâki-i Sermedî, bir Kadîr-i Ezelî lâzım." diyerek taharriye başladım.

O vakit herşeyden evvel, eskiden beri tahsil ettiğim ilme müracaat edip, bir teselli, bir rica aramaya başladım. Maatteessüf o vakte kadar ulûm-u felsefeyi, ulûm-u İslâmiye ile beraber havsalama doldurup o ulûm-u felsefeyi pek yanlış olarak maden-i tekemmül ve medar-ı tenevvür zannetmiştim. Halbuki o felsefî mes'eleler ruhumu çok fazla kirletmiş ve terakkiyat-ı maneviyemde engel olmuştu. Birden Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve keremiyle Kur'an-ı Hakîm'deki hikmet-i kudsiye imdada yetişti. Çok risalelerde beyan edildiği gibi; o felsefî mes'elelerin kirlerini yıkadı, temizlettirdi. Ezcümle: Fünun-u hikmetten gelen zulûmat-ı ruhiye, ruhumu kâinata boğduruyordu. Hangi cihete baktım, nur aradım; o mes'elelerde nur bulamadım, teneffüs edemedim. Tâ Kur'an-ı Hakîm'den gelen ve "Lâ İlahe İlla Hu" cümlesiyle ders verilen tevhid, gayet parlak bir nur olarak bütün o zulûmatı dağıttı; rahatla nefes aldım. Fakat nefis ve şeytan, ehl-i dalalet ve ehl-i felsefeden aldıkları derse istinad ederek, akıl ve kalbe hücum ettiler. Bu hücumdaki münazarat-ı nefsiye lillahilhamd kalbin muzafferiyetiyle neticelendi. Çok risalelerde kısmen o münazaralar yazılmış. Onlara iktifa edip, burada yalnız binde bir muzafferiyet-i kalbiyeyi göstermek için, binler bürhandan bir tek bürhan beyan edeceğim. Tâ ki, gençliğinde hikmet-i ecnebiye veya fünun-u medeniye namı altındaki kısmen dalalet, kısmen malayaniyat mes'eleleriyle ruhunu kirletmiş, kalbini hasta etmiş, nefsinin şımartmış bir kısım ihtiyarların ruhunda temizlik yapsın. Tevhid hakkında şeytan ve nefsin şerrinden kurtulsun. Şöyle ki:

Ulûm-u felsefiyenin vekaleti namına nefsim dedi ki: Bu kâinattaki eşyanın, tabiatıyla bu mevcudata müdahaleleri var. Herşey bir sebebe bakar. Meyveyi ağaçtan, hububatı topraktan istemeli. En cüz'î, en küçük bir şey'i de Allah'tan istemek ve Allah'a yalvarmak ne demektir?

O vakit nur-u Kur'an ile sırr-ı tevhid, şu gelecek surette inkişaf etti. Kalbim o mütefelsif nefsim dedi: En cüz'î ve en küçük şey; en büyük şey gibi, doğrudan doğruya bütün bu kâinat Hâlıkının kudretinden gelir ve hazinesinden çıkar. Başka surette olamaz. Esbab ise bir perdedir. Çünkü en ehemmiyetsiz ve en küçük zannettiğimiz mahluklar, bazan san'at ve hilkat cihetinde en büyüğünden daha büyük olur. Sinek tavuktan san'atça ileri geçmezse de, geri de kalmaz. Öyle ise büyük küçük tefrik edilmeyecek. Ya bütünü esbab-ı maddiyeye taksim

edilecek veyahud bütünü birden bir tek zâta verilecektir. Birinci şık muhal olduğu gibi, bu şık vâcibdir, zarurîdir.

Çünkü bir tek zâta, yani bir Kadîr-i Ezelî'ye verilse; madem bütün mevcudatın intizamı ve hikmetleriyle vücudu kat'î tahakkuk eden ilmi, herşeyi ihata ediyor.. ve madem ilminde herşeyin mikdarı taayyün ediyor.. ve madem bilmüşahede her vakit hiçten, nihayetsiz sühuletle, nihayetsiz san'atlı masnular vücuda geliyor.. ve madem o Kadîr-i Alîm'in bir kibrit çakar gibi emr-i Kün Feyekûn ile hangi şey olursa olsun icad edebildiğini, hadsiz kuvvetli deliller ile, çok risalelerde beyan ettiğimiz ve hususan Yirminci Mektub ve Yirmiüçüncü Lem'anın âhirinde isbat edildiği gibi, hadsiz bir kudreti var; elbette bilmüşahede görülen hârikulâde sühulet ve kolaylık, o ihata-i ilmiyeden ve azamet-i kudretten geliyor. Meselâ nasılkı göze görülmeyen eczalı bir mürekkeple yazılan bir kitaba, o yazıyı göstermeye mahsus bir ecza sürülse; o koca kitab, birden herbir göze vücudunu gösterip kendini okutturur. Aynen öyle de; o Kadîr-i Ezelî'nin ilm-i muhitinde, herşeyin suret-i mahsusası bir mikdar-ı muayyen ile taayyün ediyor. O Kadîr-i Mutlak emr-i Kün Feyekûn ile, o hadsiz kudretiyle ve nazif iradesiyle, o yazıya sürülen ecza gibi, gayet kolay ve sühuletle kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye sürer, o şeye vücud-u haricî verir; göze gösterir, nukuş-u hikmetini okutturur.

Eğer bütün eşya birden o Kadîr-i Ezelî'ye ve Alîm-i Külli Şey'e verilmezse; o vakit sinek gibi en küçük bir şeyin vücudunu, dünyanın ekser nevilerinden hususî bir mizan ile toplamak lâzım gelmekle beraber, o küçük sineğin vücudunda çalışan zerreler o sineğin sırr-ı hilkatini ve kemal-i san'atını bütün dekaikiyle bilmekle olabilir. Çünkü esbab-ı tabiiye ile esbab-ı maddiye, bilbedahe ve umum ehl-i aklın ittifakıyla, hiçten icad edemez. Öyle ise, her halde onlar icad etse, elbette toplayacak. Madem toplayacak, hangi zîhayat olursa olsun, ekser anasır ve enva'ından nümuneler, içinde vardır. Âdeta kâinatın bir hülâsası, bir çekirdeği hükmündedir. Elbette o halde bir çekirdeği bütün bir ağaçtan, bir zîhayatı bütün rûy-i zeminden ince ekle eleyip ve en hassas bir mizan ile ölçüp toplattırmak lâzım geliyor. Ve madem esbab-ı tabiiye cahildir, camiddir; bir ilmi yoktur ki bir plân, bir fihriste, bir model, bir program takdir etsin, ona göre manevî kalıba gelen zerrati eritip döksün; tâ dağılmasın, intizamını bozmasın. Halbuki

herşeyin şekli, heyeti hadsiz tarzlarda olabildiği için, hadsiz hadd ü hesaba gelmez eşkâller, mikdarlar içinde, bir tek şekil ve mikdarda sel gibi akan anasırın zerreleri dağılmayarak, muntazaman, mikdarsız, kalıbsız birbiri üstünde kitle halinde durdurmak ve zîhayata muntazam bir vücut vermek; ne derece imkândan, ihtimalden, akıldan uzak olduğu görünüyor. Elbette kimin kalbinde körlük yoksa, görür. Evet bu hakikata binaen **إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ**

bu âyet-i azîmenin sırrıyla ¹²(Haşiye) bütün esbab-ı maddiye toplansa, onların ihtiyarları da olsa, bir tek sineğin vücudunu ve o vücudun cihazatını mizan-ı mahsusla toplayamazlar. Toplasalar da, o vücudun mikdar-ı muayyenesinde durduramazlar. Durdursalar da, daima tazelenmekte olan ve o vücuda gelip çalışan zerrati, muntazaman çalıştıramazlar. Öyle ise; bilbedahe esbab, bu eşyaya sahib çıkamazlar. Demek sahib-i hakikîleri başkadır. Evet öyle bir sahib-i hakikîleri var ki; **مَا خَلَقْتُمْ وَلَا بَعْتُمْ إِلَّا كَتَفْسٍ وَاحِدَةٍ** âyetinin sırrıyla, bütün zeminin yüzündeki zîhayatı, bir sineğin ihyası kadar kolay yapar. Bir baharı, bir tek çiçek kolaylığında icad eder. Çünkü toplamağa muhtaç değil. Emr-i Kün Feyekûn'e mâlik olduğundan ve her baharda hadsiz mevcudat-ı bahariyenin madde-i unsuriyesinden başka, hadsiz sıfât ve ahval ve eşkâllerini hiçten icad ettiğinden ve ilminde herşeyin plânı, modeli, fihristesi ve programı taayyün ettiğinden ve bütün zerrat onun ilim ve kudreti dairesinde hareket ettiklerinden, kibrit çakar gibi herşeyi nihayet kolaylıkla icad eder. Ve hiçbir şey, zerre mikdar hareketini şaşırmaz. Seyyarat mutî' bir ordusu olduğu gibi, zerrat dahi muntazam bir ordusu hükmüne geçer.

Madem o kudret-i ezeliyeye istinaden hareket ediyorlar ve o ilm-i ezelînin düsturuyla çalışıyorlar; işte o eserler, o kudrete göre vücuda gelir. Yoksa o küçük, ehemmiyetsiz şahsiyetlerine bakmakla o eserler küçülmez. O kudrete intisab kuvvetiyle bir sinek, bir Nemrud'u gebertir. Karınca, Firavun'un sarayını harab eder. Zerre gibi küçük çam tohumu, dağ gibi koca bir çam ağacının yükünü omuzunda taşıyor. Bu hakikatı çok risalelerde isbat ettiğimiz gibi, nasılki bir nefer, askerlik vesikasıyla padişaha intisab noktasında yüzbin defa kendi kuvvetinden fazla, bir şahı esir etmek gibi eserlere mazhar olur. Öyle

de herşey, o kudret-i ezeliyeye intisabıyla, yüzbin defa esbab-ı tabiiyenin fevkinde mu'cizat-ı san'ata mazhar olabilir.

Elhasıl; herşeyin nihayet derecede hem san'atlı, hem sühuletli vücudu gösteriyor ki, muhit bir ilim sahibi olan bir Kadîr-i Ezeli'nin eseridir. Yoksa yüzbin muhal içinde, değil vücuda gelmek, belki imkân dairesinden çıkıp, imtina' dairesine girecek ve mümkün suretinden çıkıp, mümteni' mahiyetine girecek ve hiçbir şey vücuda gelmeyecek, belki de vücuda gelmesi muhal olacaktır.

İşte bu gayet ince ve gayet kuvvetli ve gayet derin ve gayet zahir bir bürhan ile şeytanın muvakkat bir şakirdi ve ehl-i dalaletin ve ehl-i felsefenin bir vekili olan nefsim sustu. Ve lillahilhamd, tam imana geldi. Ve dedi ki: Evet bana öyle bir Hâlık ve Rab lâzım ki, en küçük hatırat-ı kalbimi ve en hafî niyazımı bilecek ve en gizli ihtiyac-ı ruhumu yerine getirdiği gibi, bana saadet-i ebediyeyi vermek için, koca dünyayı âhirete tebdil edecek ve bu dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak, hem sineği halkettiği gibi semavatı da icad edecek, hem Güneş'i semanın yüzüne bir göz olarak çaktığı gibi bir zerreyi de gözbebeğimde yerleştirecek bir kudrete mâlik olsun. Yoksa sineği halkedemeyen, hatırat-ı kalbime müdahale edemez, niyaz-ı ruhumu işitemez.. semavatı halketmeyen, saadet-i ebediyeyi bana veremez. Öyle ise benim Rabbim odur ki; hem hatırat-ı kalbimi ıslah eder, hem cevvi havayı bulutlarla bir saatte doldurup boşalttığı gibi, dünyayı âhirete tebdil edip, Cennet'i yapıp, kapısını bana açar; "Haydi gir!" der.

İşte ey nefsim gibi bedbahtlık neticesinde bir kısım ömrünü nursuz felsefî ve ecnebi fûnununa sarfeden ihtiyar kardeşlerim! Kur'anın lisanındaki mütemadiyen "Lâ ilahe illâ Hu" ferman-ı kudsîsinden ne kadar kuvvetli ve ne kadar hakikatlı ve hiçbir cihette sarsılmaz ve zedelenmez ve tegayyür etmez kudsî bir rûkn-ü imanîyi anlayınız ki, nasıl bütün manevî zulûmatı dağıtır ve manevî yaraları tedavi eder.

Bu uzun macerayı, ihtiyarlığımın rica kapıları içinde derci, âdeta ihtiyarımla olmadı. İstemiyordum, belki usandıracak diye çekiniyordum. Fakat, bana yazdırıldı diyebilirim. (Her ne ise, sadede dönüyorum.) Saç ve sakalımdaki beyaz kılların ve bir vefadarın sadakatsızlığı neticesinde o şaşaalı ve zahiren tatlı ve süslü İstanbul'un hayat-ı dünyeviyesinin ezvakından bana bir nefret geldi. Nefs, meftun olduğu ezvakın yerinde manevî ezvak aradı. Bu ehl-i gafletin

nazarında soğuk ve ağır ve nâhoş görünen ihtiyarlıkta, bir teselli, bir nur istedi. Felillahilhamd Cenab-ı Hakk’a yüzbin şükür olsun, bütün o hakikatsız, tatsız, akibetsiz ezvak-ı dünyeviye yerine; hakikî, daimî ve tatlı ezvak-ı imaniyeyi “Lâ İlahe İllâ Hu”da ve nur-u tevhidde bulduğum gibi.. ehl-i gafletin nazarında soğuk ve sakil görünen ihtiyarlığı, o nur-u tevhid ile çok hafif ve hararetli ve nurlu gördüm. Ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem sizlerde iman var ve madem imanı ışıklandıran ve inkişaf ettiren namaz ve niyaz var; ihtiyarlığınıza ebedî bir gençlik nazarıyla bakabilirsiniz. Çünkü onunla ebedî bir gençlik kazanabilirsiniz. Hakikî soğuk ve sakil ve çirkin ve zulmetli ve elemli olan ihtiyarlık ise; ehl-i dalaletin ihtiyarlıklarıdır, belki de onların gençlikleridir. Onlar ağlamalı, onlar “vâ-esefâ vâ-hasretâ” demeli. Sizler, ey muhterem imanlı ihtiyarlar! “Elhamdülillahi alâküllihal” deyip mesrurane şükretmelisiniz.

Onikinci Rica

Bir zaman Isparta vilayetinin Barla nahiyesinde nefy namı altında, işkenceli bir esaretle yalnız ve kimsesiz bir köyde ihtilattan ve muhabereden men'edilmiş bir vaziyette hem hastalık, hem ihtiyarlık, hem de gurbet içinde gayet perişan bir halde iken; Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Kur'an-ı Hakîm'in nüktelerine, sırlarına dair benim için medar-ı teselli bir nur ihsan etmişti. Onunla o acı, elîm, hazîn vaziyetimi unutmaya çalışıyordum. Vatanımı, ahababımı, akaribimi unutabiliyordum. Fakat vâ-hasretâ birisini unutamıyordum. O da hem biraderzadem, hem manevî evlâdım, hem en fedakâr talebem, hem en cesur bir arkadaşım olan merhum Abdurrahman idi. Altı yedi sene evvel benden ayrılmıştı. Ne o benim yerimi biliyor ki yardıma koşsun, teselli versin ve ne de ben onun vaziyetini biliyordum ki, onunla muhabere edeyim, dertleşeyim. Benim bu ihtiyarlık vaziyeti zamanımda; öyle fedakâr, sadık birisi bana lâzımdı.

Sonra birden birisi bana bir mektub verdi. Mektubu açtım gördüm ki: Abdurrahman'ın mahiyetini tam gösterir bir tarzda bir mektub ki, o mektubun bir kısmı Yirmiyedinci Mektub'un fıkraları içinde, üç zahir kerameti gösterir bir tarzda dercedilmiştir. O mektub beni çok ağlattırmış ve el-ân da ağlattırıyor. Merhum Abdurrahman o mektubla pek ciddî ve samimî bir surette; dünyanın ezvakından nefret ettiğini ve en büyük maksadı bana yetişip küçüklüğünde benim ona baktığım gibi, o da ihtiyarlığımda bana hizmet etmektir. Hem dünyada benim hakikî vazifem olan neşr-i esrar-ı Kur'aniyede, muktedir kalemiyle bana yardım etmektir. Hattâ mektubunda yazıyordu: "Yirmi otuz risaleyi bana gönder, herbirisinden yirmi otuz nüsha yazıp ve yazdıracağım." diyordu.

O mektub, bana dünyaya karşı kuvvetli bir ümid verdi. Dehâ derecesinde zekâyâ mâlik ve hakikî evlâdın çok fevkinde bir sadakat ve irtibatla bana hizmet edecek böyle cesur bir talebemi buldum diye;

o işkenceli esareti, o kimsesizliği, o gurbeti, o ihtiyarlığı unuttum. O mektubdan evvel iman-ı bil'âhirete dair tab'ettirdiğim Onuncu Söz'ün bir nüshası eline geçmişti. Güya o risale ona bir tiryak idi ki; altı yedi sene zarfında aldığı bütün manevî yaralarını tedavi etti. Gayet kuvvetli ve parlak bir iman ile ecelini bekliyor gibi bana o mektubu yazmış.

Bir iki ay sonra Abdurrahman vasıtasıyla yine mes'udane bir hayat-ı dünyeviye geçirmek tasavvurunda iken "vâ-hasretâ" birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum işkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım; on derece onların fevkinde bana bir firkat, bir rikkat, bir hüznün verdi. Benim merhume vâlidemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahman'ın vefatıyla da, bâki kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünkü o dünyada kalsaydı; hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medarı ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayr-ül halef ve hem de bu dünyada en fedakâr bir medar-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi.. ve en zeki bir talebem, bir muhatab ve Risale-i Nur eczalarının en emin bir sahibi ve muhafızı olurdu.

Evet insaniyet itibariyle böyle bir zayıf, benim gibi insanlara çok hırkatlıdır, yandırıyor. Gerçi zahiren tahammüle çalışıyordum, fakat ruhumda şiddetli fırtına vardı. Eğer arasına Kur'anın nurundan gelen teselli teskin etmeseydi, benim için dayanmak mümkün olamayacaktı. O zaman Barla derelerine, dağlarına yalnız gidip geziyordum. Hâlî yerlerde oturup o teessürat-ı hazîne içinde, eski zamanda Abdurrahman gibi sadık talebelerimle geçirdiğim mes'udane hayat levhaları sinema gibi hayalimden geçtikçe, ihtiyarlık ve gurbetin verdiği sür'at-i teessür mukavemetimi kırıyordu. Birden **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ** âyet-i kudsiyenin sırrı inkişaf etti. Bana "Yâ Bâki Ente-l Bâki! Yâ Bâki Ente-l Bâki!" dedirtti ve onunla hakikî teselli verdi. Evet ben o hâlî derede, o hazîn halette, bu âyet-i kudsiyenin sırrıyla, Mirkat-üs Sünne Risalesinde işaret edildiği gibi, kendimi üç büyük cenaze başında gördüm:

Biri: Ellibeş yaşıma kadar, ellibeş ölmüş ve hayat-ı ömrümde defnedilmiş Saidlerin kabri üstünde, bir mezar taşı olarak kendimi

gördüm.

İkinci cenaze: Zaman-ı Âdem'den (A.S.) beri, benim hemcinsim ve nev'im vefat edip mazi kabrinde defnedilmiş olan o büyük cenazenin başında mezar taşı hükmünde olan bu asrın yüzünde gezer, karınca gibi küçük bir zîhayat suretinde kendimi gördüm.

Üçüncü cenaze ise; insanlar gibi her sene dünya yüzünde seyyar bir dünyanın vefatıyla büyük dünya da bu âyetin sırrıyla vefat edeceği, hayalimin önünde tecessüm etti.

İşte Abdurrahman'ın vefatının hüznünden gelen bu dehşetli manayı bütün bütün aydınlattıracak ve hakikî teselli ve sönmez nur verecek bu âyet-i kerime, mana-yı işarîsiyle imdada yetişti. **فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ** Evet bu âyet bildirdi ki: Madem Cenab-ı Hak var, o herşeye bedeldir. Madem o bâkidir, elbette o kâfidir. Bir tek cilve-i inayeti, bütün dünya yerini tutar. Ve bir cilve-i nuru, mezkûr üç büyük cenazeye manevî hayat verir. Cenazeler olmadığını, belki vazifelerini bitirmiş başka âlemlere gitmiş olduklarını gösteriyor. Üçüncü Lem'ada bu sırrın izahı geçtiğinden ona iktifaen burada yalnız derim ki: **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** ilâ âhir... âyetinin mealini gösteren iki defa “Yâ Bâki Ente-l Bâki! Yâ Bâki Ente-l Bâki!” beni, gayet elîm o hazîn haletten kurtardı. Şöyle ki:

Birinci defa “Yâ Bâki Ente-l Bâki” dedim, dünya ve dünyadaki Abdurrahman gibi hadsiz alâkadar olduğum ahabbların zevalinden ve rabitaların kopmasından neş'et eden hadsiz manevî yaralar içinde bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inde bir tedavi başladı.

İkinci defa “Yâ Bâki Ente-l Bâki” cümlesi; bütün o hadsiz, manevî yaralara hem merhem, hem tiryak oldu. Yani sen bâkisin; giden gitsin, sen yetersin. Madem sen bâkisin, zeval bulan herşeye bedel bir cilve-i rahmetin kâfidir. Madem sen varsın, senin varlığına iman ile intisabını bilen ve sırr-ı İslâmiyetle o intisaba göre hareket eden insana herşey var. Fena ve zeval, mevt ve adem bir perdedir, bir tazelenmektir; ayrı ayrı menzillerde gezmek hükmündedir diye düşünüp, tamamıyla o hirkatli, firkatli, hazîn, elîm, karanlıklı, dehşetli halet-i ruhaniye; sürurlu, neş'eli, lezzetli, nurlu, sevimli, ünsiyetli bir halet-i inkılab etti. Lisanım ve kalbim, belki lisan-ı hal ile bütün zerrat-ı vücudum “Elhamdülillah” dediler.

İşte o cilve-i rahmetin binden bir cüz'ü şudur ki: Ben o hüzüngâhım olan dereden ve o hüzn-engiz haletten Barla'ya döndüm. Baktım ki, Kuleönlü Mustafa namında bir genç, benden ilm-i hale ait abdest ve namaza dair birkaç mes'eleyi sormak için gelmiş. O vakit misafirleri kabul etmediğim halde, onun ruhundaki ihlas ve ileride Risale-i Nur'a edeceği kıymetdar hizmeti, ¹³(Haşiye-1) güya hiss-i kabl-el vuku' ile ruhum o gencin ruhunda okudu. Onu geriye çevirmedi, kabul ettim. ¹⁴(Haşiye-2) Sonra tebeyyün etti ki, Risale-i Nur hizmetinde ve benden sonra hayr-ül halef olarak, bir vâris-i hakikî vazifesini tam yerine getirecek olan Abdurrahman yerine, Cenab-ı Hak Mustafa'yı nümune olarak bana göndermiş ki; senden bir Abdurrahman aldım, mukabilinde bu gördüğün Mustafa gibi otuz Abdurrahman o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzade, hem evlâd-ı manevî, hem kardeş, hem fedakâr arkadaş vereceğim. Evet lillahilhamd otuz Abdurrahman'ı verdi. O vakit dedim: Ey ağlayan kalbim! Madem bu nümuneyi gördün ve onunla o manevî yaraların en mühimmini tedavi etti; sair bütün seni müteessir eden yaraları da tedavi edeceğine kanaatin gelmelidir.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zamanında gayet sevdiği evlâdını veya akrabasını kaybeden ve beline yüklenmiş ihtiyarlığın ağır yüküyle beraber firaktan gelen ağır gamları da başına yüklenen ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Benim vaziyetimi anladınız ki sizinkinden çok şiddetli iken, madem böyle bir âyet-i kerime tedavi etti, şifa verdi; elbette Kur'an-ı Hakîm'in eczahane-i kudsiyesinde, umum dertlerinize şifa verecek ilâçları vardır. Eğer iman ile ona müracaat edip ve ibadetle o ilâçları istimal etseniz, belinizde ve başınızdaki o ihtiyarlığın ve gamların ağır yükleri gayet hafifleşecektir.

Bu mebhasın uzun yazılmasının sırrı ise, merhum Abdurrahman'a ziyade dua-yı rahmet ettirmek düşüncesidir. Sizi usandırmasın. Hem sizi belki ziyade müteallim edecek en acıklı ve nefret verip ürkütecek en dehşetli yaramı, gayet nâhoş, elîm bir surette size göstermekten maksadım: Kur'an-ı Hakîm'in kudsî tiryakı ne derece hârikulâde bir ilâç ve parlak bir nur olduğunu göstermektir.

Onüçüncü Rica

¹⁵(Haşiye) Bu ricada sergüzeşt-i hayatımın mühim bir levhasından bahsedeceğimden, herhalde bir derece uzun olacak. Usanmamamanızı ve gücenmemenizi arzu ediyorum. Harb-i Umumî'de, Rus'un esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da iki üç sene Dar-ül Hikmet'te hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra Kur'an-ı Hakîm'in irşadıyla ve Gavs-ı A'zam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştiyak-ı vatan hissi beni vatanıma sevketti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim. Herşeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim. Baktım ki; sair Van haneleri gibi onu da Rus istilasında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kal'ası ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir. Benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terkettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enis talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımin bir kısmı hakikî şehid, diğer bir kısmı da o musibet yüzünden manevî şehid olarak vefat etmişlerdi. Ben ağlamaktan kendimi tutamadım ve kal'anın tâ medresenin üstündeki iki minare yüksekliğinde medreseye nâzır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksinsin. Çünkü yalnız idim. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum. Baktım ki benim medresemin etrafındaki şehir içi Kal'a dibi mevkii, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrib edilmiş. Evvelki gördüğümünden şimdiki gördüğüme, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip, öyle hazîn nazarla baktım. O hanelerdeki adamların çoğu ile dost ve ahabab idim. Kısım-ı a'zamı Allah rahmet etsin muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem

Ermeni mahallesinden başka Van'ın bütün müslümanlarının haneleri tahrib edilmiş gördüm. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözüm olsaydı beraber ağlayacaktı. Ben, gurbetten vatanıma döndüm; gurbetten kurtuldum zannediyordum. “Vâ-esefâ”, gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. Onikinci Rica'da bahsi geçen Abdurrahman gibi, ruhumla pek alâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbabların yerlerini harabezar gördüm. Eskiden beri hatırımda olan bir zâtın bir fıkrası vardı, tam manasını göremiyordum.. o hazîn levha karşısında tam manasını gördüm. Fıkra budur:

لَوْلَا مُفَارَقَةُ الْأَحْبَابِ مَا وَجَدْتُ لَهَا الْمَنَابِتَ إِلَى أَرْوَاجِنَا سُبُلًا

yani: “Eğer dostlardan müfarakat olmasaydı, ölüm ruhlarımıza yol bulamazdı ki gelsin alsın.” Demek en ziyade insanı öldüren, ahbabdan müfarakattır. Evet hiçbir şey beni o vaziyet kadar yandırmamış, ağlatmamış. Eğer Kur’andan, imandan meded gelmeseydi; o gam, o keder, o hüzün ruhumu uçuracak gibi tesirat yapacaktı. Eskiden beri şâirler şiirlerinde, ahbablarıyla görüştükleri menzillerin mürur-u zamanla harabegâhlarına ağlamışlar. Bunun en firkatli levhasını da ben gözümle gördüm. İki yüz sene sonra gayet sevdiği dostların mahall-i ikametine uğrayan bir adamın hüznüyle; hem ruhum, hem kalbim gözüme yardım edip ağladılar. O vakit, gözümün önünde harabezara dönmüş yerlerin, gayet ma’mur ve şenlikli ve neş’eli ve sürurlu bir surette bulunduğu zaman, yirmi seneye yakın en tatlı bir hayatta tedris ile, kıymetdar talebelerimle geçirdiğim hayatımın o şirin safahatı, birer birer sinema levhaları gibi canlanıp görünerek, sonra vefat edip gider tarzında, hayali gözümün önünde epey zaman devam etti.

O vakit ehl-i dünyanın haline çok taaccüb ettim. Nasıl kendilerini aldatıyorlar? Çünkü o vaziyet, dünyanın tam fâni olduğunu ve insanlar da içinde misafir bulunduğunu bilbedahe gösterdi. Ehl-i hakikatın mütemadiyen, dünya gaddardır, mekkârdır, fenadır, aldanmayınız demeleri ne kadar doğru olduğunu gözümle gördüm. Hem insan nasıl cismiyle, hanesiyle alâkadardır; öyle de, kasabasıyla, memleketiyle belki dünyasıyla alâkadar olduğunu kendim de gördüm. Çünkü ben vücudum itibariyle ihtiyarlık rikkatinden iki gözümle ağlarken, medresemin yalnız ihtiyarlığı değil, belki vefatından dolayı on gözle

ağlamak istiyordum. Ve o şirin vatanımın yarı ölmesiyle yüz gözle ağlamaya ihtiyacım vardı. Rivayet-i hadîste vardır ki; her sabah bir melaîke çağırıyor: **لِدُّوا لِلْمَوْتِ وَانْتُوا لِلْحَرَابِ** yani “Ölmek için tevellüd edip dünyaya gelirsiniz, harab olmak için binalar yapıyorsunuz.” diyor.

İşte bu hakikatı, kulağımla değil gözümle işitiyordum. Evet o vaziyetim o vakit beni nasıl ağlattırmış; on senedir hayalim, o vaziyete uğradıkça yine ağlıyor. Evet binler sene yaşamış o ihtiyar kal’anın başındaki menzillerin harab olması ve onun altındaki şehrin sekiz sene zarfında sekiz yüz sene kadar ihtiyarlanması ve kal’a altındaki gayet hayatdar ve mecma-i ahhbab olan medresemin vefatı, umum Osmanlı Devleti’nde bütün medreselerin vefatını gösteren cenazesinin manevî azametine işareten koca Van kal’asının yekpare taşı, ona bir mezar taşı olmuş. Âdetâ o medresedeki sekiz sene evvel benimle beraber bulunan merhum talebelerim, kabirlerinde benimle beraber ağlıyorlar. Belki o kasabanın harabe duvarları, dağılmış taşları benimle beraber ağlıyorlar ve onları ağlıyor gibi gördüm. Ben o vakit anladım ki, vatanımdaki bu gurbete dayanamayacağım; ya ben de kabre onların yanına gitmeliyim veyahud dağda bir mağaraya çekilip ecelimi orada beklemeliyim diye düşündüm. Dedim: Madem dünyada böyle tahammül edilmez, sabır-şiken, mukavemetsûz, yandırıcı firkatler var. Elbette mevt, hayata racihtir. Hayatın bu ağır vaziyeti çekilir derdlerden değildir.

O vakit cihat-ı sitte denilen altı cihete nazar gezdirdim, karanlıklı gördüm. O şiddet-i teessürden gelen gaflet bana dünyayı korkunç, boş, hâlî, başıma yıkılacak bir tarzda gösterdi. Ruhum ise, düşman vaziyetini alan hadsiz belalara karşı bir nokta-i istinad ararken ve ruhta ebede kadar uzanan hadsiz arzuları tatmin edecek bir nokta-i istimdad taharri ederken ve o hadsiz firak ve iftiraktan ve tahrib ve vefattan gelen hüznü ve gama karşı teşelli beklerken, birden Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan’ın **سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُخَيِّ وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**

âyetinin hakikatı tecelli etti. O rikkatli, firkatli, dehşetli, hüznü hayalden beni kurtardı, gözümü açtırdı.

Baktım ki, meyvedar ağaçların başlarındaki meyveleri tebessüm eder bir tarzda bana bakıyorlar; bize de dikkat et, yalnız harabezâra

bakıp durma diyorlardı. Bu âyet-i kerimenin hakikatı böyle ihtar ediyordu ki: Van sahrasının sahifesinde misafir olan insanların eliyle yazılan ve şehir suretini alan sun'î bir mektubun, Rus istilasına denilen dehşetli bir sel belasına düşüp silinmesi neden seni bu kadar müteessir ediyor? Asıl Mâlik-i Hakikî ve herşeyin sahibi ve Rabbi olan Nakkaş-ı Ezeli'ye bak ki; bu Van sahifesinde mektubatı, kemal-i şaşaa ile eski zamanda gördüğün vaziyeti yine devam edip yazılıyorlar. O yerler boş, harab, hâlî kalmış diye ağlamaların, Mâlik-i Hakikîsinden gaflet ve insanları misafir tasavvur etmemekten ve mâlik tevehhüm etmek yanlışından ileri geliyor. Fakat o yanlışlıktan ve o yakıcı vaziyetten bir hakikat kapısı açıldı. Ve o hakikatı tam kabul etmeye nefis hazırlandı. Evet nasılkı bir demir ateşe sokulur; tâ yumuşasın, güzel ve menfaatdar bir şekil verilsin. Öyle de o hüzün-engiz halet ve o dehşetli vaziyet ateş oldu, nefsimi yumuşattı. Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, mezkûr âyetin hakikatıyla, hakaik-i imaniyenin feyzini tam ona gösterdi, kabul ettirdi.

Evet lillahilhamd şu âyetin hakikatı, iman feyziyle (Yirminci Mektub gibi risalelerde kat'î isbat ettiğimiz gibi) herkesin kuvvet-i imaniyesi nisbetinde inkişaf eden öyle bir nokta-i istinad ruha ve kalbe verdi ki, o vaziyetin dehşetinden yüz derece ziyade korkunç, zararlı musibetlere karşı gelebilir bir kuvveti, iman-ı billahtan verdi. Ve şöyle ihtar etti ki: Senin Hâlıkın olan şu memleketin Mâlik-i Hakikîsinin emrine herşey müsahhardır, herşeyin dizgini onun elindedir, ona intisabın yeter.

O Hâlıkıma dayanıp tanıdıktan sonra, düşman suretini alan bütün şeyler, düşmanlıklarını terkettiler; ağlattıran hazîn haller, beni neş'elendirmeye başladılar. Hem çok risalelerde kat'î bürhanlarla da isbat ettiğimiz gibi, o hadsiz arzulara karşı iman-ı bil'âhiretten gelen nur ile öyle bir nokta-i istimdad verdi ki; değil küçücük ve muvakkat, kısa, dünyevî ahbablara karşı arzu ve rabıtarıma, belki ebed-ül âbâdda, âlem-i bekada, saadet-i ebediyede hadsiz uzun arzularıma kâfi gelebilir bir nokta-i istimdad verdi. Çünkü bir cilve-i rahmetiyle, muvakkat bir misafirhanesi olan bu dünyanın bir menzili olan şu zeminin yüzünde, o misafirlerini bir iki saat sevindirmek için, bahar sofrasında hadd ü hesaba gelmez san'atlı, şirin nimetlerini, her baharda ihsan edip bir kahvaltı hükmünde o misafirlere yedirdikten

sonra, mesken-i ebedîlerinde sekiz daimî Cennet'i hadsiz bir zamanda, hadsiz enva'-ı nimetiyle doldurup ibadına ihzar eden bir Rahmanurrahîm'in rahmetine iman ile istinad edip, intisabını bilen elbette öyle bir nokta-i istimdad bulur ki; en edna derecesi, hadsiz ebedî emellere meded verip idame eder.

Hem o âyetin hakikatıyla, imanın zıyasından gelen nur öyle parlak bir surette tecelli etti ki; o zulümatlı olan cihat-ı sitteyi gündüz gibi aydınlattırdı. Çünkü bu medresem ve bu şehirde talebe ve dostlarımın arkalarında kalıp ağlamak vaziyetini şöyle aydınlattırdı ki: Ahbabın gittikleri âlem karanlıklı değil, yalnız yerlerini değiştirdiler; yine görüşeceksiniz diye ihtar etti. Ağlamayı tamamen kestirdi. Ve dünyada onların yerine geçecek ve benzeyecek olanları bulacağımı ifham etti. Evet lillahilhamd hem vefat eden Van medresesini Isparta medresesiyle ihya edip, oradaki ahabları dahi, daha çok, daha kıymetdar talebeler ve ahablarla manen ihya etti. Hem bildirdi ki; dünya boş, hâlî olmadığını ve harab olmuş bir memleket suretini yanlış tasavvur ettiğimi, belki Mâlik-i Hakikî hikmetinin iktizasıyla, sun'î insanların levhasını değiştiriyor, mektubunu tazelenendiriyor. Bir ağacın bir kısım meyvelerini kopardıkça yerine yine başka meyvelerin geldiği gibi, nev'-i beşerde bu zeval ve firak dahi bir teceddüddür, tazelenmektir. İman noktasında, ahabsızlıktan gelen elîmane bir hüznün değil, belki başka güzel bir yerde görüşmek üzere ayrılmaktan gelen, lezizane bir hüznün veren bir tazelenmektir. Hem o dehşetli vaziyetten, kâinatın mevcudatının karanlıklı görünen yüzünü aydınlattı. Ben de o vakit o halete şükretmek istedim, arabî şu fıkra geldi; tam o hakikatı tasvir etti. Şöyle ki dedim:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمُصَوِّرِ مَا يَتَوَهَّمُ أَجَانِبَ أَعْدَاءِ أَمْوَانًا مُوَحِّشِينَ
أَيْثَامًا بَاكِينَ ؛ أَوْدَاءَ إِخْوَانًا أَحْيَاءَ مُوَسِّسِينَ مُرَحِّصِينَ مَسْرُورِينَ ذَاكِرِينَ مُسَبِّحِينَ

Yani: "Ö şiddetli haletin tesirinden gelen gaflet ile, kâinatın mevcudatı bir kısmı düşman ve ecnebi ¹⁶(Haşiye) bir kısmı müdhiş cenazeler, diğer kısmı ise, kimsesizlikten ağlayan yetimler suretinde; gafil nefsimi tevehhüm ile gösterilen bu korkunç levhayı, nur-u iman ile aynelyakîn gördüm ki: O ecnebi, düşman görünenler birer dost kardeşirler. Ve o müdhiş cenazeler ise; kısmen hayatdar ve ünsiyetkâr ve kısmen vazifeden terhis edilenlerdir. Ve o ağlayan yetimlerin

vaveylâları ise zikir ve tesbihin zemzemeleri olduğunu nur-u iman ile gördüğümünden, o hadsiz nimetlerin menbaı olan imanı bana veren Hâlık-ı Zülcelal'e hadsiz hamdediyorum. Ve bu dünyada, bu dünya kadar büyük hususî dünyamdaki bütün mevcudatı, hamd ve tesbihat-ı İlahiyede tasavvur ve niyetim ile istimal etmek bir hakkım olduğu nokta-i nazarından, bütün o mevcudatın her birisinin ve umumunun lisan-ı halleriyle beraber Elhamdülillahi alâ nur-il iman deriz." demektir.

Hem o gafletkârane halet-i müdhişeden hiçe inen ezvak-ı hayat ve bütün bütün çekilip kuruyan emeller ve en dar bir daire içinde sıkışıp kalan belki mahvolan şahsıma ait nimetler, lezzetler birden (başka risalelerde kat'î bir surette isbat ettiğimiz gibi) nur-u iman ile kalbin etrafındaki o dar daireyi öyle genişlettirdi ki, kâinatı içine aldı ve o Horhor bahçesinde kurumuş ve lezzetini kaçırmış nimetler yerinde, dâr-ı dünya ve dâr-ı âhireti birer sofrayı nimet ve birer tabla-i rahmet şekline getirdi. Göz, kulak, kalb gibi, on değil, yüz cihazat-ı insaniyenin herbirini, gayet uzun bir el suretinde, her mü'minin derecesi nisbetinde o iki sofrayı Rahman'a uzatıp, her tarafından nimetleri toplayacak bir tarzda gösterdiğinden; hem bu ulvî hakikatı ifade, hem o hadsiz nimete şükür için o vakit böyle demiştim:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمَصَوِّرِ لِلدَّارَيْنِ مَمْلُوءَتَيْنِ مِنَ النِّعَمَةِ وَالرَّحْمَةِ
لِكُلِّ مُؤْمِنٍ حَقًّا يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا بِحَوَاسِّهِ الْكَثِيرَةِ الْمُتَكَشِّفَةِ بِإِذْنِ خَالِقِهِ

Yani: "Dünya ve âhireti nimet ve rahmetle doldurmuş bir surette, hakikî mü'minlerin nur-u iman ve İslâmiyetle inkişaf ve inbisat etmiş bütün hâsselerinin elleriyle o iki muazzam sofradan istifadeyi temin eden ve gösteren nur-u iman nimetinin mukabiline, o imanı bana veren Hâlıkıma, bütün zerrat-ı vücudumla dünya ve âhiret dolusu hamd ve şükür, elimden gelse yaparım." demektir. Madem iman bu âlemde bu tesirat-ı azîmeyi yapar; elbette dâr-ı bekada öyle semerat ve füyuzatı olacak ki, bu dünyadaki akıl ile onlar ihata edilmez ve tarif edilmez.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık münasebetiyle pek çok dostların firak acılarını çeken ihtiyar ve ihtiyareler! Sizin en ihtiyarınız her ne kadar zahiren benden yaşlı ise de, manen ben onlardan daha ziyade ihtiyarlığımı tahmin ediyorum. Çünkü fıtratımda rikkat-ı cinsiye ile acımak hissi ziyade bulunduğundan, kendi elemimden başka binler

kardeşlerimin elemelerini de o şefkat sırrıyla çektiğimden, yüzler sene yaşamış gibi ihtiyarım. Ve siz ne kadar firak belasını çekmiş iseniz, benim kadar o belaya maruz kalmamışsınız. Çünkü oğlum yoktur ki yalnız oğlumu düşüneyim. Bendeki fitrî olan bu ziyade acıma ve şefkat, binler Müslüman evlâdlarının, hattâ masum hayvanların teellümlerine karşı dahi bir rikkat, bir elem, o sırr-ı şefkat ile hissediyordum. Hususî bir hanem yoktur ki fikrimi yalnız ona hasredeyim; belki bu memleket ile ve belki âlem-i İslâmın kıt'asıyla hanem gibi, hamiyet-i İslâmiye noktasında alâkadarım. Ve o iki büyük hanedeki dindaşlarımın elemleriyle müteellim ve firaklarıyla mahzun oluyorum!..

İşte bütün ihtiyarlığımdan ve firak belalarından gelen teessüratıma, bana nur-u iman tam kâfi geldi; kırılmaz bir rica, kopmaz bir ümid, sönmez bir ziya, bitmez bir teselli verdi. Elbette sizlere ihtiyarlıktan gelen karanlık ve gaflet ve teessürat ve teellümata; iman kâfi ve vâfidir. Asıl en karanlıklı ve en nursuz ve tesellisiz ihtiyarlık ve en elîm ve müdhiş firak, ehl-i dalaletin ve ehl-i sefahetin ihtiyarlıklarıdır ve firaklarıdır. O rica ve ziya ve teselli veren imanı zevketmek ve tesiratını hissetmek için, ihtiyarlığa lâayık ve İslâmiyete muvafık ubudiyetkârane bir tavr-ı şuurdarane takınmakla olur. Yoksa gençlere benzemeye çalışmak ve onların sarhoşça gafletlerine başını sokup ihtiyarlığını unutmakla değildir. **خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ** -ev kema kal- mealindeki hadîsi düşününüz. Yani: “Gençlerinizin en iyisi, temkinde ve sefahetlerden çekilmekte ihtiyarlara benzeyenlerdir. Ve ihtiyarlarınızın en fenası, sefahette ve başını gaflete sokmakta gençlere benzeyenlerdir.”

Ey kardeşlerim ihtiyarlar ve hemşire ihtiyareler! Hadîs-i şerifte vardır ki: “Altmış yetmiş yaşlarında ihtiyar bir mü'min, dergâh-ı İlahiyeye elini kaldırıp dua ederken, rahmet-i İlahiye onun elini boş döndürmeye hicab ediyor.” Madem rahmet size karşı böyle hürmet ediyor.. siz de rahmetin bu hürmetini ubudiyetinizle ihtiram ediniz.

Ondördüncü Rica

Dördüncü Şua olan Âyet-i Nuriye-i Hasbiye'nin başının hülâsası diyor ki: Bir zaman ehl-i dünya beni herşeyden tecrid ettiklerinden, beş çeşit gurbetlere düşmüştüm. Sıkıntıdan gelen bir gaflet ile, Risale-i Nur'un teselli verici ve meded edici nurlarına bakmayarak, doğrudan doğruya kalbime baktım ve ruhumu aradım. Gördüm ki; gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şedid bir muhabbet-i vücud ve büyük bir iştihak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr, bende hükmediyordu. Halbuki müdhiş bir fena, o bekayı söndürüyor. O haletimde, yanık bir şâirin dediği gibi dedim:

“Dil bekası, Hak fenası istedi mülk-ü benim
Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber.”

Me'yusane başımı eğdim; birden **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** imdadıma geldi, “Beni dikkatle oku!” dedi. Ben de günde beşyüz defa okudum. Okudukça, yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn ile çok kıymetdar envârından dokuz mertebe-i hasbiye bana inkişaf etti.

Birinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Bendeki aşk-ı beka; bendeki bekaya değil, belki sebebsiz ve bizzât mahbub olan kemal-i mutlak sahibi, Zât-ı Zülkemaî'nin ve Zülcelal'in bir isminin bir cilvesinin mahiyetimde bir gölgesi bulunduğundan, fıtratımda o Kâmil-i Mutlak'ın varlığına ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fıtriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapışmış, âyinenin bekasına âşık olmuştu, **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** geldi, perdeyi kaldırdı. Gördüm ve hissettim ve hakkalyakîn zevkettim ki; bekamın lezzeti ve saadeti, aynen ve daha mükemmel bir tarzda Bâki-i Zülkemaî'nin bekasına ve benim Rabbim ve İlahım olduğuna, tasdik ve imanımda ve iz'anımda vardır. Bunun edillesi, zevil-ehsası hayrette bırakacak gayet derin ve dakik oniki hemhemler ve şuur-u imanlar ile Risale-i Hasbiye'de beyan edilmiştir.

İkinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Fıtratımdaki hadsiz aczimle beraber, ihtiyarlık ve gurbet ve kimsesizlik ve tecridim içinde; ehl-i dünya desiseleriyle, casuslarıyla bana hücum ettikleri hengâmda kalbime dedim: “Elleri bağlı, zaîf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinad yok mu?” diye حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ âyetine müracaat ettim. Bana o âyet bildirdi ki; intisab-ı imanî vesikasıyla Kadîr-i Mutlak öyle bir Sultan’a intisab edersin ki; zemin yüzünde her baharda dört yüzbin milletten mürekkeb nebatat ve hayvanat ordularının bütün cihazatlarını kemal-i intizam ile vermekle beraber, başta insan olarak, hayvanatın muazzam ordusunun bütün erzaklarını, değil medenî insanların son zamanlarda keşfettikleri et ve şeker ve sair taamların hülâsaları gibi, belki yüz derece o medenî hülâsalarından daha mükemmel ve bütün taamların her nev’inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hülâsalara koyup; ve o hülâsaları dahi, onların pişirmelerine ve inbisatlarına dair kaderî tarifeler içinde sarıp, muhafaza için küçük sandukçalara koyup, tevdi’ eder. O sandukçaların icadı, “Kün” emrinde bulunan “kâf-nun” fabrikasından o kadar çabuk ve kolay ve çoklukla olur ki; Kur’an der: “Hâlık emreder, meydana gelir.” Madem sen, intisab-ı imanî tezkeresiyle böyle bir nokta-i istinad bulabildiğinden, hadsiz bir kuvvete ve kudrete dayanabilirsin. Ben de âyetten bu dersimi aldıkça öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldum ki; değil şimdiki düşmanlarıma, belki dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissederek, bütün ruhumla beraber حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim.

Üçüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ben o gurbetler ve hastalıklar ve mazlumiyetlerin tazyikiyle dünyadan alâkamı kesilmiş bularak, ebedî bir dünyada ve bâki bir memlekette daimî bir saadete namzed olduğumu iman telkin ettiği hengâmda; tahassür akıtan “of! of!”dan vazgeçip, beşâset izhar eden “oh! oh!” dedim. Fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak ve ancak bütün mahlukatının bütün harekâtlarını ve sekenatlarını ve ahval ve a’mallerini, kavlen ve fiilen bilen ve kaydeden ve bu küçücük ve âciz-i mutlak nev’-i insanı kendine dost ve muhatab eden ve bütün mahlukat üstünde bir makam veren bir Kadîr-i Mutlak’ın hadsiz kudretiyle ve insana nihayetsiz inayet ve ehemmiyet vermesiyle olabilir, diye

düşünürken bu iki noktada, yani böyle bir kudretin faaliyeti ve zahiren bu ehemmiyetsiz insanın hakikatlı ehemmiyeti hakkında imanın inkişafını ve kalbin itminanını veren bir izah istedim. Yine o âyete müracaat ettim. Dedi ki: “ حَسْبُنَا daki تَا ya dikkat edip, senin ile beraber lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile حَسْبُنَا yı kimler söylüyorlar, dinle!” emretti.

Birden baktım ki, hadsiz kuşlar ve kuşçuklar olan sinekler ve hesabsız hayvanlar ve nihayetsiz nebatlar ve gayetsiz ağaçlar dahi benim gibi lisan-ı hal ile حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ manasını yâdediyorlar ve herkesin yâdına getiriyorlar ki; bütün şerait-i hayatiyelerini tekeffül eden öyle bir vekilleri var ki, birbirine benzeyen ve maddeleri bir olan yumurtalar ve birbirinin misli gibi katreler ve birbirinin aynı gibi habbeler ve birbirine müşabih çekirdeklerden kuşların yüzbin çeşitlerini, hayvanların yüzbin tarzlarını, nebatatın yüzbin nev'ini ve ağaçların yüzbin sınıfını yanlışsız, noksansız, iltibassız, süslü, mizanlı, intizamlı, birbirinden ayrı farikalı bir surette gözümüz önünde, hususan her baharda gayet çok, gayet kolay, gayet geniş bir dairede, gayet çoklukla halkeder, yapar bir kudretin azamet ve haşmeti içinde beraberlik ve benzeyişlik ve birbiri içinde ve bir tarzda yapılmalarıyla vahdetini ve ehadiyetini bize gösterir ve böyle hadsiz mu'cizatı ibraz eden bir fiil-i rububiyete, bir tasarruf-u Hallakıyete müdahale ve iştirak mümkün olmadığını bildirir diye anladım. Her mü'min gibi benim hüviyet-i şahsiyemi ve mahiyet-i insaniyemi anlamak isteyenler ve benim gibi olmak arzu edenler حَسْبُنَا daki تَا cem'iyetinde bulunan enenin, yani nefsimin tefsirine baksınlar. Ehemmiyetsiz, hakir ve fakir görünen vücudum -her mü'minin vücudu gibi- ne imiş, hayat ne imiş, insaniyet ne imiş, İslâmiyet ne imiş, iman-ı tahkikî ne imiş, marifetullah ne imiş, muhabbet nasıl olacaktı? Anlasınlar, dersini alsınlar!..

Dördüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Bir vakit ihtiyarlık, gurbet, hastalık, mağlubiyet gibi vücudumu sarsan ârizalar, bir gaflet zamanıma rastgelip şiddetle alâkadar ve meftun olduğum vücudumu, belki mahlukatın vücudlarını “ademe gidiyor” diye elîm bir endişe verirken, yine bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: “Manama dikkat et ve iman dûrbîniyle bak!” Ben de baktım ve iman gözüyle gördüm ki: Bu zerrecik vücudum, her mü'minin vücudu gibi hadsiz bir

vücudun âyinesi ve nihayetsiz bir inbisat ile hadsiz vücudları kazanmasına bir vesile ve kendinden daha kıymetdar bâki, müteaddid vücudları meyve veren bir kelime-i hikmet bulunduğunu ve mensubiyet cihetiyle bir an yaşaması, ebedî bir vücud kadar kıymetdar olduğunu ilmelyakîn ile bildim.

Çünkü şuur-u iman ile bu vücudum Vâcib-ül Vücud'un eseri ve san'atı ve cilvesi olduğunu anlamakla, vahşi evhamdan ve hadsiz firaklardan ve hadsiz müfarakat ve firakların elemelerinden kurtulup; mevcudata, hususan zîhayatlara taalluk eden ef'al ve esma-i İlahiye adedince uhuvvet rabitalarıyla münasebet peyda eylediğim bütün sevdiğim mevcudata muvakkat bir firak içinde daimî bir visal var olduğunu bildim. İşte iman ile ve imandaki intisab ile, her mü'min gibi, bu vücudum dahi hadsiz vücudların firaksız envârını kazanır; kendi gitse de onlar arkada kaldığından kendisi kalmış gibi memnun olur.

Hülâsa: Ölüm firak değil, visaldir, tebdil-i mekândır, bâki bir meyveyi sünbül vermektir.

Beşinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Yine bir vakit hayatım çok ağır şerait ile sarsıldı ve nazar-ı dikkatimi ömre ve hayata çevirdi. Gördüm ki: Ömrüm koşarak gidiyor, âhirete yakınlaşmış. Hayatım dahi tazyikat altında sönmeye yüz tutmuş. Halbuki Hayy ismine dair risalede izah edilen hayatın mühim vazifeleri ve büyük meziyetleri ve kıymetdar faideleri böyle çabuk sönmeye değil, belki uzun yaşamağa lâyıktır, diye müteallimane düşündüm. Yine üstadım olan حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ âyetine müracaat ettim. Dedi: "Sana hayatı veren Hayy-ı Kayyum'a göre hayata bak!" Ben de baktım, gördüm ki: Hayatımın bana bakması bir ise, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a bakması yüzdür; ve bana ait neticesi bir ise, Hâlıkıma ait bindir. Şu halde marzî-i İlahî dairesinde bir an yaşaması kâfidir, uzun zaman istemez.

Bu hakikat dört mes'ele ile beyan ediliyor. Ölü olmayanlar veyahud diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatını ve hakikî hukukunu o dört mes'ele içinde arasınlar, bulsunlar ve dirilsinler!..

Hülâsası şudur ki: Hayat, Zât-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça, beka bulur hem bâki meyveler verir, hem öyle yüksekenir ki, sermediyet cilvesini alır, daha ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmaz.

Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Müfarakat-ı umumiye hengâmında olan harab-ı dünyadan haber veren âhirzaman hâdisatı içinde müfarakat-ı hususiyemi ihtar eden ihtiyarlık ve âhir ömrümde bir hassasiyet-i fevkalâde ile fıtratımdaki cemalperestlik ve güzellik sevdası ve kemalâta meftuniyet hisleri inkişaf ettikleri bir zamanda, daimî tahribatçı olan zeval ve fena ve mütemadi tefrik edici olan mevt ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlukatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu; fevkalâde bir şuur ve teessür ile gördüm. Fıtratımdaki aşk-ı mecazî, bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda bir medar-ı teselli bulmak için yine bu Âyet-i Hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: “Beni oku ve dikkatle manama bak!” Ben de Sure-i Nur’daki **إِلَّا اللَّهُ تَوَّرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ilâ âhir... âyetinin rasathanesine girip imanın dûrbîniyle bu Âyet-i Hasbiye’nin en uzak tabakalarına ve şuur-u imanî hurdebîni ile en ince esrarına baktım, gördüm: Nasılki âyineler, şişeler, şeffaf şeyler, hattâ kabarcıklar; Güneş ziyasının gizli ve çeşit çeşit cemalini ve o ziyanın elvan-ı seb’a denilen yedi renginin mütenevvi güzelliklerini gösteriyorlar ve teceddüd ve teharrükleriyle ve ayrı ayrı kabiliyetleriyle ve inkisaratlarıyla o cemal ve o güzellikleri tazeleştiriyorlar ve inkisaratlarıyla Güneş’in ve ziyasının ve elvan-ı seb’asının gizli güzelliklerini güzel izhar ediyorlar.

Aynen öyle de: Şems-i Ezel ve Ebed olan Cemil-i Zülcelal’in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel esma-i hüsnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık edip cilvelerinin tazelenmesi için bu güzel masnu’lar, bu tatlı mahluklar, bu cemalli mevcudat, hiç durmayarak gelip gidiyorlar; kendilerinde görünen güzellikler ve cemaller, kendilerinin malı olmadığını, belki tezahür etmek isteyen sermedî ve mukaddes bir cemalin ve daimî tecelli eden ve görünmek isteyen mücerred ve münezzeh bir hüsnün işaretleri ve alâmetleri ve lem’aları ve cilveleri olduğunun pek çok kuvvetli delilleri Risale-i Nur’da tafsilen izah edilmiş. Burada o bürhanlardan üç tanesi, kısaca gayet makul bir surette zikredilmiştir, diye beyana başlar. Bu risaleyi gören herbir zevk-i selim ashabı hayrette kalmakla beraber kendilerinin istifadelerinden başka, gayrilerinin de istifadelerine çalışmayı lâzım buluyorlar. Hususan ikinci bürhanda beş nokta beyan ediliyor. Akli

Çürük, kalbi bozuk olmayan, her halde takdir ve tahsin ve tasvib ile
“Mâşâallah Fetebârekâllah” diyecek; fakir, hakir görünen vücudunu
teâli ettirecek.. hârika bir mu’cize olduğunu derk ve tasdik edecek.

Onbeşinci Rica

¹⁷(Haşiye) Bir zaman Emirdağı'nda ikamete memur ve tek başıma bir menzilde âdeta bir haps-i münferid ve bana çok ağır gelen tarassudlar ve tahakkümler ile bana işkence vermelerinden hayattan usandım, hapisten çıktığıma teessüf ettim. Ruh u canımla Denizli Hapsi'ni arzuladım ve kabre girmeyi istedim. Ve "Hapis ve kabir, bu tarz-ı hayata müreccahtır." diye ya hapse veya kabre girmeye karar verirken, inayet-i İlahiye imdada yetişti; kalemleri teksir makinesi olan Medreset-üz Zehra şakirdlerinin ellerine, yeni çıkan teksir makinesini verdi. Birden Nur'un kıymetdar mecmualarından her tanesi, bir kalem ile beş yüz nüsha meydana geldi. Fütuhata başlamaları, o sıkıntılı hayatı bana sevdirdi, "Hadsiz şükür olsun!" dedirtti. Bir miktar sonra Risale-i Nur'un gizli düşmanları fütuhat-ı Nuriyeyi çekemediler. Hükûmeti aleyhimize sevkettiler. Yine hayat bana ağır gelmeye başladı. Birden inayet-i Rabbaniye tecelli etti. En ziyade Nurlara muhtaç olan alâkadar memurlar, vazifeleri itibariyle müsadere edilen Nur Risalelerini kemal-i merak ve dikkatle mütalaa ettiler. Fakat Nurlar onların kalblerini kendine taraftar eyledi. Tenkid yerinde takdire başlamalarıyla, Nur Dershanesi çok genişlendi; maddî zararımızdan yüz derece ziyade menfaat verdi, sıkıntılı telaşlarımızı hiçe indirdi. Sonra gizli düşman münafıklar, hükûmetin nazar-ı dikkatini benim şahsıma çevirdiler. Eski siyasî hayatımı hatırlattırdılar. Hem adliyeyi, hem maarif dairesini, hem zabıtaı, hem dâhiliye vekaletini evhamlandırıdılar. Partilerin cereyanları ve komünistlerin perdesinde anarşistlerin tahrikatıyla o evham genişlendi. Bizi tazyik ve tevkif ve ellerine geçen risaleleri müsadereye başladılar. Nur şakirdlerinin faaliyetine tevakkuf geldi. Benim şahsımı çürütmek fikriyle, bir kısım resmî memurlar, hiç kimsenin inanmayacağı isnadlarda bulundular. Pek acib iftiraları işaaya çalıştılar. Fakat kimseyi inandıramadılar. Sonra pek âdi bahanelerle, zemheririn en şiddetli soğuk günlerinde beni tevkif

ederek, büyük ve gayet soğuk ve iki gün sobasız bir koğuştaki tecrid-i mutlak içinde hapsedtiler. Ben küçük odamda günde kaç defa soba yakar ve daima mangalımda ateş varken, za'fiyet ve hastalığımın zor dayanabilirdim. Şimdi, bu vaziyette hem soğuktan bir sıtma, hem dehşetli bir sıkıntı ve hiddet içinde çırpınırken, bir inayet-i İlahiye ile bir hakikat kalbimde inkişaf etti. Manen: "Sen hapse Medrese-i Yusufiye namı vermişsin; hem Denizli'de sıkıntınızdan bin derece ziyade hem ferah, hem manevî kâr, hem oradaki mahpusların Nurlardan istifadeleri, hem büyük dairelerde Nurların fütuhâtı gibi neticeler, size şekva yerinde binler şükrettirdi, herbir saat hapsinizi ve sıkıntınızı, on saat ibadet hükmüne getirdi; o fânî saatleri bâkileştirdi. İnşâallah bu Üçüncü Medrese-i Yusufiyedeki musibetzedelerin Nurlardan istifadeleri ve teselli bulmaları, senin bu soğuk ve ağır sıkıntını hararetlendirip, sevinçlere çevirecek ve hiddet ettiğin adamlar eğer aldanmışlarsa bilmeyerek sana zulmediyorlar. Onlar hiddete lâayık değiller. Eğer bilerek ve garazla ve dalalet hesabına seni incitiyorlar ve işkence yapıyorlarsa, onlar pek yakın bir zamanda, ölümün i'dam-ı ebedîsiyle kabrin haps-i münferidine girip, daimî sıkıntılı azab çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevab, hem fânî saatlerini bâkileştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlas ile yapmasını kazanıyorsun!" diye ruhuma ihtar edildi. Ben de bütün kuvvetimle "Elhamdülillah" dedim. İnsaniyet damarıyla o zalimlere acıdım. "Yâ Rabbi! Onları ıslah eyle!" diye dua ettim.

Bu yeni hâdisede, ifademde Dâhiliye Vekaletine yazdığım gibi, on vecihle kanunsuz olduğu ve kanun namına kanunsuzluk eden o zalimler -asıl suçlu onlar olması gibi- öyle bahaneleri aradılar; işitenleri güldürecek ve hakperestleri ağılattıracak iftiraları ve uydurmalarıyla ehl-i insafa gösterdiler ki; Risale-i Nur'a ve şakirdlerine ilişmeye, kanun ve hak cihetinde imkân bulamıyorlar, divaneliğe sapıyorlar.

Ezcümle: Bir ay bizi tecessüs eden memurlar, birşey bahane bulamadıklarından bir pusla yazıp ki: "Said'in hizmetkârı bir dükkândan rakı almış, ona götürmüş." O puslayı imza ettirmek için hiç kimseyi bulamayıp, sonra yabanî ve sarhoş bir adamı yakalamışlar, tehdidkârane "Gel bunu imza et!" demişler. O da demiş: "Tövbeler tövbesi olsun, bu acib yalanı kim imza edebilir?" Onları, puslayı yırtmağa mecbur etmiş.

İkinci bir nümune: Bilmediğim ve şimdi dahi tanımadığım bir zât, atını beni gezdirmek için vermiş, ben de rahatsızlığım için teneffüs kasdı ile, ekser günlerde, yazda bir-iki saat gezerdim. O at ve araba sahibine elli liralık kitab vermeye söz vermiştim. Tâ, kaidem bozulmasın ve minnet altına girmeyeyim. Acaba bu işde hiçbir zarar ihtimali var mı? Halbuki “O at kimindir?” diye, elli defa bizlerden hem vali, hem adliyeciler, hem zabıta ve polisler sordular. Güya büyük bir hâdis-i siyasiye ve asayişe temas eden bir vakıadır. Hattâ bu manasız soruşların kesilmesi için, iki zât hamiyeten biri “At benimdir.” diğeri “Araba benimdir.” dedikleri için ikisini de benimle beraber tevkif ettiler. Bu nümunelere kıyasen, çok çocuk oyuncaklarına seyirci olup gülerek ağladık ve anladık ki: Risale-i Nur’a ve şakirdlerine ilişkinler, maskara olurlar.

O nümunelerden latif bir muhavere: Benim tevkif kâğıdında sebep, emniyeti ihlâl suçu yazıldığından, ben daha o puslayı görmeden müddeiumuma dedim: “Seni geçen gece gıybet ettim.” Emniyet müdürü hesabına beni konuşturan bir polise: “Eğer bin müddeiumumî ve bin emniyet müdürü kadar bu memlekette emniyet-i umumiye hizmet etmemiş isem -üç defa- Allah beni kahretsin.” dedim.

Sonra bu sırada, bu soğukta, en ziyade istirahat ve üşümemeğe ve dünyayı düşünmemeğe muhtaç olduğum bir hengâmde, garazı ve kasdı ihsas eder bir tarzda, beni bu tahammülün fevkinde bu tehcir ve tecrid ve tevkif ve tazyike sevkedenlere, fevkalâde işbirar ve kızmak geldi. Bir inayet imdada yetişti. Manen kalbe ihtar edildi ki: “İnsanların sana ettikleri ayn-ı zulümlerinde, ayn-ı adalet olan kader-i İlahînin büyük bir hissesi var ve bu hapiste yiyecek rızkın var. O rızkın seni buraya çağırdı. Ona karşı rıza ve teslim ile mukabele lâzım. Hikmet ve rahmet-i Rabbaniyenin dahi büyük bir hissesi var ki, bu hapistekileri nurlandırmak ve teselli vermek ve size sevab kazandırmaktır. Bu hisseye karşı, sabır içinde binler şükretmek lâzımdır. Hem senin nefsinin bilmediğin kusurlarıyla onda bir hissesi var. O hisseye karşı istiğfar ve tövbe ile, nefesine “Bu tokata müstehak oldun.” demelisin. Hem gizli düşmanların desiseleriyle bazı safdil ve vehham memurları iğfal ile o zulme sevk etmek cihetiyle, onların da bir hissesi var. Ona karşı Risale-i Nur’un o münafıklara vurduğu dehşetli manevî tokatlar, senin intikamını tamamen onlardan almış. O, onlara yeter. En son

hisse, bilfiil vasıta olan resmî memurlardır. Bu hisseye karşı, onların Nurlara tenkid niyetiyle bakmalarında, ister istemez şübhesiz iman cihetinde istifadelerinin hatırı için **وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ** düsturuyla; onları afvetmek, bir ulüvvücenablıktır.”

Ben de bu hakikatlı ihtardan kemal-i ferah ve şükür ile, bu yeni Medrese-i Yusufiyede durmağa, hattâ aleyhimde olanlara yardım etmek için kendime mûcib-i ceza zararsız bir suç yapmağa karar verdim. Hem benim gibi yetmişbeş yaşında ve alâkasız ve dünyada sevdiği dostlarından, yetmişten ancak hayatta beşi kalmış ve onun vazife-i nuriyesini görececek yetmiş bin nur nüshaları bâki kalıp serbest geziyorlar. Ve bir dile bedel, binler dil ile hizmet-i imaniyeyi yapacak kardeşleri, vârisleri bulunan benim gibi bir adama kabir, bu hapisten yüz derece ziyade hayırlıdır. Ve bu hapis dahi, haricinde hürriyetsiz tahakkümler altındaki serbestiyetten yüz derece daha rahat, daha faidelidir. Çünkü haricinde, tek başıyla yüzer alâkadar memurların tahakkümlerini çekmeğe mukabil, hapiste yüzer mahpuslarla beraber yalnız müdür ve başgardıyan gibi bir-iki zâtın, maslahata binaen hafif tahakkümlerini çekmeğe mecbur olur. Ona mukabil, hapiste çok dostlardan kardeşane taltifler, teselliler görür. Hem İslâmiyet şefkati ve insaniyet fıtratı, bu vaziyette ihtiyarlara merhamete gelmesi, hapis zahmetini rahmete çeviriyor diye, hapse razı oldum.

Bu üçüncü mahkemeye geldiğim sırada za'fiyet ve ihtiyarlık ve rahatsızlıktan ayakta durmağa sıkıldığımdan, mahkeme kapısının haricinde bir iskemlede oturdum. Birden bir hâkim geldi, hiddet etti, “Neden ayakta beklemiyor?” ihanetkârane dedi. Ben de ihtiyarlık cihetinden, bu merhametsizliğe kızdım. Birden baktım; pek çok müslümanlar, kemal-i şefkat ve uhuvvetle merhametkârane bakıp etrafımızda toplanmışlar, dağıtılmıyorlar. Birden “iki hakikat” ihtar edildi:

Birincisi: Benim ve Nurların gizli düşmanlarımız, benim istemediğim halde hakkımdaki teveccüh-ü âmmeyi kırmak ile Nur'un fütuhatına sed çekilir diye, bazı safdil resmî memurları kandırıp, şahsımı millet nazarında çürütmek fikriyle, ihanetkârane böyle muameleye sevketmişler. Buna karşı inayet-i İlahiye, Nurların iman hizmetine mukabil, bir ikram olarak, o bir tek adamın ihanetine bedel,

bu yüz adama bak! Hizmetinizi takdir ile şefkatkârane acıyarak alâkadarane sizi istikbal ve teşyi' ediyorlar. Hattâ ikinci gün, ben müstantık dairesinde müddeiumumun suallerine cevap verirken, hükûmet avlusunda mahkeme pencerelerine karşı bin kadar ahali kemal-i alâka ile toplanıp lisan-ı hal ile "Bunları sıkmayınız!" dediklerini, vaziyetleriyle ifade ediyorlar gibi göründüler. Polisler onları dağıtamıyordular. Kalbime ihtar edildi ki: Bu ahali, bu tehlikeli asırda tam bir teselli ve söndürölmez bir nur ve kuvvetli bir iman ve saadet-i bâkiyeye bir doğru müjde istiyorlar ve fıtraten arıyorlar ve Nur Risalelerinde aradıkları bulunuyor diye işitmişler ki, benim ehemmiyetsiz şahsıma, imana bir parça hizmetkârlığım için haddimden çok ziyade iltifat gösteriyorlar.

İkinci hakikat: Emniyeti ihlâl vehmiyle bize ihanet etmek ve teveccüh-ü âmmeyi kırmak kasdıyla tahkirkârane aldanmış mahdud adamların bed muamelelerine mukabil, hadsiz ehl-i hakikatın ve nesl-i âtinin takdirkârane alkışlamaları var, diye ihtar edildi. Evet komünist perdesi altında anarşistliğin, emniyet-i umumiye'yi bozmağa dehşetli çalışmasına karşı, Risale-i Nur ve şakirdleri iman-ı tahkikî kuvvetiyle bu vatanın her tarafında o müdhiş ifsadı durduruyor ve kırıyor. Emniyeti ve asayiş'i temine çalışıyor ki, pek çok bir kesrette ve memleketin her tarafında bulunan Nur talebelerinden, bu yirmi senede alâkadar üç-dört mahkeme ve on vilayetin zabıtalrı, emniyeti ihlâl'e dair bir vukuatlarını bulmamış ve kaydetmemiş. Ve üç vilayetin insaflı bir kısım zabıtalrı demişler: "Nur talebeleri manevî bir zabıta'dır. Asayiş'i muhafazada bize yardım ediyorlar. İman-ı tahkikî ile; Nur'u okuyan her adamın kafasında bir yasakçıyı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar."

Bunun bir nümunesi Denizli Hapishanesidir. Oraya Nurlar ve o mahpuslar için yazılan Meyve Risalesi girmesiyle, üç dört ay zarfında ikiyüzden ziyade o mahpuslar öyle fevkalâde itaatli, dindarane bir salah-ı hal aldılar ki; üç dört adamı öldüren bir adam, tahta bitlerini öldürmekten çekiniyordu. Tam merhametli, zararsız, vatana nâfi' bir uzuv olmaya başladı. Hattâ resmî memurlar, bu hale hayretle ve takdirle bakıyordular. Hem daha hüküm almadan bir kısım gençler dediler: "Nurcular hapiste kalsalar, biz kendimizi mahkûm ettireceğiz

ve ceza almaya çalışacağız; tâ onlardan ders alıp onlar gibi olacağız. Onların dersiyle kendimizi ıslah edeceğiz.”

İşte bu mahiyette bulunan Nur talebelerini, emniyeti ihlâl ile ittiham edenler, herhalde ve gayet fena bir surette aldanmış veya aldatılmış veya bilerek veya bilmeyerek anarşistlik hesabına hükûmeti iğfal edip bizleri eziyetlerle ezmeye çalışıyorlar. Biz bunlara karşı deriz: Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapanmıyor ve dünya misafirhanesinde yolcular gayet sür’at ve telaşla kabile kabile arkasında, toprak arkasına girip kayboluyorlar; elbette pek yakında birbirimizden ayrılacağız. Siz zulmünüzün cezasını dehşetli bir surette göreceksiniz. Hiç olmazsa mazlum ehl-i iman hakkında terhis tezkeresi olan ölümün, i’dam-ı ebedî dar ağacına çıkacaksınız. Sizin dünyada tevehhüm-ü ebediyetle aldığınız fânî zevkler, bâkî ve elîm elemlere dönecek.

Maatteessüf gizli münafık düşmanlarımız, bu dindar milletin yüzer milyon veli makamında olan şehidlerinin, kahraman gazilerinin kanıyla ve kılıncıyla kazanılan ve muhafaza edilen hakikat-ı İslâmiyete bazan “tarîkat” namını takıp ve o güneşin tek bir şuaı olan tarîkat meşrebini, o güneşin aynı gösterip, hükûmetin bazı dikkatsiz memurlarını aldatıp, hakikat-ı Kur’aniyeye ve hakaik-i imaniyeye tesirli bir surette çalışan Nur talebelerine “tarîkatçı” ve “siyasî cem’iyetçi” namını vererek aleyhimize sevk etmek istiyorlar. Biz hem onlara, hem onları aleyhimizde dinleyenlere, Denizli mahkeme-i âdilesinde dediğimiz gibi deriz:

“Yüzer milyon başların feda oldukları bir kudsî hakikata, başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-ı Kur’aniyeye feda olan bu başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyesinden vazgeçmeyecekler inşaallah!”

İşte ihtiyarlığımın sergüzeştliğinden gelen ağırlara ve me’yusiyetlere, imandan ve Kur’andan imdada yetişen kudsî teselliler ile bu ihtiyarlığımın en sıkıntılı bir senesini, gençliğimin en ferahlı on senesine değiştirmem.

Hususan hapiste farz namazını kılan ve tövbe edenin herbir saati, on saat ibadet hükmüne geçmesiyle ve hastalıkta ve mazlumiyette dahi herbir fânî gün, sevab cihetinde on gün bâkî bir ömrü kazandırmasıyla, benim gibi kabir kapısında nöbetini bekleyen bir

adama ne kadar medar-ı şükrandır, o manevî ihtardan bildim. “Hadsiz şükür Rabbime!” dedim; ihtiyarlığıma sevindim ve hapsime razı oldum. Çünkü ömür durmuyor, çabuk gidiyor. Lezzetle, ferahla gitse, lezzetin zevali elem olmasından, hem teessüf, hem şükürsüzlükle, gafletle, bazı günahları yerinde bırakır, fânî olur gider. Eğer hapis ve zahmetli gitse, zeval-i elem bir manevî lezzet olmasından, hem bir nevi ibadet sayıldığından, bir cihette bâki kalır ve hayırlı meyveleriyle bâki bir ömrü kazandırır. Geçmiş günahlara ve hapse sebebiyet veren hatalara keffaret olur, onları temizler. Bu nokta-i nazardan, mahpuslardan farzı kılanlar, sabır içinde şükür etmelidirler.

Onaltıncı Rica

Bir zaman ihtiyarlık vaktinde, Eskişehir hapsinden -bir sene cezayı çekip- çıktım. Beni Kastamonu'ya nefyettiler. Polis karakolunda iki-üç ay misafir ettiler. Benim gibi sadık dostlarıyla görüşmekten sıkılan bir münzevi ve kıyafetinin tebdiline tahammül etmeyen bir adam, böyle yerlerde ne kadar azab çeker anlaşılır. İşte ben bu me'yusiyette iken, birden inayet-i İlahiye ihtiyarlığımın imdadına geldi. O karakoldaki komiser, polislerle beraber sadık dost hükmüne geçtiler. Hiçbir vakit şapkayı başıma koymayı ihtar etmedikleri gibi; benim hizmetçilerim misillü, istediğim zaman beni şehrin etrafında gezdiriyordular. Sonra o karakolun karşısında Kastamonu'nun Medrese-i Nuriyesine girdim, Nurların te'lifine başladım. Feyzi, Emin, Hilmi, Sadık, Nazif, Salahaddin gibi Nur'un kahraman şakirdleri, Nurların neşri, teksiri için o medreseye devam ettiler. Gençlikte eski talebelerimle geçirdiğim kıymetdar müzakere-i ilmiyeyi daha parlak bir surette gösterdiler. Sonra gizli düşmanlarımız bazı memurları ve bir kısım enaniyetli hocaları ve şeyhleri aleyhimize evhamlandırıdılar. Bizi, Denizli Hapsine beş altı vilayetlerden gelen Nur talebelerini, o Medrese-i Yusufiyede toplamağa vesile oldular. Bu Onaltıncı Rica'nın tafsilâtı, Kastamonu'dan gönderip Lâhika'ya geçen ve Denizli Hapsinde oradaki kardeşlerime gizli gönderdiğim küçük mektublar ve mahkemesindeki Müdafaa Risalesi'dir ki; bu ricanın hakikatını parlak gösteriyorlar. Tafsilâtını lâhikaya, müdafaama havale edip, gayet kısa işaret edeceğiz.

Ben mahrem ve mühim mecmuaları, hususan Süfyan'a ve Nur'un kerametlerine dair risaleleri kömür ve odunlar altında sakladım; tâ benim vefatımdan veya baştaki başlar hakikatı dinleyip akıllarını başlarına aldıktan sonra neşredilsinler diye müsterihane dururken, birden taharri memurları ve müddeiumumun muavini, menzilimi bastılar. O gizli ve ehemmiyetli risaleleri, odunların altından çıkardılar. Hem beni tevkif edip Isparta hapisanesine, sıhhatım muhtell bir

halde gönderdiler. Ben pek çok müteellim ve Nurlara gelen o zarardan dehşetli müteessir iken, bir inayet-i İlahiye imdadımıza yetişti. O gizlenmiş ve ehl-i hükûmet onları okumağa çok muhtaç olan o ehemmiyetli risaleleri kemal-i merak ve dikkatle okumağa başlayıp, büyük resmî daireler âdeta bir Dershane-i Nuriye hükmüne geçti. Tenkid fikriyle takdire başladılar. Hattâ Denizli’de, hiç haberimiz yokken, fevkalâde perde altında matbu’ Âyet-ül Kübra’yı resmî ve gayr-ı resmî pek çok adamlar okudular, imanlarını kuvvetlendirdiler. Bizim hapis musibetimizi hiçe indirdiler.

Sonra bizi Denizli Hapsine aldılar. Beni tecrid-i mutlak içinde ufunetli, rutubetli soğuk bir koğuşa soktular. İhtiyarlık, hastalık ve benim yüzümden masum arkadaşlarımın zahmetlerinden bana gelen çok teellüm ve Nurların ta’til ve müsaderesinden gelen çok teessüf ve sıkıntı içinde çırpınırken, birden inayet-i Rabbaniye imdada yetişti. Birden o koca hapishaneyi bir Dershane-i Nuriyeye çevirip bir Medrese-i Yusufiye (A.S.) olduğunu isbat ederek, Medreset-üz Zehra kahramanlarının elmas kalemleriyle Nurlar intişara başladı. Hattâ o ağır şerait içinde Nur’un kahramanı, üç dört ay zarfında yirmiden ziyade Meyve ve Müdafaat Risalesi’nden yazdı. Hem hapiste, hem hariçte fütuhata başladılar. O musibetteki zararımızı büyük menfaatlara ve sıkıntılarımızı sevinçlere çevirdi. عَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا سِرْرَيْنِ وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

Sonra birinci ehl-i vukufun yanlış ve sathî zabıtlara binaen aleyhimizde şiddetli tenkidleri ve Maarif Vekili’nin dehşetli hücumuyla beraber aleyhimizde bir beyanname neşretmesiyle, hattâ bazı haberlerle bir kısmımızın i’damına çalışıldığı hengâmda, bir inayet-i Rabbaniye imdadımıza yetişti. Başta Ankara ehl-i vukufunun şiddetli tenkidlerini beklerken, takdirkârane raporları, hattâ beş sandık Nur Risalelerinde beş on sehiv buldukları halde, mahkemede onların sehiv ve yanlış gösterdikleri noktalar ayn-ı hakikat olduğunu ve onların sehiv ve yanlış dedikleri maddelerde kendileri sehiv ettiklerini isbat ettiğimiz gibi, beş yaprak raporlarında beş on sehiv ve yanlışlarını gösterdik. Ve yedi makamata gönderdiğimiz Meyve ve Müdafaaname Risaleleri ve Adliye Vekaletine gönderilen Nur’un umum risaleleri, hususan mahremelerin dokunaklı ve şiddetli tokatlarına mukabil

tehdidkârane şiddetli emirler beklerken gayet mülayimane, hattâ tesellikârane Başvekil'in bize gönderdiği mektubu gibi, musalaha tarzında ilişmemeleri kat'î isbat etti ki: Risale-i Nur'un hakikatları inayet-i İlahiye kerametiyle, onları mağlub edip kendini onlara irşadkârane okutturmuş, o geniş daireleri bir nevi derslane yapmış, çok mütereddid ve mütehayyirlerin imanlarını kurtarmış ve bizim sıkıntılarımızdan yüz derece ziyade manevî ferah ve faide verdi.

Sonra gizli düşmanlar beni zehirlediler ve Nur'un şehid kahramanı merhum Hâfız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi, bizi me'yusane ağlattırdı. Ben bu musibetten evvel Kastamonu'nun dağında bağırarak mükerrer defa dedim: "Kardeşlerim! Ata et, arslana ot atmayınız." Yani her risaleyi herkese vermeyiniz; tâ, bize taarruz edilmesin. Yaya gidilse yedi gün uzakta Hâfız Ali (Rahmetullahi Aleyh), manevî telefonu ile işitiyor gibi aynı vakit bana yazıyor ki: "Evet Üstadım, Risale-i Nur'un bir kerametidir ki; ata et, arslana ot atmaz. Belki ata ot, arslana et atar ki, o arslan hocaya İhlas Risalesi'ni verdi." Yedi gün sonra mektubunu aldık, hesab ettik; aynı zamanda, ben dağda bağırırken, o da garib sözleri mektubunda yazıyormuş.

İşte Nur'un böyle bir manevî kahramanının vefatı ve gizli münafıkların aleyhimizde desiselerle bizi cezalandırmaya çalışmaları ve benim zehirli hastalığımın dolayısı beni de hastahaneye resmî emirle mecbur etmek endişesi bizi sıkarken, birden inayet-i İlahiye imdada geldi.

Mübarek kardeşlerimin hâlis dualarıyla zehirin tehlikesi geçmiş ve o merhum şehidin kuvvetli emarelerle, kabrinde Nurlarla meşgul olması ve sual meleklerine Nurlar ile cevap vermesi ve onun bedeline ve onun sisteminde Nurlara çalışacak Denizli Kahramanı Hasan Feyzi (Rahmetullahi Aleyh) ve arkadaşları perde altında tesirli bir surette hizmetleri ve düşmanlarımızın dahi, mahpusların birden Nurlarla ıslah olmaları cihetinde hapisten çıkmamıza taraftar olması; ve Ashab-ı Kehf misillü Nur şakirdleri o sıkıntılı çilehaneyi Ashab-ı Kehf ve eski zaman ehl-i riyazatının mağaralarına çevirmesi ve istirahat-ı kalble Nurların neşrine ve yazmasına sa'yleriyle, inayet-i Rabbaniyenin imdadımıza yetiştiğini isbat etti.

Hem kalbime geldi ki: Madem İmam-ı A'zam gibi eazım-ı müçtehidîn hapis çekmiş ve İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel gibi bir mücahid-i ekbere, Kur'anın bir tek mes'elesi için hapiste pekçok azab verilmiş. Ve şekva etmeyerek kemal-i sabır ile sebat edip o mes'elelerde sükût etmemiş. Ve pek çok imamlar ve allâmeler, sizlerden pekçok ziyade azab verildiği halde, kemal-i sabır içinde şükredip sarsılmamışlar. Elbette sizler Kur'anın müteaddid hakikatları için pek büyük sevab ve kazanç aldığınız halde, pek az zahmet çektiğinize binler teşekkür etmek borcunuzdur. Evet zulm-ü beşer içinde bir cilve-i inayet-i Rabbaniyeyi kısaca beyan edeceğim:

Ben yirmi yaşında iken tekrar ile derdim: "Eski zamanda mağaralara çekilen târik-üd dünyalar gibi âhir ömrümde ben de bir mağaraya, bir dağa çekilip, insanların hayat-ı içtimaiyesinden çıkacağım." Hem eski Harb-i Umumî'de şark-ı şimalîdeki esaretimde karar vermiştim ki: "Bundan sonra ömrümü mağaralarda geçireceğim. Hayat-ı siyasiyeden ve içtimaiyeden sıyrılacağım. Artık karışmak yeter." derken, inayet-i Rabbaniye, hem adalet-i kaderiye tecelli ettiler. Kararımdan ve arzumdan çok ziyade hayırlı bir surette ihtiyarlığıma merhameten o mutasavver mağaralarımı hapishanelere ve inzivalara ve yalnızlık içinde çilehanelere ve tecrid-i mutlak menzillerine çevirdi. Ehl-i riyazet ve münzevilerin dağlardaki mağaralarının çok fevkinde "Yusufiye Medreseleri" ve vaktimizi zayi' etmemek için tecridhaneleri verdi. Hem mağara faide-i uhreviyesini, hem hakaik-i imaniye ve Kur'aniyenin mücahidane hizmetini verdi. Hattâ ben azmetmiştim ki; arkadaşlarımla beraetlerinden sonra bir suç gösterip, hapiste kalacağım. Hüsrev ve Feyzi gibi mücerredler benim yanımda kalsın ve bir bahane ile insanlarla görüşmemek ve vaktimi lüzumsuz sohbetlerle ve tasannu' ve hodefürüşluk ile geçirmemek için tecrid koğuşunda bulunacağım. Fakat kader-i İlahî ve kısmetimiz, bizi başka çilehaneye sevkettiler. **الْخَيْرُ فِي مَا اخْتَارَهُ اللَّهُ * عَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ** sırrıyla, ihtiyarlığıma merhameten ve hizmet-i imaniyede daha ziyade çalıştırmak için ihtiyar ve tedbirimizin haricinde bu üçüncü Medrese-i Yusufiyyede vazife verildi.

Evet inayet-i İlahiye, ihtiyarlığıma merhameten; kuvvetli ve gizli düşmanı bulunmayan gençliğime mahsus olan mağaralarımı,

hapishanenin tecrid-i münferid menzillerine çevirmesinde üç hikmet ve hizmet-i Nuriyeye üç ehemmiyetli faidesi var:

Birinci hikmet ve faide: Nur talebelerinin bu zamanda toplanmaları; zararsız olarak, Medrese-i Yusufiyede olur. Ve birbirini görüp sohbet etmek, hariçte masraflı ve şübheli olur. Hattâ benimle görüşmek için bazıları kırk-elli lirayı sarfederek gelip, ya yirmi dakika veya hiç görüşmeden döner giderdi. Ben bazı kardeşlerimi yakından görmek için, hapsin zahmetini severek kabul ederdim. Demek hapis bizim için bir nimettir, bir rahmettir.

İkinci hikmet ve faide: Bu zamanda Nurlarla hizmet-i imaniye, her tarafta ilânatla ve muhtaç olanların nazar-ı dikkatlerini celbetmekle olur. İşte hapsimizle Nurlara nazar-ı dikkat celbolunur, bir ilânat hükmüne geçer. En ziyade muannid veya muhtaç olanlar onu bulur, imanını kurtarır ve inadı kırılır, tehlikeden kurtulur ve Nur'un dershanesi genişlenir.

Üçüncü hikmet ve faide: Hapse giren Nur talebeleri birbirinin hallerinden, seciyelerinden, ihlas ve fedakârlıklarından ders almalarıyla beraber, Nurlar hizmetinde dünyevî menfaatleri daha aramazlar.

Evet Medrese-i Yusufiyede çok emarelerle her sıkıntı ve zahmetin on, belki yüz misli maddî ve manevî faideler ve güzel neticeler ve imana geniş ve hâlis hizmetler, gözleriyle gördüklerinden, tam ihlasa muvaffak olurlar, daha cüz'î ve hususî menfaatlere tenezzül etmezler.

Bu çilehanelerin bana mahsus bir letafeti ve hazîn fakat tatlı bir vaziyeti var. Şöyle ki:

Ben gençlik zamanında bizim memlekette gördüğüm eski medresenin aynı vaziyetini görüyorum. Çünkü vilayet-i şarkiyede eski âdet medrese talebelerinin bir kısmının tayinatları dışarıdan geliyordu. Ve bazı medreseler, içinde pişiriyorlardı. Ve daha kaç cihette bu çilehaneye benziyorlardı. Ben de lezzetli bir tahassür içinde buraya baktıkça o eski gençlik ve şirin zamana hayalen gidiyorum ve ihtiyarlık vaziyetlerini unutuyorum.

* * *

Yirmibirinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَخَفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا

Ey hanesinde ihtiyar bir vâlide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mânde veya âciz, alîl bir şahıs bulunan gafil!. Şu âyet-i kerimeye dikkat et bak: Nasılki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkati celbediyor. Evet dünyada en yüksek hakikat, peder ve vâlidelerin evlâdlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını kemal-i lezzetle evlâdlarının hayatı için feda edip sarfediyorlar. Öyle ise, insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkılab etmemiş herbir veled; o muhterem, sadık, fedakâr dostlara hâlisane hürmet ve samimane hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnud etmektir. Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı, ana hükmündedir.

İşte o mübarek ihtiyarların vücudlarını istiskal edip ölümlerini arzu etmek, ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır bil, ayıl! Evet hayatını senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla!

Ey derd-i maişetle mübtela olan insan! Bil ki senin hanendeki bereket direği ve rahmet vesilesi ve musibet dafiası, hanendeki o istiskal ettiğin ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme: “Maişetim dardır, idare edemiyorum.” Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin dîk-ı maişetin daha ziyade olacaktı. Bu hakikatı benden inan. Bunun çok kat’î delillerini biliyorum, seni de inandırabilirim. Fakat uzun gitmemek için kısa kesiyorum. Şu sözüme

kanaat et. Kasem ederim řu hakikat gayet kat'îdir, hattâ nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli. Evet kâinatın şehadetiyle, nihayet derecede Rahman, Rahîm ve Latif ve Kerim olan Hâlık-ı Zülcelali Vel'ikram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklarını gayet latif bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi; çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete lâıık ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iaşelerini, tama'kâr ve bahil insanlara yükletmez. إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْفُؤَةِ الْمَتِينُ * وَكَأَيُّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ âyetlerinin ifade ettikleri hakikatı, bütün zîhayatın enva'-ı mahlukları lisan-ı hal ile bağırıp, o hakikat-ı kerimaneyi söylüyorlar. Hattâ değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlukların rızıkları dahi, bereket suretinde geliyor. Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım bilirler ki; iki-üç sene evvel her gün yarım ekmek, -o köyün ekmeğı küçük idi- muayyen bir tayinim vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayinim hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kerre de fazla kalırdı.

İşte řu hal o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat'î bir surette ilân ediyorum: Onlar bana bâr değil; hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiğı vakit berekete medar oluyor; öyle ise mahlukatın en mükerremi olan insan ve insanların en mükemmeli olan ehl-i iman ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyan aceze, alîl ihtiyareler ve alîl ihtiyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâıık ve müstehak bulunan akrabalar ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sadık muhib olan peder ve vâlîde, ihtiyarlık halinde bir hanede bulunsa, ne derece yesile-i bereket ve vasıta-i rahmet ve لَوْلَا الشُّيُوحُ الرُّكَّعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلَاءُ صَبًّا sırrıyla, yani: "Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belalar sel gibi üstünüze

dökülecekti.” Ne derece sebep-i def’-i musibet olduklarını sen kıyas eyle.

İşte ey insan! Aklını başına al. Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın. **إِشْرَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ** sırrıyla, sen vâlideynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hizmet etmeyecektir. Eğer âhiretini seversen, işte sana mühim bir define; onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temenni etmek ve onların nazik ve seri-üt teessür kalblerini rencide etmek ile **حَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ** sırrına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahman istersen, o Rahman’ın vedialarına ve senin hanendeki emanetlerine rahmet et.

Âhiret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakiyetli görüyordum. Sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakiyetin sebebi: O zât ise, ihtiyar peder ve vâlidelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş. İnşâallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ أَلَجَّتُهُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ

أَجْمَعِينَ
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Onyedinci Mektub

(Yirmibeşinci Lem'anın zeyli)
(Çocuk Ta'ziyenamesi)

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz âhiret kardeşim Hâfız Hâlid Efendi!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat الْحُكْمُ لِلَّهِ kazaya rıza, kadere teslim İslâmiyetin bir şiarıdır. Cenab-ı Hak sizlere sabr-ı cemil versin. Merhumu da, size zahîre-i âhiret ve şefaathı yapsın. Size ve sizin gibi müttaki mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek "Beş Nokta"yı beyan ederiz:

Birinci Nokta: Kur'an-ı Hakîm'de وَلَدَانُ مُخَلَّدُونَ sırrı ve mealî şudur ki: Mü'minlerin kabl-el büluğ vefat eden evlâdları, Cennet'te ebedî, sevimli, Cennet'e lâîk bir surette daimî çocuk kalacaklarını.. ve Cennet'e giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürurları olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlâd okşamak gibi en latîf bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını.. ve herbir lezzetli şey'in Cennet'te bulunduğunu.. "Cennet tenasül yeri olmadığından, evlâd muhabbeti ve okşaması olmadığı"nı diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümatla karışık evlâd sevmesine ve okşamasına bedel safî, elemsiz milyonlar sene ebedî evlâd sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerime وَلَدَانُ مُخَلَّدُونَ cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta: Bir zaman bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîçare mahpus, hem kendi elemi çekiyor, hem veledinin istirahatını temin edemediği için, onun

zahmetiyle müteellim oluyordu. Sonra merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki: “Şu çocuk çendan senin evlâdındır, fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.” O adam ağlar, sızlar; “Benim medar-ı tesellim olan evlâdımı vermeyeceğim.” der. Ona arkadaşları der ki: “Senin teessüratın manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel; ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şübheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaatçı hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecektir. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa...”

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi mü'minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli: Şu veled masumdur, onun Hâlıkı dahi Rahîm ve Kerim'dir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inayet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennet-ül Firdevsine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi? Onun için ben ona acımiyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı kendi nefsimde ait menfaati için, kendime dahi acımiyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlâd muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî Cennet'te on milyon sene bana evlâd muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaatçı hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşuk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez; me'yusane feryad etmez.

Üçüncü Nokta: Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahluku, memlukü, abdi ve bütün heyetiyle onun masnu'u ve ona ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat

vermiş. Şimdi binden dokuzyüz doksandokuz hisse sahibi olan O Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse; surî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvayı andıracak bir tarzda me'yusane hüznün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalaletle yakışıyor.

Dördüncü Nokta: Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı; elîmane teessürat ve me'yusane teellümatın bir manası olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir; vefat eden çocuk nereye gitmişse, siz de biz de oraya gideceğiz. Ve hem bu vefat ona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem madem müfarakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem Cennet'te görüşülecektir. **اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ** demeli.. O verdi, O aldı. "Elhamdülillahi alâküllihal" sabır ile şükretmeli.

Beşinci Nokta: Rahmet-i İlahiyenin en latîf, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat; bir iksir-i nuranîdir. Aşktan çok keskindir. Çabuk Cenab-ı Hakk'a vusule vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkilâtla aşk-ı hakikîye inkılab eder, Cenab-ı Hakk'ı bulur. Öyle de şefkat -fakat müşkilâtsız- daha kısa, daha safi bir tarzda kalbi Cenab-ı Hakk'a rabteder. Gerek peder ve gerek vâlide, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise; dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi bulur. Der ki: "Dünya madem fânidir, değmiyor alâka-i kalbe..." Veledi nereye gitmişse oraya karşı bir alâka peyda eder, büyük manevî bir hal kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalalet, şu beş hakikattaki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hali ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Bir ihtiyar hanım gayet sevdiği sevimli tek bir çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünce gaflet veya dalalet neticesinde; mevti, adem ve firak-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşegine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalalet cihetiyle, Erhamürrâhimîn'in Cennet-i rahmetini, Firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusane bir hüznün ve elem çektiğini kıyas edebilirsiniz. Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîm'i, onu bu fânî dünyadan çıkarıp Cennetine götürecektir. Hem sana şefaatçı, hem ebedî

bir evlâd yapacak. Müfarakat muvakkattır, merak etme; اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ اِنَّا لِلّٰهِ de, sabret.

اَلْبَاقِي هُوَ اَلْبَاقِي
Said Nursî

* * *

Onyedinci Lem'anın Onikinci Notası

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki; ben hilaf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen Rabbime karşı kalbimin tazarru' ve niyaz ve münacatını bazan yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlahiyeden rica etmektir. Evet kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffaret olacak, muvakkat lisanımın tövbe ve nedametleri kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte onüç sene ¹⁸(Haşiye) evvel, dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri, Yeni Said'in ağlamalarına inkılab edeceği hengâmda; gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münacat ve niyaz Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe mealı şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerim'im! Benim sû'-i ihtiyarımla ömrüm ve gençliğim zayı' olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalalet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacaletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede göre göre gayet sür'atle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyarsız bir tarzda, vefat eden ahabab ve akran ve akaribim gibi kabir kapısına yanaşıyorum. O kabir, bu dâr-ı fâniden firak-ı ebedî ile ebed-ül âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hêliktir gider ve fânidir ölür. Ve bilmüşahede içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafile kafile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerim'im! كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki: Yakın bir zamanda ben kefenimi giydim,

tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı haliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim: El-Eman el-Eman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın hacaletinden kurtar! İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nida ediyorum: El-Eman el-Eman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle! İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyi'ciler beni bırakıp gittiler. Senin afv ü rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki: Senden başka melce' ve mence' yok. Günahların çirkin yüzünden ve masiyetin vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip diyorum: El-Eman, el-Eman! Yâ Rahman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlahî! Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten lil-Âlemîn olan Habib'in senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve halimi sana şekva ediyorum.

Ey Hâlık-ı Kerim'im ve ey Rabb-ı Rahîm'im! Senin Said ismindeki mahlukun ve masnuun ve abdin hem âsi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelil, hem müsi', hem müsinn, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu halde, kırk sene sonra nedamet edip senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatiatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle mübtela olmuş. Sana tazarru' ve niyaz eder. Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen; zâten o senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimînsin. Eğer kabul etmezsen, senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak Mabud yoktur ki, ona iltica edilsin!..

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ آخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَأَوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْآخِرَةِ
وَفِي الْقَبْرِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

* * *

Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'na

ANKARA

İddia makamının aleyhimizde tanzim ettiği iddianamesinde, şahsî nüfuz temini ittihamını ileri sürerek mahkûmiyetimi istemektedir. Suça mesned gösterilen yazı, hakikat-ı halde böyle bir ittihamdan nihayet derecede uzaktır. Çünkü bu yazı; Said Nursî, eserleri ve talebeleri aleyhinde, hakikatle zerre kadar alâkası bulunmayan, yalanlar neşreden bazı gazetelerin uydurmalarına cevabdan ibarettir. Mahkeme kararları ve ehl-i vukuf raporları zikredilerek yanlış isnadları makulane bir şekilde çürütülmektedir. Lâiklik anlayışını sû'-i istimal ederek; Bedüzzaman, Talebeleri ve Risale-i Nur aleyhinde en garazkâr bir tavırla hareket edenlerin mukabilinde, lâiklik prensibinden istifade ederek bu cevabî yazının yazılması, kanun ve adalet noktasında bir suç sayılmaması îcab eder.

İddia edildiği gibi, dinî hislerin âlet edilmesi suretiyle menfaat veya şahsî nüfuz temini aslâ vârid değildir. Bütün hayatını Din-i İslâm'ın teâlîsi, vatan evlâdlarının imanlarının takviyesi için; ve içinde bulunduğumuz asrın efkârı arasında Kur'an hakikatlarının neşrine hasr ve vakfeden ve bununla beraber kendisini en âciz bir abd bilen ve öyle bildiren; te'lifatı olan Risale-i Nur'u, kendi zekâ ve dirayetine hamletmeyip, İlahî tevfik ve inayete atfederek nazarları Kur'an'a çeviren, mütevazî bir fedakâr hakkında ve aynı şîari meslek ittihaz eden talebeleri olan bizler hakkında, dinî hisleri âlet ederek başka maksad ve gayeler peşinde koşuyor ittihamını yapmak, insafsızlıktan başka bir şey değildir.

Yirmi seneden ziyade bir müddetten beri Risale-i Nur'un hizmetinde çalışan ve Üstad Bedüzzaman'ın şahsî ve hizmet-i Nuriyeye müteallik hayatı ile çok yakından alâkadar bulunan ben, Üstad Said Nursî'de, dini veya dinî hisleri âlet etmek veya şahsî nüfuz toplamak gibi dînen mezmum vartalar bulunmadığını, bütün kuvvetimle arz etmek isterim. Şu birkaç nokta nazar-ı mütalaaya alınsa, makam-ı iddianın isnadları tamamıyla yersiz olduğu anlaşılır. Şöyle ki:

1 - Bedüzzaman, Kur'an'dan aldığı mesleğinin esasının acz ve fakr olduğunu beyan eder. Bütün hayatında ve eserlerinde ve hizmet-i imaniyesinde, bu esas bütün mana ve şümülüyle görünür. Müddeiumumînin mevcut zannettiği veya iddia ettiği şahsî nüfuz temini, dini ve dinî hissiyatı âlet etmek, bu iki esasa taban tabana zıttır.

Üstadımız Bedüzzaman Said Nursî'nin en çok kaçındığı, reddettiği ve zerre kadar kalben dahi taleb etmediği ve bütün hataların başı olarak bildiği bir şey varsa, o da: Dinin âlet edilmesi suretiyle dünyevî maksadlar ve fânî umûrlar peşinde koşturmasıdır.

2 - Hem şahsî nüfuz temininden, hem maddî ve manevî menfaat talebinden de nihayet derecede kaçan ve çekinen bir zâta aynı isnadı yapmak, bir adalet adamına uygun olup olmadığını vicdanlara havale ediyorum. Çünkü Üstad o derece Risale-i Nur'un hakikati itibariyle şahsından feragat etmiş ve doğrudan doğruya hakikat-ı Kur'aniyeye müteveccih olmuştur ki; otuzbeş senelik hayatı ve te'lifatı olan Risale-i Nur ve aynı dersi meslek ittihaz eden talebeleri, buna bir şahid-i sadıktır. Bütün iyilik, muvaffakiyet ve güzelliğin taraf-ı İlahîden ihsan edildiğini; insan ise, ancak acz ve fakr ile rahmete iltica ederek, halî ve fiilî duasıyla bir iştiraki bulunduğunu ders verir.

Hem hâlis bir iman, mukaddesat-ı diniye gibi cevahir-i âliyeyi, odun parçaları hükmünde fânî ve dünyevî menfaatlara âlet etmemeyi iktiza eder. Bu manayı eserlerinde kerratla izah eden ve bilfiil hayatı, lisan-ı haliyle mücessem bir hüsn-ü misal olan bir zâta; ef'al ve harekâtıyla tekzip ettiği şeyi isnad etmek, hukuk şerefi namına doğru değildir.

3 - Talebeleri olan bizler de iktidarımız nisbetinde aynı hakikata bütün ruhumuzla bağlanmışız. Bizim bu samimiyet ve hâlisane hizmetimize kanaat getiren Denizli Ağır Ceza Mahkemesi, 1944 tarihinde aleyhimizdeki bütün bu nevi isnadları reddederek beraetimize ve kitaplarımızın iadesine karar vermiştir. Mahkeme-i âlînize makam-ı iddianın isnadını tamamen çürütebilmek için, Üstadın mektub ve risalelerinden aynı bahse temas eden noktaları arz etmek isterdim. Fakat vakit uzun gitmemek için vazgeçtim.

Hayatımıza gaye ve yegâne maksad kabul ettiğimiz Risale-i Nur'a hizmete şedid bir alâka ve sarsılmaz bir bağla bağlılığımızı gören, fakat bu alâkadarlığın imandan neş'et ettiğini kabul etmek istemeyenler, türlü türlü bahanelerle bizi perişan etmek ve hizmet-i imaniyeye sed çekmek için senelerce uğraştılar, bahaneler icad ettiler. Fakat âdil zatlar, defalarca bize beraetler vererek müfterileri susturdular. O garazkârlardan vicdan ve insafı olanlar mahcub oldular.

Mahkeme-i âlînize bütün samimiyetimle arz ederim ki: Tarihte Üstad Bedüzzaman Said Nursî ve talebeleri kadar garazsız ve ivazsız

hakka hizmet eden, mensub oldukları millet ve memleketin dünyevî ve uhrevî hayatının saadeti ve selâmetine çalışan, mukabilinde ise, bir teşekkür istemeyi dahi niyet ve hatırına getirmeyen, fakat bunun karşılığında da misli görülmemiş şekilde en ziyade iftiralara ve ihanetlere maruz kalanlar olmamıştır zannederim.

Hakikatların zıddına inkılabı muhal olduğu halde; Said Nursî'nin Kur'an-ı Hakîm'den aldığı imanî derslerini neşretmesinden millete, memlekete zarar tevehhüm edenler veya bir suç isnad edenler aynen bu muhali irtikâb ettiler. İcabında milleti için, İslâm için Cehennemi göze alanlara ve hâdiselerle bunu isbat edenlere "zararlı unsurlar" demekle, akıl ve mantığın hilafında büyük bir hataya düştüler.

Muhterem hey'et-i hâkime!

Ben Üstad Said Nursî'yi yirmi sene evvel Kastamonu'da bulunduğu zamanlar ziyaret etmiştim. O tarihten evvel ve sonra, vilayetimiz olan Isparta ve köylerinde pekçok müslümanlar, Nur Risalelerini elyazısı ile yazarak büyük bir şevkle istinsah ediyorlardı. Âdeta Anadolu'ya Kur'an-ı Hakîm'in hikemiyatının tereşşuhatı bulunan Nur Külliyyatının yayılmasında, Isparta Nur ve Gül Fabrikaları manasında bir şerefi taşıyordu. Ben kendi evimde, ailem ve kızlarımla senelerce mütemadiyen Nur Risalelerini yazdık. Hattâ Isparta'nın bir köyünde, bine yakın kalem yıllarca Nurların istinsahında çalıştı. Bunları arzetmekten maksadım şudur: Bu ağır şartlar altında bizim çoluk ve çocuğumuzla Risale-i Nur'un hizmetinde çalışmamız ve üç büyük hapislere girmemiz ve mahkemelere sevkedilmemiz ve neticede devam eden sebat ve metanetimiz, acaba hangi dünyevî menfaat veya şahsî nüfuz temini gibi bir saikin neticesi olabilir?

Bahanelerle müfteriler bize ilişmesinler. Biz serâpâ iman hakikatleri mecmuası olan Risale-i Nur'un hizmetiyle, bu vatan ve millete ve nesl-i âtiye pek büyük faide verecek, dünya ve ukbada menfaatlar getirecek kudsî bir hizmette çalıştığımıza kat'iyen şübhe etmiyoruz. Biz ancak binüçyüz küsur sene evvel tulû' eden İslâmiyet güneşinin etrafında, o saadet güneşinin, o hidayet nurunun hademeliğinde âciz bir ümmet olarak bulunuyoruz.

Muhterem hey'et-i hâkime!

Mahkemelerin müteaddit beraet kararları ve ehl-i vukufların lehteki raporlarıyla, kanunî suç mahiyeti aslâ bulunmayan ve bütün

âlim ve mütefekkirlerin takdir ve senalarına ve umum mü'minlerin de kabulüne mazhar olan Risale-i Nur'a bilmeden okumadan leke sürmek isteyen, hattâ bir ecnebinin dahi insaniyet damarı ve haysiyetiyle hürmet etmesi iktiza eden müellifine ve eserlerine, vatan ve millet düşmanlığı tarzında zehir akıtanlara karşı cevabî tekzibi suç addetmek, ancak Risale-i Nur'un aleyhinde kalem oynatanların hükümlerini kabul etmekle mümkündür.

Bu da ancak otuz seneden beri Risale-i Nur'u türlü cebhelerden inceleyip zararlı bir mahiyet görmediklerinden beraet veren mahkemeleri ve onların hükümlerini kanunsuzlukla ittiham etmekle mümkündür. Ve ayrıca amme vicdanında yerleşmiş Kur'an'ın neyyir-i hakaikından fışkıran Risale-i Nur hakikatlarını çürütebilmekle olabilir. Aksi takdirde Risale-i Nur'a ilişkin kendisi manen mes'ul ve mahkûm olur.

Biz bu samimî kanaatlarımızla Bedüzzaman Said Nursî ve Nur Risaleleriyle alâkadarlığımızın iman ve Kur'an'dan neş'et ettiğini arzetmek isteriz. İfrat ve tefrit vâdisinden uzak, ancak hakikatları ciddî ve değeri kadar hüküm verebilmek suretiyle maruzatta bulunuyoruz. Bu, hiçbir zaman ehl-i aşk ve muhabbetin fart-ı muhabbetinden tevellüd eden bir hürmetle üstadlarını tarif ettikleri nev'inden değildir. Belki bu ilim ve hakikat ehlinin, şuur ve akıl terazisiyle tartıp meydan-ı münakaşaya arzettikleri görüş ve kanaatlarıdır. Hem aynı zamanda zamanın ve mekânın dar sahifesinde sıkışıp kalan bir hâdise ve bir fikrin müdafaasını yapmıyoruz. Risale-i Nur davası, mensub olduğumuz Türk milletinin en az bin yıllık tarihî şeref ve mefharetiyle alâkadar ve insaniyet itibariyle, nev'-i beşerin iki cihana ait saadetiyle münasebettar ve bugünkü ferd ve cem'iyetin kıymeti, yetişmesi nokta-i nazarından en ziyade millî şerefimiz haysiyetiyle alâkadar olunmak îcab eden en muazzam bir mes'eledir.

Evet sayın hâkimler!

Şimdi iman nuruna muhtaç bîçare beşere, Kur'an'ın ulvî hakikatlarının ders verilmesi zamanındayız. Ruhlarını hak ve fazilet yolunda, Allah için feda etmiş bir milletin bugünkü nesli, asırlardır medar-ı iftihar tanıdığı ecdadının İslâmî hizmet ve şevkini yine gösterecek. Yine insanlığa olgun, münevver ve ebede namzed nümuneyi izhar edebilmesi ve bu suretle yaratılmasının hikmet ve

gayesini bütün âlem müvacehesinde gösterebilmesi için, Kur'ana ve Kur'anın ölmeyen ve sönmez hakikatlarına sarılacak. Risale-i Nur'u da o manevî güneşin bir şuaı ve hakikatlarının müdellel izahı gördüğünden ona sahip çıkacak, okuyup neşredebilecek. İnsanlığa son defa en büyük iyiliği ifa edecek. Kimbilir belki de müsbet İslâmî Medeniyet, Kur'anın Nuruna yapışan fedakâr milletin hizmet ve gayretinden doğacak.

Son sözüm: (Hasbünallah ve ni'mel vekil) olarak adalet-i hakikiyenin zuhuruna ümidimin kuvvetli olduğunu arz ederim.

Tahirî Mutlu

* * *

1)

(Haşıye): Bu risale, dört buçuk saat zarfında te'lif edilmiştir.

Evet Rüşdü, Evet Re'fet, Evet Hüsrev, Evet Said ←

2)

(Haşıye): Fitrî bir surette bu lem'a tahattur ettiğinden, altıncı mertebede iki deva yazılmış. Fitrîliğine ilişmemek için öylece bıraktık, belki bir sır vardır diye değiştirmedik. ↵

3)

(Haşıye): Bu hastalığın manevî şهادeti kazandırması, lohusa zamanı olan kırk güne kadardır. ←

4)

(Haşıye): Evet, bir kısım hastalık duanın sebab-i vücudu iken, dua hastalığın ademine sebab olsa, duanın vücudu kendi ademine sebab olur; bu da olamaz. ←

5)

(Haşıye-1): Sonradan yazılan ihtarın iki elifi, bu hesaba dâhil olamayacağı için dâhil edilmemiştir.

←

6)

(Haşıye-2): Madem Keramet-i Aleviyede ve Gavsıye'de, Said'in âhirinde nida için vaz'edilmiş bir elif var, Saidâ olmuş; belki fazla olan bu elif, o elife bakıyor.

Re'fet, Hüsrev ↵

7)

(Haşıye): Yani: Benim kalbim bütün kuvvetiyle beka istediği halde; hikmet-i İlahiye, cesedimin harabiyetini iktiza ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı dermansız bir derde düştüm.

←

8)

(Haşıye): Evet, sübutî bir emri ihbar etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkil olduğu, bu temsilden görünür. Şöyle ki: Biri dese: “Meyveleri süt konserveleri olan gayet hârîka bir bahçe, Küre-i Arz üzerinde vardır.” Diğerî dese: “Yoktur.” İsbat eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca davasını isbat eder. İnkâr eden adam, nefyini isbat etmek için, bütün Küre-i Arz’ı görmek ve göstermekle davasını isbat edebilir. Aynen öyle de: Cennet’i ihbar edenler, yüzbinler tereşşuhatını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat’-ı nazar.. iki şahid-i sadıkın sübutuna şehadetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temaşa etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını isbat edebilir, ademini gösterebilir.

İşte ey ihtiyar kardeşler! İman-ı âhiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız. ←

9)

(Haşıye): O zaman bu halet-i ruhiye Farisî bir münacat suretinde kalbe geldi, yazdım. Ankara'da Hubab Risalesi'nde tab' edilmiştir. ↵

10)

(Haşiye): Hadîsin tamamı:

وَلَوْلَا الْبَهَائِمُ الرُّعُ وَالصُّبْيَانُ الرُّصَعُ
ilâ âhir... -ev kema kal- ۞

11)

(Haşıye): Bu hakikat; iki kerre iki dört eder derecesinde sair risalelerde, hususan Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözlerde isbat edilmiştir. ↵

12)

(Haşıye): Yani Allah'tan başka bütün çağırıldığınız ve ibadet ettiğiniz şeyler toplansalar, bir sineği halkedemezler. ↵

13)

(Haşıye-1): İşte o Mustafa'nın küçük kardeşi olan Küçük Ali kendi güzel, sıhhatlı kalemiyle yedi yüzden ziyade Nur Risalelerini yazmakla tamamıyla bilfiil bir Abdurrahman olduğu gibi, müteaddid Abdurrahman'ları da yetiştirdi. ↵

14)

(Haşıye-2): Elhak, o yalnız kabule değil, belki istikbale lâîk olduğunu (*) gösterdi

(*): Risale-i Nur'un birinci şakirdi Mustafa'nın istikbale liyakatına dair Üstadımın hükmünü tasdik eden bir hâdis: Kurban arefesinden bir gün evvel Üstadım gezmeye gidecekti. At getirmek üzere beni gönderdiği zaman, Üstadıma dedim:

"Sen aşağıya inme, ben kapıyı arkasından örtüp odunluktan çıkacağım." Üstadım: "Hâyır!" dedi; "Sen kapıdan çık." diyerek aşağıya indi. Ben kapıdan çıktıktan sonra kapıyı arkasından sürgüledi. Ben gittim, kendisi de yukarıya çıktı. Sonra yatmış... Bir müddet sonra Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la beraber gelmişler. Üstadım hiç kimseyi kabul etmiyordu ve etmeyecekti. Hususan o vakit iki adamı beraber hiç yanına almaz geri çevirirdi. Halbuki bu makamda bahsedilen kardeşimiz Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la gelince, kapı güya lisan-ı hal ile ona demiş ki: "Üstadın seni kabul etmeyecek fakat ben sana açılacağım." diyerek arkasından sürgülenmiş kapı kendi kendine Mustafa'ya açılmış. Demek Üstadımın onun hakkında "Mustafa istikbale lâîktir." diye söylediği sözü istikbal gösterdiği gibi, kapı da buna şahid olmuştur.

Hüsrev

Evet Hüsrev'in yazdığı doğrudur, tasdik ediyorum. Kapı bu mübarek Mustafa'yı benim bedelime hem istikbal etti, hem de kabul etti.

Said Nursî

15)

(Haşıye): Latif bir tevafuktur ki, bu Onüçüncü Rica'nın bahsettiği medrese hâdisesi onüç sene evvel oldu. ←

16)

(Haşıye): Yani zelzele, fırtına, tufan, taun, ateş gibi.

←

17)

(Haşıye): Nur'un te'lif zamanı üç sene evvel bitmiş olmasından, bu Onbeşinci Rica, ileride bir Nurcu tarafından İhtiyarlar Lem'asının tekmiline -te'lifine-me'haz olmak üzere yazıldı. ↵

18)

(Haşıye): Risalenin te'lif tarihine göredir. ↵